

NOTICE

BIBLIOTHECA INDICA

PUBLISHED BY

THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

THE Bibliotheca Indica is a collection of works belonging to or treating of Oriental literatures and contains original text editions as well as translations into English, and also bibliographies, dictionaries, grammars, and studies.

The publication was started in 1849, and consists of an Old and a New Series. The New Series was begun in 1860, and is still running.

The issues in the series consisted originally of fascicles of 96 or 100 pages print, though occasionally numbers were issued of double, triple or larger bulk, and in a few cases even entire works were published under a single issue number. Of late years the single issues are made as much as possible to constitute complete volumes. Several different works are always simultaneously in progress. Each issue bears a consecutive issue number. The Old Series consists of 265 issues; in the New Series, till January 1st, 1941, inclusive, 1,542 issues have been published. These 1,807 issues represent 263 different works; these works again represent the following literatures:—

Sanskrit, Prakrit.
Rājasthānī, Kāshmirī, Hindī.
Tibetan, Lushai.
Arabic, Persian.

Several works published are partly or wholly sold out, others are still incomplete and in progress.

Two price-lists concerning the Bibliotheca Indica are available and may be had on application. One describes the Indian and the other the Islamic works published in the series. These lists are periodically revised.

The standard sizes of the Bibliotheca Indica are:—

Royal (or large) octavo.
Quarto.

Single issues may be bought separately, but three years after the completion of a work no complete sets are broken for the sale of loose component parts.

PREFACE

Kuṭṭanīmatam Kāvyaṃ by Dāmodara Gupta, edited by Pandit Madhusadan Kaul, Superintendent, Archaeology, Research and Museum, Srinagar, Kashmir.

As early as 1883 Dr. Peterson first drew the attention of the public to a palm-leaf MS. (written in *circa* thirteenth century A.D.) of the *Kuṭṭanīmatam* found in the Śāntinātha temple collection at Cambay. That MS. was incomplete and bore the title Shambhalimatam and in 1887 the poem was published in the *Kāvyaṃālā* Series utilizing two other MSS. of the poem procured by Pandit Durga Prashad of Jaipur. All these MSS. were 'incomplete and inaccurate', and thus presented textual problems that baffled the ingenuity of many scholars, Indian as well as European.

In 1897-98 MM. Haraprasad Shastri paid visits to Nepal and brought some rare MSS. which he himself described in his Report on the Search of Sanskrit MSS. (1895-1900). In that report he made the following significant observation:

A MS. of the poem *Kuṭṭanīmatam* has been acquired, copied in 292 of the Newar era, i.e., 1172 A.D. . . . It is written in Bengali character. The oldest dated MS. in this character known in Europe bears the date of 1198. The present MS. is therefore 26 years older than the oldest MS. in Bengali known. I have reason to think that the MS. is older still, as the date is given in a beautiful Newar hand which runs through four lines after the colophon. So the Bengali character in which the whole MS. is written is of an older date than the four lines of Newar script.

The MSS. were valuable on more than one ground. It helped in ameliorating substantially the highly defective text printed in the *Kāvyaṃālā* Series. It also furnished to students of the paleography of the Bengali script MS. material copied in 1172 A.D. (292 of the Newar era) and was therefore 26 years older than the oldest Bengali MS. known in Europe.

Pandit Shastri and his pupil the late Rakhaldas Banerjee made occasional references to the value of *Kuṭṭanīmatam* and so we understand how a Kashmirian pupil of Pandit Shastri, who was working with him in Calcutta—Pandit Madhusudan Kaul of Srinagar—was entrusted with the work of editing and annotating the poem. In a letter dated 26th March, 1918, written from the premises of Pandit Shastri (26 Pataldanga Street, Calcutta) Pandit Kaul, then a Research Scholar of the Kashmir Durbar attached to Pandit Haraprasad, wrote as follows:

I have prepared press copy for a good edition of the *Kuṭṭanīmatam* by one of my countrymen about eleven hundred years ago. It gives a lively picture of the Hindu society of the time at Benares. It was years ago printed in the *Kāvyaṃālā* Series but the materials on which the edition was based were not only defective but also incorrect. I have

prepared the press copy from two excellent manuscripts in the A.S.B. Library. One is a very beautiful Bengali manuscript, complete and correct, copied some time before 1172 A.D. The other is a Newari copy based presumably on the above.

The question of undertaking the publication of the book was discussed in April 1918 and Pandit Shastri observed: 'I have seen the press copy carefully and I find that the various readings have been very well done. . . . The work will be a great improvement on the old edition.' Objection was raised on the ground that the book was published elsewhere and that it was not in conformity with the 'main object of the Bibliotheca Indica Series, publishing important Oriental works that exist only in MSS.'. This technical objection was overruled and on the recommendation of Jt. Philological Secretary, Pandit S. C. Vidyabhusana, and of Prof. D. R. Bhandarkar, Sir Asutosh Mookerjee urged the inclusion of *Kuṭṭanīmatam* in the list of works approved for publication in the Bibliotheca Indica. Pandit Shastri further justified this new edition saying that the *Kāvyamālā* edition was prepared from 'bad and incomplete materials' while 'nearly a fourth of Madhusudan's work is absolutely new'.

The work was apparently sent to B.M. Press in 1919 and in February 1920 we find the editor receiving proofs. In June 1921 we note that proofs from pp. 104-120, i.e. to the last page of the text, and pp. 121-160 of the Notes were sent to the editor. In August 1922 the B.M. Press was complaining that corrected proofs of the Notes were not reaching them.

A mysterious silence followed and after nearly a decade we find Prof. J. J. Meyer appealing to the then Gen. Secretary, Mr. Van Manen, to help him with the reprint or proofs of the work so far composed. We quote below some passages of Prof. Meyer's letter dated Laubenhof, Chur, Switzerland, 19th July, 1931:

The Librarian of the India Office in London sent me a copy of your kind letter to him dated 25th June, 1931, and concerning my request for a MS. of Damodargupta's *Kuṭṭanīmatam*.

Some months ago I finally mailed to the publisher the MS. of the work for which I am in need of MS. help. It is a new and thoroughly revised edition of the translation of Kshemendra's *Samayamātrikā* and Damodargupta's *Kuṭṭanīmatam*, in one large volume, entitled *Mores et Amores Indorum*. The Introduction has also been amplified and a long foreword is to be added. The original edition came out in 1903 and has been out of print almost ever since. . . . I hope that the new edition of the Sanskrit text of the *Kuṭṭanīmatam* now in preparation for the Bibliotheca Indica will be ready in time so that I can use it for an appendix to my book in which I should like to take up *at least* the more important passages and points that will receive new light from your edition of the text.

The text in the *Kāvyamālā*, as you well know, bristles with *crucis interpretum*, especially from stanza 486 on. . . . Now when do you expect your edition to be completed? Could you mail me the advance sheets as soon as printed? Or, if need be, a copy of the proof sheets as soon as they are advanced, i.e., expurgated far enough to be serviceable?

Meanwhile the MSS. of the A.S.B. were copied out in Devanāgarī characters by Babu Govindadas of Benares, who placed his copy to Pandit T. M. Tripathi who published a new edition from Bombay in 1924, adding his own Sanskrit commentary *Rasa-Dīpikā*. This edition was recommended by Mr. Van Manen to Prof. Meyer who also got from our Society a file of the formes so far printed. Prof. Meyer's letter that followed, dated Sept. 13, 1931, will explain itself:

Kindly accept my sincerest thanks for your two letters and the contents of the two registered parcels. Now that I have all the material you can furnish me at the present time before me I shall again attack the *Kuṭṭanīmatam*, with which I have wrestled anew for many a month some time ago. No doubt the help which you sent me with such benevolent and painstaking alacrity will be so great that many a knot that defied all my racking of the brains can now be undone. A thousand thanks once more.

While Prof. Meyer was trying to expedite the publication of the A.S.B. text, Mr. Van Manen probably sought the help of some local pundits to help in completing the book. In 1929 Mr. Chintaharan Chakrabarti was invited to see the remaining portions of the work through the press. Mr. Van Manen apparently lost all touch with Pt. Kaul, who had seen the printing of the text as far as p. 112 and some portions of the Notes as well. We also know that notes on verses 1-860 were set up in type and that notes for the remaining portions of the work (verses 862-1058) were prepared by Mr. Chakrabarti.

These facts were revealed in the Notes submitted by Mr. Chakrabarti to the Society in 1939, after a second lapse of academic memory of another decade (1929-1939). Mr. Van Manen retired and the first report of Mr. Chakrabarti was addressed to the Reorganisation Committee just 20 years after the starting of printing.

Dr. B. S. Guha tried his best to bring into a line of co-operation the two learned Sanskritists of Calcutta and Kashmir. But alas! it was not an easy affair, and the chequered career of this valuable MS. could but partially be redeemed by the present publication of the complete text with variants for the benefit of Sanskrit scholars, in the 25th Jubilee of its first setting up at the B.M. Press (1919). To allow this matter to drag on would mean the utter decomposition of the printed formes and so the Publication Committee decided to release the text portion only as fasc. 1, expecting to publish critical notes, etc. in a future fascicule when Pandit Kaul would send them to us. We apologize to the learned editor for this unfortunate delay and thank him for his patient co-operation with us.

There is ample justification for publishing more than one recension of such a rare text as the *Kuṭṭanīmatam*. In spite of numerous distortions in textual reading and deviations in sense inevitable in MS. traditions of such a restricted range, we may recommend the cantos composed by Dāmodara Gupta,

Minister of King Jaṭāpiḍa, (779-830 A.D.), as specimens of erotic kāvya of the late classical period of Sanskrit literature. The only other experiment along similar lines was made possibly in the same epoch by some pseudo-Kālidāsa who tried to smuggle a good deal of his knowledge of the Kāmasāstra into the later (probably apocryphal) cantos of the Kumārasambhava which provoked, as we know, some later writers to compose poetic commentaries on Vātsāyana's Kāmasūtra. That remarkable treatise which, like Kautilya's Arthaśāstra, was gradually getting dismembered, was luckily conserved to a certain extent through the zeal and poetic scale of eminent writers like Kālidāsa, Māgha and Dāmodara Gupta. Havelock Ellis, the celebrated author of the psychology of sex, has paid generous tributes to Vātsāyana as a pioneer of scientific studies along that line.

So Prof. J. J. Meyer and Dr. Schmidt by their laborious researches into Indian erotic literature have demonstrated their scientific worth, and in publishing our Society's text of the Kuṭṭanīmatam we hope that some interest would be roused among scholars studying problems for normal and abnormal psychology. Prof. Keith has very appropriately classified Kuṭṭanīmatam into his group of didactic poetry, saying that there is both wit and humour, despite their coarseness in some of the stanzas.

KALIDAS NAG,
General Secretary.

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,
10th July, 1944.

श्रीगणेशाय नमः ।

कुट्टनीमतं काव्यम् ।

स जयति संकल्पभवो रतिसुखशतपञ्चस्रनभ्रमरः ।
यस्यानुरक्तललनानयनान्तविलोकितां वसतिः ॥ १ ॥
अवधौर्यं दोषनिचयं गुणलेशे संनिवेश्य मतिमायाः ।
कुट्टन्या मतमेतद्दामोदरगुप्तविरचितं शृणुत ॥ २ ॥
अस्ति खलु निखिलभूतलभूषणभृता विभूतिगुणयुक्ताः ।
युक्ताभियुक्तजनता नगरौ वाराणसी नाम ॥ ३ ॥
अनुभवतामपि यस्यामुपभोगान्कामतः शरीरवताम् ।
शशधरखण्डविभूषितदेहलयः किञ्च न दुष्प्रापः ॥ ४ ॥
चन्द्रविभूषितदेहा भूतिरताः सद्गुणपरिवाराः ।
वारस्त्रियोपि यस्यां पशुपतितनुतुल्यतां याताः ॥ ५ ॥
अतितुङ्गसुरनिकेतनशिखरसमुत्क्षिप्तपवनचलिताभिः ।
मंजरितमिव विराजति यत्र नभो वैजयन्तीभिः ॥ ६ ॥
अविरतसंचरदवलाचरणतल्लालकक्रद्वारुणितम् ।
स्थलकमलवतीलक्ष्मीं विभर्ति वसुधातलं यत्र ॥ ७ ॥

यत्र च रमणीभूषणरववधिरितसकलदिङ्गभोभागे ।
 शिष्याणां नाचार्यैर्वदस्वधार्यते पठताम् ॥ ८ ॥
 दिव्यधराधरभृन्निव या राजति मत्तवारणोपेता ।
 वज्रलनिशीयवतीव प्रोज्ज्वलधिष्योपशोभिता या च ॥ ९ ॥
 यतिगणगुणमसुपेता या नित्यं कन्दमामिव प्रचितिः ।
 वनपंक्तिरिव मशाला तुरुष्कसेनेव वज्रजगन्धर्वा ॥ १० ॥
 नारागणोऽकुलीनः प्रियदोषा यत्र कौशिकाः मततम् ।
 गद्ये वृत्तच्यवनं परमहरोधस्तथाऽक्षेषु ॥ ११ ॥
 शूलसूतो व्यालस्याः पदवेदिषु यत्र धातुवादित्वम् ।
 सुरतेष्ववलाक्रमणं दानच्छेदो मदच्युतो करिणाम् ॥ १२ ॥
 तीव्रकरत्वं भानोरविवेको यत्र मित्र^१ हृदयानाम् ।
 योगिषु दण्डग्रहणं संधिच्छेदः प्रगच्छेषु ॥ १३ ॥
 कन्दःप्रस्तारविधौ गुरवो यस्यामनार्जवस्थितयः ।
 वीणायां परिवादो द्विजनिलयेष्वप्रसन्नत्वम् ॥ १४ ॥
 अनुरूपवृत्तघटना सत्कविकृतरूपकेषु^२ लोके च ।
 रमणीवचने यस्यां माधुर्यं काव्यबन्धे च ॥ १५ ॥
 यस्यामुपवनवीथ्यां तमालपत्राणि युवतिवदने च ।
 नखरप्रहार^३ रणितं तंत्रीवाद्येषु^४ सुरतकलहेषु^५ ॥ १६ ॥

१ 'शिष्याणामाचार्यैर्नावद्यं वार्यते' इति सु० पा० ।

२ 'समाला' इति ब० पा० ।

३ 'बहल' इति ब० पा० ।

४ 'धनस्याः' इति सु० पा० ।

५ 'मित्रसुहृदानाम्' इति सु० पा० ।

६ 'रूपके च' इति सु० पा० ।

७ 'कणितम्' इति ब० पा० ।

८ 'वाद्ये च' इति ब० पा० ।

९ 'कलहे च' इति ब० पा० ।

नन्दनवनाभिरामा विबुधवती नाकवाहिनीजुष्टा ।
 अमरावतीव यान्या वियसृजा निर्मिता जगति ॥ १७ ॥
 तस्यां खगपतिननुरिव विलासिनी^१ हृदयशोकमंजननी ।
 अकृष्टेयरहृदया प्रालेयनगाधिगजतनयेव ॥ १८ ॥
 संमत्तभोगिनेत्रा मन्दरधरणीभृतो यया मूर्तिः ।
 उपरि गता गूलानामन्धासुरगात्रलेखेव ॥ १९ ॥
 समुवाम वाररामा मानसवसतेः शरीरिणी शक्तिः ।
 निःशेषवेशयोषिडिभूषणं मालती नाम ॥ २० ॥ (विशेषकम्)
 पेशलवचमां वमतिर्लीलानामाकर्ः स्थितिः प्रेम्नः ।
 भूमिः परिहामानामावसथो वक्रकथितानाम् ॥ २१ ॥
 सा शुश्राव कदाचिद्वल्लालयपृष्ठदेशमधिरूढा ।
 केनापि गीयमानां प्रसङ्गपतितामिमामार्याम् ॥ २२ ॥
 'यौवनसौन्दर्यमदं दूरेणापास्य वारवनिताभिः ।
 यत्नेन वेदितव्याः कामुकहृदयार्जनोपायाः' ॥ २३ ॥
 श्रुत्वाथ विपुलजघना मनसौ मालती चकार चिरम् ।
 अतिसाम्प्रतमुपदिष्टं सुहृदेवानेन साधुना पठता ॥ २४ ॥
 तद्गत्वा पृच्छामो विकरालां कलितसकलसंसाराम् ।
 यस्याः कामिजनौघो दिवानिशं द्वार^२मध्यास्ते ॥ २५ ॥
 इति मनसि सा निवेश्य द्रुततरमवतीर्थं वेश्मनः शिखरात् ।
 विकरालाभवनवरं परिजनपरिवारिता प्रययो ॥ २६ ॥

१ 'विलासिनीं हृद...' इति सु० पा० । २ 'मालयः' इति सु० पा० ।

३ 'कवितानाम्' इति सु० पा० । ४ 'द्वारदेशम्' इति व० पा० ।

अथ विरलोन्नतदृशनां निम्नहं स्थूलचिपिटनासाग्राम् ।

उत्खणचुचुकलक्षितशुक्लकुचस्थानशिथिलकृत्तितनुम् ॥ २७ ॥

गम्भीरारक्तदृशं निर्भूषणलम्बकर्णपालीं च :

कतिपयपाण्डुरचिकुरां प्रकटशिरामन्ततायतघ्नीवाम् ॥ २८ ॥

सितधौतवस्त्रनयुगलां विविधौषधिमणिसनाथगलसूचाम् ।

तत्रौमङ्गुलिसुले तपनीयमयीं च वालिकां दधतीम् ॥ २९ ॥

गणिकागणपरिकरितां कामिजनोपायनप्रसक्तदृशम् :

आसन्ध्यामासौनां विन्नोकयामास विकरालाम् ॥ ३० ॥ (कुलकम्)

अ'वलोक्य सा विधाय क्षितिमण्डललौनमौलिना प्रणतिम्

परिपृष्टकुशलवातां समनुज्ञातामनं भेजे ॥ ३१ ॥

अथ विरचितहस्तपुटा सप्रश्रयमासनं समुत्सृज्य ।

इदमुचे विकरालामवसरमासाद्य मालती वचनम् ॥ ३२ ॥

विदधासि हरिमकौस्तुभमहरिं हरि'भगजनाथममरेन्द्रम् ।

अद्रविणं द्रविणपतिं नियतं मतिगोचरे पतितम् ॥ ३३ ॥

अयमेव बुद्धिविभवं हतविभवस्ते पटच्चरावरणः ।

कामुकलोकः कथयति सत्रागारेषु भुञ्जानः ॥ ३४ ॥

उपमं हतान्यकर्मा धनवर्मा नर्मदां प्रियुगलस्य ।

सकलसमर्पितसंपद्यदुपेतः पादपौठत्वम् ॥ ३५ ॥

यदुपगतो नयदत्तः सागरदत्तस्य मध्यमः पुत्रः ।

प्रौणा'ति मदनसेनां विधाय पितृमन्दिरं रिक्तम् ॥ ३६ ॥

१ 'अथ सा विधाय दूरात्' इति सु० पा० । २ 'रविम्' इति ब० पा० ।

३ 'प्रौणयति' इति ब० पा० ।

यक्षीक्षापितचरणौ संजया भट्टपुत्रनरसिंहः ।

परितोषं व्रजति परं मृदु मृदुन्याणियुगलेन ॥ ३७ ॥

यन्निःशेषितविभवो दीक्षितभवदेवपुत्रशुभदेवः ।

निर्भस्मितोऽपि नोज्झति केशवसेनागृहद्वारम् ॥ ३८ ॥

अन्या अपि कामिजनं साधारणयोषितो यदाक्रम्य ।

विदधति कर्पटशेषं विस्मयितमेतत्तवोपदेशानाम् ॥ ३९ ॥

(कुलकम्)

हौनान्वयजन्मानो गुणहीना रोगिणो निराकृतयः ।

उपसेविता मयापि प्रकटौकतरागसौष्टवं पुरुषाः ॥ ४० ॥

मातः किं विदधामो हतधातुवामताभियोगेन ।

नासाद्याम इष्टं निजतनुपण्यप्रसारकेणापि ॥ ४१ ॥

तत्कुरु मातरनुग्रहमभिधत्स्व ममापि देहिना भोग्यान् ।

तेषां च वेशचेष्टितमनमिजशरजालपातनोपायान् ॥ ४२ ॥

इति गिरसुदौरयन्तीं सप्रेमामृश्य पाणिनां पृष्ठे ।

रुचिरवचो विकराला रुचिगच्छतिमालतीमृचे ॥ ४३ ॥

(कुलकम्)

अयमेव दह्यमानस्मरनिर्गतधूमवर्तिकाकारः ।

चिकुरभरस्तव सुन्दरि कामिजनं किंकरोकुरुते ॥ ४४ ॥

अयमेव ते कृशोदरि मन्दोक्लमितभ्रुविभ्रमाधारः ।

अधरीकरोति धौरान्मधुरस्मितसुभगवौचितविशेषः ॥ ४५ ॥

इयमेव दम्भान्कांतौ रतिकान्ताकृतमतितरां कुरुते ।
 श्रुतिपथमप्युपयाता नियतं तव कामिनां मनसि ॥ ४६ ॥
 इयमेव दम्भनपंक्तौ रुचिराचिरकान्तिधाम्नममकांतिः ।
 उत्पादयति नितान्तं तव मन्मथदाहवेदनां पुंसाम् ॥ ४७ ॥
 इदमेव मसुकपितं लौलावति विजितपरमृतध्वनितम् ।
 तव निःशेषभुजंगव्याकर्षणनिद्रुमं च^१ उच्चरितः ॥ ४८ ॥
 इदमेव मकरकेतननिकेतनं स्तनचुरं तवाभोगि ।
 भोगवति भोगसाधनमपरोपायग्रहो व्यर्थः ॥ ४९ ॥
 इदमेव वाङ्मयुगलं नृणामननुसुन्दरं तवाभोगि ।
 कस्य न जनयति मदनं कनकाङ्गदभूषणं सुतनु ॥ ५० ॥
 अयमेव मध्यदेशः कन्दपादेशकरणचतुरस्ते ।
 प्रकृशोऽपि शरीरवतो दम्भमीं प्रापयति मन्मथावस्थाम् ॥ ५१ ॥
 इयमेव रोमराजिः संकल्पजचापयष्टिगुणशोभाम् ।
 दधती विदधाति तव स्मरमायकशन्यविक्रवान्धुनः ॥ ५२ ॥
 इदमेव च^२ पृथुजघनं कलधौतशिलातलाभिरमणीयम् ।
 तव तरुणि वशीकरणं यतिमंयतिनाशकारि करभोरु ॥ ५३ ॥
 इदमेव तवोरुयुगं रम्भास्त^३म्भोपमं मनोहारि ।
 वद सुन्दरि नाभिमतं मदनज्वर^४शान्तये कस्य ॥ ५४ ॥

१ 'वदनकान्तौ' इति ब० पा० ।

२ 'कांतिसमकांतिः' इति ब० पा० ।

३ 'ध्वानम्' इति ब० पा० ।

४ 'मंचवच्चरित्रम्' इति ब० पा० ।

५ 'शयुलजघनम्' इति ब० पा० ।

६ 'गर्भो' इति ब० पा० ।

७ 'नापशान्तये' इति ब० पा० ।

यौवनकल्पतरोस्ते कनकलताविभ्रमं सुवृत्तमिदम् ।
 जंघायुगलं नेच्छति कामफलप्राप्तये क इह ॥ ५५ ॥
 निर्जितदाडिमरागं विजितस्यलकमलिनीविनाममिदम् ।
 तव चरणभरोजयुगं कस्य न मानममलंकुरुते ॥ ५६ ॥
 द्विपयति वारणेन्द्रं हंसं हसति प्रघातमिदमेव ।
 तव खीलावति ललितं यूनां हृदयानि मथ्नाति ॥ ५७ ॥
 तर्दापि यदि ते कुटुहलमवधानं संविधाय तनुमध्ये ।
 आकर्ण्य कथयामि खवुद्धिविभवानुमारेण ॥ ५८ ॥
 स्त्रीकुरु तावत्प्रथमं नृपसेवकभट्टसूनुमतियक्षात् ।
 स्वाधीनामतिविपुलां यदि मन्यदमौहते सुतनु ॥ ५९ ॥
 प्रत्यासन्नग्रामे स्वयं प्रभुः पितरि नित्यकटकस्थे ।
 भट्टसुतश्चिन्तामणिराकृष्टो भवति नियमेन ॥ ६० ॥
 शृणु तस्य चारुहासिनि वेषग्रहणं च चेष्टितं चैव ।
 निपतति स यथा तूर्णं प्रियसुरभिकुसुमशरासनप्रसरे ॥ ६१ ॥
 स्थूलस्यापितचू^१लकपंचांगुलमात्रकेगविन्यामः ।
 लम्बप्रवणनिवेशितकरपत्रकघटितदन्तपंक्तिश्च ॥ ६२ ॥
 करशाखा^२र्पितमुद्रिकचामौकरकण्टसूत्रिकाभरणः ।
 परिमृष्टगात्रकुङ्कुमकिंचित्पिञ्जरित^३सर्वाङ्गः ॥ ६३ ॥

१ 'तस्य चरणयुगलम्' इति सु० पा० । २ 'तथा च' इति सु० पा० ।

३ 'सुरभिशरा...' इति सु० पा० ।

४ 'चूडः पंचा...' इति सु० पा० ।

५ 'श्रित' इति ब० पा० ।

६ 'वसनसंवीतः' इति ब० पा० ।

प्रविक्तस्विकुसुमदामकगलमण्डनजातरूपक^१तशोभः ।

अन्तर्निविष्टमिक्^२थकतौरुष्किकरबुम्भिकादिचरणत्रः ॥ ६४ ॥

नानावर्णविवेष्टितवह्नदशापागवद्धततकोशः ।

एकस्मिन्दलवौटकसपरस्मिन्मौमपत्रकं कर्ण^३ ॥ ६५ ॥

उच्चण्डकनकगर्भितकुङ्कुमपिञ्जगितवस्ति^४परिधानः ।

खूलतरकाच^५वर्तकमालं च गले दधानेन ॥ ६६ ॥

वृश्चिकरंजितकररुहकरमूलनिबद्धशंखचक्रेण ।

प्रथमवयस्त्वं भजता ताम्बूलकरं कवाहिनानुगतः ॥ ६७ ॥

(विशेषकम्^६)

अष्टिवणिग्विटकितवप्रधानरङ्गस्य सुमहतो मध्ये ।

शलापालस्यापितकतिपयव^७भ्रोतृपौठिकासौनः ॥ ६८ ॥

उत्संगार्पितखड्गैरयथानथभाषिभिर्मदौद्ध^८त्यम् ।

विभ्राणैरनुजौविभिरधिष्ठितः पंचषैः पुरुषैः ॥ ६९ ॥

चतुरतरसेवकार्पितपृष्ठपरिचिप्रपूर्वदेहांशः ।

अन्तर्धृतताम्बूलश्चोच्छृतकपोलकलितकरपर्णः ॥ ७० ॥

अनपेक्षितप्रमङ्गः पुनः पुनः पठति मोक्षतभूकः ।

गाथां श्लोकप्रायां भावितचेता यथातथाधीताम् ॥ ७१ ॥

१ 'करशोभः' इति ब० पा० ।

२ 'मिक्थिततौरुष्किक' इति ब० पा० ।

३ 'वसन' इति सु० पा० ।

४ 'चर्चक' इति सु० पा० ।

५ 'कुलकम्' इति मुद्रितपुस्तकेऽस्ति

६ 'बद्धो' इति सु० पा० ।

७ 'मदौद्धत्यम्' इति ब० पा० ।

८ 'अन्तर्विधृतावेक्षप्रोत्सून' इति ब० पा० ।

विस्मयलोलितमौलिः पार्श्वगतांस्ताडयन्मावेगात् ।
 हा^१ कटु साध्विति वादेरन्तरयति परसुभाषितश्रवणम् ॥ ७० ॥
 इदमुक्तो गृह्णमि रुषा तातेन नृपो नृपेण तानोऽपि
 इति पितुराविष्कुरुते महीभूतः प्रणयविश्र्वासौ ॥ ७१ ॥
 पत्रच्छेदमजानञ्जानत्वा कौशल्यं कलाविषये ।
 प्रकटयति जनसमाजे विभ्राणः पत्रकर्तरी^२ मततम् ॥ ७२ ॥
 ब्रह्मोक्तनाव्यशास्त्रे गौते सुरजादिवादने चैव
 अभिभवति नारदादौन्यावौष्यं भट्टपुत्रस्य ॥ ७३ ॥
 वसुनन्दचिचदण्डकमु^३ काशुधाद्वधेनृवन्धेषु ।
 ब्र^४जति पुरतोऽस्य निवृत्तं भार्गवतां परशुरामोऽपि ॥ ७४ ॥
 वाक्यायनमयमवुधं बा^५ह्यं दूरेण दत्तकाचार्य^६स्यम् ।
 गणयति नम्रयतन्त्रे पशुतुल्यं राजपुत्रं च ॥ ७५ ॥
 प्रपलायनैकहृदये यो विक्रममातनोति हरिणेऽपि ।
 सिंहस्य तस्य शौथं चपाकरं^७ भट्टपुत्रस्य ॥ ७६ ॥
 आखेटकेऽपि कौतुकमस्त्येव जयश्च चचले लक्ष्मे ।
 भट्टभयेन न खेलति भट्टसुतः किंत्वितिप्रकटम् ॥ ७७ ॥

१ 'हा कष्टमाधुवादेः' इति व० पा० ।

२ 'भूतास्' इति व० पा० ।

३ 'सुग्धा' इति सु० पा० ।

४ 'त्यजति' इति सु० पा० ।

५ 'बाह्यान्' इति सु० पा० ।

६ 'चार्यान्' इति सु० पा० ।

७ 'दृष्टपुस्तकद्वये' यः प्रार्थितोऽपि यत्नात्कवचं राधासुतो ददाति नमः । अवि-
 चिंतितवसुवर्षस्यागुणं हसति तस्यायम् इत्येतत्पद्यमधिकमस्ति ।

८ 'चपाकरं भवति भट्टपुत्रस्य' इति सु० पा० ।

९ 'भट्टतनयेन' इति सु० पा० ।

इति निजमेवकनिगदितरमणीयवचःश्रवणपरितुष्टा^१ ।

अन्तर्मुदितो^२ वृते मामेष^३ खलौकरोतीति ॥ ८० ॥

(संदानि^४तकम्)

कतमत्कतमङ्गलं प्रस्थानं^५ का च नर्तकौ भद्रा^६ ।

विट^७खटके का नृत्यति कोहलभरतोदितक्रियया । ८१ ॥

कौटुक्^८ नयमार्गं धेनुकरचिते च भार्णके कौटुक् ।

प्रेक्षणकादावेव वृच्छति नृत्योपदेशकं यन्नात् ॥ ८२ ॥

सुमनोमानां कण्ठासादरचेता ददाति नर्तक्यै ।

अपनीय स^९ ताखूलकमनवसरे साधुवादं च ॥ ८३ ॥

भुजपतनगा^{१०} चर्मस्थितिलालित्योदहनपार्श्ववलितानि ।

अनयेव निर्मितानि स्थावकगुह्यिष्ठ चातुरश्यं^{११} च ॥ ८४ ॥

प्रविभक्तैर्भावरमैरभिनयभङ्ग^{१२}या परिक्रमेस्थिवैः ।

रम्भामप्यतिशेते किमुतेतरनर्तकौलोकम् ॥ ८५ ॥

इत्यपमारकविरताव^{१३}विरतमुक्त्वा^{१४}युकण्ठमत्युच्चैः ।

वर्णयति भावितात्मा ललितपदमात्रया पात्र^{१५}म् ॥ ८६ ॥

१ 'तुष्टा' इति सु० पा० ।

२ 'मुदितो' इति सु० पा० ।

३ 'मामेष' इति सु० पा० ।

४ मङ्गलोचरौभूतपुष्पकयुगले यच्च ध्वज

एतस्य स्थाने 'सम्मानितकम्' इत्यस्ति ।

५ 'ने' इति सु० पा०-

६ 'भर्ता' इति सु० पा० ।

७ 'विट्टके' इति ब० पा० ।

८ कौटुको नयमार्गो' इति सु० पा० ।

९ 'तातके' इति सु० पा० ।

१० 'सताखूलासु' इति सु० पा० ।

११ 'मात्र' इति सु० पा० ।

१२ 'भक्त्या' इति सु० पा० ।

१३ 'द' इति सु० पा० ।

१४ 'मुच्छलित' इति सु० पा० ।

१५ 'पातम्' इति सु० पा० ।

प्रायेण भट्टतनयो भवतीदृशवेषचेष्टितो भट्टे ।
 तं मदनवागुगान्तः पातयसि यथा तटा वृमः ॥ ८७ ॥ (कुल^१कम्)
 चतुरा प्रागल्भ्यवती परचित्तज्ञानकौशलोपेता ।
 योज्या तस्मिन्दूती वक्रोक्तिविभृषिता प्रयत्नेन । ८८ ।
 समुपेत्य तयाऽवसरे तामृक्तं सुमनसश्च दृष्ट्वेत्यम् ।
 अभिधातव्यः सुन्दरि मकरध्वजदौपकैर्वचनैः ॥ ८९ ॥
 जन्मसहस्रोपचितैः पुण्यवधेरद्य क्लृप्तममराकम् ।
 यत्त्वं नयनानन्दन नयनाऽवसगं सत्तेतोऽभि ॥ ९० ॥
 चाटुक्रममनुरागं प्रणयस्यौ विरहजितशोकार्तिम् ।
 प्रकटयति वाररमणौ नटीव शिलाभियोगेन ॥ ९१ ॥
 प्रवयसि थौवनशालिनि हीनकुले मन्कुलप्रसूते च ।
 रोगवति दृढशरीरे समचित्ता योगिनश्च गणिकाश्च ॥ ९२ ॥
 उपचरिताप्यतिमात्रं पण्यवधृः क्षीणममृढः पुंसः ।
 पातयति दृशं व्रजतः स्पृहया परिधानमात्रेऽपि ॥ ९३ ॥
 इत्थं दृढतरवामितमनसां पुंसा^२मसाम्प्रतं पुरतः ।
 वेशविलासवतीनामशरीरशरव्यथाकथनम् ॥ ९४ ॥ (कुल^३कम्)
 केवलमगणितलाघवदूरपरित्यक्तधीरताभरणा ।
 सुखरयति मां दुराशादग्धम^४खौ तेन कथयामि ॥ ९५ ॥

१ सुद्रितपुस्तके नास्ति ।

२ 'यस्त्वम्' इति सु० पा० ।

३ 'न्व' इति ब० पा० ।

४ दृढपुस्तकद्वये 'कुलकम्' इति नास्ति ।

५ 'वती' इति सु० पा० ।

हृदयमधिष्ठितमादौ मालत्याः कुसुमचापवाणेन ।
 चरमं रमणीवल्लभ लोचनविषयं त्वया भजता ॥ ८६ ॥
 चणमुत्कण्ठकिताङ्गी चणमुख्यणदाहवेदनाय^१त्ता ।
 चणमुपजानो^२त्कस्या खेदार्द्रवपुः चणं भवति ॥ ८७ ॥
 मुञ्जरविभावितका^३र्ष्या मुञ्जरुज्झितधौरभावमत्युच्चैः ।
 रोदिति गायति च^४ पुनः पुनश्च मौनावलम्बिनौ भवति ॥ ८८ ॥
 पतति मुञ्जः पर्यङ्के मुञ्जरङ्के परिजनस्य मुञ्जरवनौ ।
 किसलयकल्पिततल्पे मुञ्जरभसि मुञ्जरनङ्गमंतप्ता ॥ ८९ ॥
 अहिषीव पङ्कदिग्धा हंसौव मृणालवलयपरिवारा ।
 सुभगमयूरौवासौ भुजंगविद्वेषिणी जाता ॥ ९० ॥
 कदलीच^५पकचन्दनपंकेरुहनीरहारधनसारम् ।
 सु^६न्दरशशधरकान्तं नो शान्त्यै मदनञ्जतभुजस्तस्याः ॥ ९१ ॥
 अपसारय वनमारं कुरु हारं दृग् एव किं कमलैः ।
 अलमलमालिमृणालैरिति वदति दिवानिशं बाला ॥ ९२ ॥
 संकल्पैरुपनीतं त्वामन्तिकमुल्लसन्मनोवृत्तिः ।
 दृढमालिंगति पश्चात्सुभुजापीडेन याति वैलक्ष्यम् ॥ ९३ ॥
 कुसुमामोदी पवनः पिककूजितमृङ्गमार्थरसितानि ।
 दयमिथती सामग्री घटिता का^७मेन तद्विनाशाय ॥ ९४ ॥

१ 'वस्या' इति ब० पा० ।

२ 'ताकं' इति ब० पा० ।

३ 'दास्या' इति ब० पा० । ४ 'हृष्यति मुञ्चति च सन्निवौ' इति सु० पा०

५ 'चन्दनपंकः पंकरुहं नीरहारधनसारम्' इति ब० पा० ।

६ 'शशशशधरकांतम्' इति ब० पा० । ७ 'विधिनैव' इति सु० पा० ।

अवलां बलिना नीतां दशामिमां मकरकेतुना रक्ष ।
 आप'त्यतितोद्धृतये भवति हि शुभजन्मनां जन्म ॥ १०५ ॥
 नो गृह्णन्ति यथार्था^१ अर्थिजनैर्निगदिता गिरः प्रायः ।
 मालत्या गुणलेशं शृणु धृष्टतया तथापि कथयामि ॥ १०६ ॥
 आस्फालयतो नूनं धनुरतनोः कौसुमं रजः पतितम्
 संगृह्य^२ सा सुगात्रौ विश्वसृजा निर्मिता तेन । १०७ ॥
 उपहसति गिरिसुताया लावण्यं येन सततलम्बेन
 न द्रवतामुपनौतं भोगीन्द्रविभूषणस्य देहार्धम् ॥ १०८ ॥
 शशधरविस्वार्धगतां कायामिव मैहिकेयवदनस्य ।
 अलिपटलनीलकुटिलामलकावलिमलिकसंनिधौ वहति ॥ १०९ ॥
 सरसिजमस्थिरशोभं विभ्रमरहितं च मण्डलं शशिनः ।
 केन समेतु समत्वं हृदयप्रिय मालतौवदनम् ॥ ११० ॥
 अलिरूपरि तदीक्षणेयोर्भावा मौगन्ध्यसूचितविशेषः ।
 निपतति कर्णाम्बुरुहे निर्गुणताप्यवमरे साध्वौ ॥ १११ ॥
 विभ्राणेरुणिमाणं सहजं जितवन्द्यजीवरुचिमधरे ।
 यदलक्तकविन्य^३सनं तत्तस्या मण्डनक्रीडा ॥ ११२ ॥
 चित्रमिदं यदि कृशता तस्या बलिपरिगृहीतमध्यस्य ।
 अथवा नो विधिविहिता महताप्यपनीयते तनुता ॥ ११३ ॥
 आस्तामपरस्तावत्तस्याः स्मरवसतिपृथुतरनितम्बः ।

१ 'आपद्यबलोद्धृतये' इति कु० पा० । २ 'यथार्थानर्थि...' इति कु० पा० ।

३ 'संहृत्य सा सुमध्या' इति ब० पा० । ४ 'न्यासस्त' इति ब० पा० ।

क्षययति कपिलमुनेरपि दृक्पथपतितः समाधानम् ॥ ११४ ॥
 तस्या रत्नावपुषो रत्नोपममूर्त्युगलमवलोक्य ।
 मकरध्वजोऽपि सहसा निजसायकलक्ष्यतां याति ॥ ११५ ॥
 जघनभरान्तसयाता नायाता सा विलोचनप्रसरम् ।
 तिष्ठति तेन मनोहर शरजन्मा ब्रह्मचर्येण ॥ ११६ ॥
 यदि कथमपि मधुमयनः पश्यति तामममवाणसर्वस्वम् ।
 तदमारभारभूतामिव लज्जोसुरमि विनिहितां मनुते ॥ ११७ ॥
 यदि पतति सा कयंचिद्वीक्षणविषये हरस्य तदवश्यम् ।
 त्रिभुवनमग्निं कुरुते वामेतरदेहभागमामाद्य ॥ ११८ ॥
 सौन्दर्यं तत्तादृशमग्रेषयोषिद्विलक्षणं सृजतः ।
 यन्निष्पन्नं धातुस्तन्मन्ये काकतालीयम् ॥ ११९ ॥
 सहजविलामनिवासं तस्या वपुरनभिवौचमाणस्य ।
 मन्ये नाकाधिपतेः सहस्रमपि चक्षुषां विफलम् ॥ १२० ॥
 शिथिलयत्तु कुसुमचापं क्षिपत्तु शरान्वाणधौ मनोजन्मा ।
 संसारमारभूता विचरति सुवि मालती यावत् ॥ १२१ ॥
 वाक्यायनमदनोदयदत्तकविट्टुत्तराजपुत्राद्यैः ।
 उच्छ्वसितं यत्किञ्चित्तत्तस्या हृदयदेशमध्यास्ते ॥ १२२ ॥
 भरतविशाखिलदंतिलवृक्षायुर्वेदचित्रसूत्रेषु ।
 पञ्चच्छेदविधाने भ्रमकर्मणि पुस्तसूदशास्त्रेषु ॥ १२३ ॥
 आनोद्यवादनविधौ नृत्ते गीते च कौशलं तस्याः ।

१ 'नाव' इति सु० पा० ।

२ 'भूतं लज्जोवपुष' इति ब० पा० ।

३ 'पुत्र' इति सु० पा० ।

४ 'लक्षितम्' इति सु० पा० ।

अभिधातुं यदि शक्नो वदनसहस्रेण भोगिनामैशः ॥ १०४ ॥

(युगलकम्)

परिगलदालोलांशुकमपयंचणमुँरमि मालती रभसान् ।

निपतति नाऽपुण्यवतां रतिलालममानमा रहमि ॥ १०५ ॥

रतिरसरभसास्फालनचलवलयनिनादमिश्रितं तस्याः ।

तत्कालोचितमणिं अतिपयमुपयाति नाऽत्यपुण्यस्य ॥ १०६ ॥

इत्यमभिधीयमानः शुभमध्ये यदि भवेदुदामौनः ।

एवं ततोऽभिधेयः सुदर्शितकोपया दूत्या ॥ १०७ ॥

किं मौभाग्यमदोऽय यौवनशैलीलाभिरूपतादर्पः ।

सहजप्रेमोपनतां मालतिकां न वज्र मन्यसे येन ॥ १०८ ॥

न गणयति या कुलीनान्द्रविणवतः शास्त्रवेदिनः प्रणतान् ।

मा भवदर्थं शुष्यति कुस्थाननिवेशितं धिगनुरागम् ॥ १०९ ॥

कमलवती तीव्ररुचौ वज्रभस्मनि शम्भुशिरमि शशिलेखा ।

सा च त्वयि पशुकल्पे यदभिरता तेन मे कृशता ॥ ११० ॥

असरलमरमं कठिनं दुर्ग्रहमस्त्रिघमाश्रिता खदिरम् ।

यदुपैति वाच्यपदवीं मालतिका तत्किमाश्चर्यम् ॥ १११ ॥

अथवा कः खलु दोषो यदतुल्यतयोपजनितवैलक्ष्यः ।

स्वाधीनामपि सरसां परिहरति मृणालिकां ध्वांचः ॥ ११२ ॥

मात्र करिष्यसि खेदं निष्ठुरमुक्तोऽसि यन्मया सुभग ।

१ 'कुलकम्' इति सु० पा० ।

२ 'परि' इति ब० पा० ।

३ 'कणितम्' इति ब० पा० ।

४ 'ण्यवताम्' इति ब० पा० ।

५ 'शैला' इति ब० पा० ।

यूनां हि रक्ततरुणीसुहृदभिहितपरुषमाभरणम् ॥ १३३ ॥

चन्द्रममेव ज्योत्स्ना कंसासुरवैरिणिव वनमाला ।

कुसुमशरामनलतिका कुसुमाकरवक्त्रभेनेव ॥ १३४ ॥

मदल्लीला हस्तिनेव स्तनयुगलेनेव हारलता ।

रम्यापि सा सुगात्री रम्यतरा भवतु संगता भवता ॥ १३५ ॥

(युगलकम्)

किं वज्रना यदि यूनानुपरि विधातुं समौहसे चरणम् ।

तत्कुह रमणीरत्नं प्रेमोज्ज्वलमंकितस्वर्णम् ॥ १३६ ॥

अथ तद्वचनश्रवणप्रविजृम्भितमदनभट्टदायादः ।

उपचरणीयः सुन्दरि निजवसतिमुपागतस्त्वयाप्येवम् ॥ १३७ ॥

दूरादभ्युत्थानं प्रणमनमात्मानमनप्रदानं च ।

प्रविधेयमंचलेन प्रणोदनमंप्रियुगलस्य ॥ १३८ ॥

ईषदयन्नप्रकटितकचोदरवाङ्मूलकुचयुगलम् ।

मंदर्ष्य झटिति यास्यमि नायकदृग्गोचरात्तूर्णम् ॥ १३९ ॥

अथ पर्यंकमनाथं दीपोज्ज्वलकुसुमधूपगन्धाढ्यम् ।

विततवितानकरम्यं प्रवेशितो वासकागारम् ॥ १४० ॥

मात्रा ते गुरुजघने सादरमवतारणादिकं कृत्वा ।

अभिनन्दनौय एभिर्वचनविशेषैः प्रयत्नेन ॥ १४१ ॥

(युगलकम्)

१ सुद्रितपुस्तके नास्ति । २ 'संगतं तूर्णम्' इति सु० पा० ।

३ 'सुस्नि' इति ब० पा० । ४ 'प्रकटम्' इति ब० पा० ।

५ 'भागम्' इति व० पा० । ६ 'वासम्' इति ब० पा० ।

७ 'सुद्रितपुस्तके 'कुलकम्' इति पाठान्तरम् ।

अद्याग्निषः समृद्धाः परितुष्टा इष्टदेवता अद्य ।
 कन्याणालंकारो यद्वलंकृतवानिदं वेष्म ॥ १४० ॥
 अनुरूपपाचघटनं कुर्वाणस्याद्य कुसुमवाणस्य ।
 सुचिराद्वन संजातः शरासनाकर्षणश्रमः सफलः ॥ १४१ ॥
 विन्यस्य शिरसि चरणं सुभगा गणिकाजनस्य सकलस्य ।
 सौभाग्यवैजयन्तीं संप्रति वत्सा समुत्क्षिपतु ॥ १४४ ॥
 दुहितर एव स्ना'ध्या धिक् लोकं पुत्रजन्मसंतुष्टम् ।
 जामातर आप्यन्ते भवादृशा यदभिसम्बन्धात् ॥ १४५ ॥
 दृढपरिचया गुणज्ञा भवद्विधा नार्थनार्हका यदपि ।
 तदपि हृदयाभिनन्दन दुहितृस्नेहादहं वच्मि' ॥ १४६ ॥
 सहजप्रेमोपनता न्यस्ता त्वयि मालती तथा कार्यम् ।
 न यथा भवति वराकौ त्वद्विप्रियजन्मनां शुचां वसतिः ॥ १४७ ॥
 मृदुधौतधूपिताम्बरमग्रास्यं मण्डनं च विभ्राणाः ।
 परिपीतधूपवर्तिः स्थास्यसि रमणांतिके सुतनु ॥ १४८ ॥
 सस्नेहं सव्रीडं समाध्वसं सस्पृहं च पश्यन्ती ।
 किंचिद्दृश्यशरीरा प्रविरलपरिहासपेशलालापा ॥ १४९ ॥

(युग्मम्)

मातरि निर्यातायां परिजनमुक्ते च वासकस्थाने ।
 अभियंजाने रमणे वामाचरणं क्षणं कार्यम् ॥ १५० ॥

१ 'श्रेष्ठा' इति व० पा० ।

२ 'मानदा' इति सु० पा० ।

३ 'वक्ष्ये' इति सु० पा० ।

रतिसंगरविहितमतावाकर्षति रभमतः पुरस्तस्मिन् ।
 कुट्टमितमाचरन्ती जनयिष्यसि किञ्चिदंगसंकोचम् ॥ १५१ ॥
 प्रारब्धे सुरतविधौ क्रमदर्शितचित्तयोनिसंवेगा ।
 अपग्रहमर्पयिष्यमि निर्व्याजं पुत्रि गात्राणि ॥ १५२ ॥
 यद्यद्वाच्छति हन्तुं यद्गृष्टुं यच्च विलिखितु गात्रम् ।
 तत्तदपसारणीयं सावेगं ठौकनीयं च ॥ १५३ ॥
 दंग्रे सव्यथङ्गकतिमामर्दे विविधकण्ठरसितानि ।
 नखविलिखने च सौत्कृतिमाघातेषूत्पन्नं कणितम् ॥ १५४ ॥
 ह्रस्वायासश्चासानुंचन्तौ पुलकदंतरग्रौरा ।
 खिद्यत्सकलावयवा प्रकरिष्यसि रागवृद्धये पुंसाम् ॥ १५५ ॥

(युगलकम्)

परभृतलावकहंसकपारावततुरगहृदयनिःस्वनितम् ।
 अनुकार्यमुचितकाले कलकण्ठि^१ स्तैस्त्वया रमतः ॥ १५६ ॥
 मा मा मामतिपीडय मुंच चणमद्य नो समर्थाऽस्मि ।
 इति गद्गदास्फुटाचरमभिधातव्यस्त्वया कामौ ॥ १५७ ॥
 अनुबन्धमानुकूलं वामत्वं प्रौढतामसामर्थ्यम् ।
 सुरतेषु दर्शयिष्यसि कामुकभावं स्व^२यं बुद्ध्या ॥ १५८ ॥
 अस^३मंजसमझौलं दूरोज्झितधैर्यमविनयप्रसरम् ।

१ 'यावत्' इति मु० पा० ।

२ 'वलितानि' इति ब० पा० ।

३ 'रामश्चक्षक' इति ब० पा० ।

४ 'कलकण्ठस्तैः' इति ब० पा० ।

५ 'स्फुटम्' इति ब० पा० ।

६ 'अपमंजस' इति ब० पा० ।

व्यवहारमाचरिष्यसि वृद्धिमुपेते रमावेगे ॥ १५८ ॥
 अविचेतितनखरत्निरामौलितलोचना निरुत्साहा ।
 नायककार्यसमाप्तौ स्यास्यमि शिथिलौकतावयवा ॥ १५९ ॥
 झगिति नितम्बावरणं निःसहतनृतां क्षितं सर्वैलज्यम् ।
 खेदालसां च दृष्टिं जनयिष्यमि मोहनच्छेदे ॥ १६० ॥
 वृत्ते रताभियोगे स्पृष्ट्वा सलिलं विविक्तभूभागे ।
 प्रचाख्य पाणिपादं स्थित्वा क्षणमासने समुच्च कचान् ॥ १६१ ॥
 उपयुक्तवदनवासा शय्यामारुह्य दर्शितप्रणया ।
 इति वक्ष्यसि तं रमणं दृढतरमालिङ्ग्य रमसतः कण्ठे ॥ १६२ ॥

(युगलकम्)

भट्टसुत नूनमिष्टा तव जाया यदनुरक्तहृदयस्य ।
 जनयति परितुष्टिमलं नापररामापरिख्यंगः ॥ १६३ ॥
 सफलं तस्या जन्म स्पृहणीया मैव सकलललनानाम् ।
 गौरौ तथैव महिता सुभगंकरणं तपस्तथाचरितम् ॥ १६४ ॥
 मैवैका गुणवसतिस्तस्या एवान्वयः सदा श्लाघ्यः ।
 यस्याः शुभशतभाजः पाणिग्रहणं त्वया विहितम् ॥ १६५ ॥

(युग्मम्)

तिष्ठतु सा पुण्यवती वंशद्वयभूषणं वरारोहा ।
 या नापयाति भवतो लक्ष्मोरिव नरकवैरिणो हृदयात् ॥ १६६ ॥

१ 'विकृष्ट' इति ब० पा० ।

२ 'सुमार्ज्य' इति ब० पा० ।

३ 'रदनवासा' इति सु० पा० ।

४ सुप्रितपुस्तके नास्ति ।

हरिणायतेक्षणानां विच्छिन्तिः कोषहरणमर्जेषु ।

कुटिलत्वमलकपंतौ बालानां कामचेष्टितं यत्र ॥ १८८ ॥

संयमनमिन्द्रियाणामिनोपघातग्रहस्तमिस्रस्य ।

स्तब्धत्वं तालतरौ हारलतास्तरलसंगता यस्मिन् ॥ १८९ ॥

भुजगाः पररंध्रदृशः खण्ड्यन्ते प्रियतमाधरा यत्र ।

सूचीव्यथानुभूतिर्नृत्याभ्यासप्रवृत्तानाम् ॥ १९० ॥

नतवपुरपतिसरला मन्थरगमनापि नर्मदा यस्मिन् ।

गुरुजनशास्त्ररतापि स्वभावमुग्धाङ्गनाजनता ॥ १९१ ॥

तस्मिन्मखग्रतपूतः पुरुहूत इव द्विजन्मनां प्रवरः ।

गुरुरिव विद्यावसतिर्वसति स्म पुरंदरो नाम्ना ॥ १९२ ॥

धर्मात्मजस्य सत्यं त्रिपुररिपोर्विजितकुसुमचापत्वम् ।

हरिनाभिपंकजभुवो नियतेन्द्रियतां जहास यः सततम् ॥ १९३ ॥

न्यक्तवृष इति शर्वे याचक इति कौस्तुभाभरणे ।

पीडितवसुधासुत इति कपिले न बभूव यस्य वज्रमानः ॥ १९४ ॥

मार्गानुगतौ लुब्धो यः प्राणिवपुर्विनाशविमुखोऽपि ।

परिहृतपरदारोऽपि स्वाकांचितगुरुजनप्रमदः ॥ १९५ ॥

यस्यान्वये महीयसि सरसीव समस्तसत्त्वनिजवसतौ ।

सच्चरितजन्मभूमौ विनिवारितकलिमलप्रसरे ॥ १९६ ॥

पिबतर्पणप्रसङ्गे खड्गग्रहणं न शौर्यदर्पं च ।

चुटनं मेखलिकानां वटुकजने नो रताभिसंमर्दं ॥ १९७ ॥

१ 'स्त्रे' इति सु० पा० ।

२ 'सुभगा' इति सु० पा० ।

३ 'प्रथमः' इति ब० पा० ।

४ 'नुष्टतौ' इति ब० पा० ।

श्रुतिभेदेषु विवादो नो रिक्थविभागमन्यना कलितः ।
 तेजस्विता हविर्भुजि न शमैकरतेषु भूमिदेवेषु ॥ १८८ ॥
 जरतामेव स्खलनं जयतामेवाधरस्फुरणम् ।
 यजतामेव समिद्रुचिरेणाजिन एव कृष्णरूपकः ॥ १८९ ॥
 तस्याभूत्सकलकलोद्गामितपञ्चदशस्य सुत एकः ।
 नाम्ना सुन्दरसेनः कच इव वक्षसामधीशस्य ॥ २०० ॥
 पशुपतिनयनज्जताशनभस्मितमवधार्य यं वपुश्चान्तम् ।
 अपरमिव कुसुमचापं रतिरतये निर्ममे धार्ता ॥ २०१ ॥
 तिष्ठन्तु तावदन्याः कुलललना यस्य रूपमवलोक्य ।
 सापि महामुनिदयिता कृच्छ्रेण ररक्ष चारिचम् । २०२ ॥
 कलधौतफलकशोभां विभ्राणं यस्य पृथुतरं वचः ।
 दृष्ट्वा चिराय लक्ष्मौर्हरिहृदये दुःस्थितिं मेने ॥ २०३ ॥
 'कथमोदृग्यदि न कृतः शशिशकलैरथ कृतः कथं व्यथकः ।
 इत्थं यमौचमाणो निर्णयमगमन्न कामिनीसार्थः' ॥ २०४ ॥
 यो जग्राह हिमांशोः प्रसन्नमूर्तित्वमचलतः स्थैर्यम् ।
 जलधरत उन्नतत्वं गान्भीर्यं यादसां पत्युः ॥ २०५ ॥
 यो विनयस्य निवासो वैदग्ध्यस्याश्रयः स्थितेः स्थानम् ।
 प्रियवाचामायतनं निकेतनं साधुचरितस्य ॥ २०६ ॥

१ 'यस्य' इति ब० पा० ।

२ 'धाचा' इति सु० पा० ।

३ 'कथमार्द्रता दिनकृतः शशिशकलैरथ कृतः कथं व्यथकः' इति सु० पा० ।

४ 'सार' इति ब० पा० ।

यो मदनः प्रमदानां तुहिनकरः साधुकुमुदर्षण्डस्य ।
 निकषोपलो गुणानां मार्गतर्हः पथिकलोकस्य ॥ २० ७ ॥
 सज्जनगोष्ठौनिरतः काव्यकथाकनकनिकषपाषाणः ।
 प्रणयिजनकल्पवृक्षो लक्ष्मीलीलाविहारभूमिस्थ ॥ २० ८ ॥
 जलधिरिव तुहिनभासः सहवृद्धिपरिचयः सुहृत्तस्य ।
 सकलोपधाविशुद्धो बभूव गुणपालितो नान्दा ॥ २० ९ ॥
 तेन समं स कदाचित्तिष्ठन्वहमि प्रसङ्गतः पतिताम् ।
 केनापि गीयमानामष्टुणोदार्यामिमां सहसा ॥ २१ ० ॥
 'देशान्तरेषु वेषस्वभावभणितानि ये न बुध्यन्ते ।
 समुपासते न च गुरुन्विषाणविकलास्त उच्चाणः' ॥ २१ १ ॥
 आकर्णाय तमूचे वचनमिदं सुन्दरः सुहृन्मुख्यम् ।
 शोभनमेतद्गीतं गुणपालित साधुनानेन ॥ २१ २ ॥
 साधूनामाचरितं खलचेष्टां विविधलोकहेवाकान् ।
 नर्मं विदग्धैर्विहितं कुलटाजनवक्रकथितानि ॥ २१ ३ ॥
 गुरुगोहृशास्त्रतत्त्वं विटवृत्तं धूर्तवचनोपायान् ।
 वारिधिपरिखां पृथ्वीं जानाति परिभ्रमन्पुरुषः ॥ २१ ४ ॥
 (युगलैकम्)
 अत उज्झित्य गृहस्थितिसुखलेशं विविधलाभपरिणामे ।
 स्थापय गमनारम्भे वयस्य हृदयं मया सहितः ॥ २१ ५ ॥

इत्थं निगदितवन्तं सुहृदुत्तरलाभलालसात्मानम् ।
 ऊचे सुन्दरसेनं लज्जित इव सहचरो वचनम् ॥ २१६ ॥
 अभ्यर्थनानुबन्धो लज्जाकर एव मादृशां किंतु ।
 आकर्ण्य कथयामः पथिकानां यानि दुःखानि ॥ २१७ ॥
 कर्पटकावृतमूर्तिर्दूराध्वपरिश्रमावभितशक्तिः ।
 पांसूत्कटधूसरितो दिनावसाने प्रतिश्रयाकाङ्क्षी ॥ २१८ ॥
 मातर्भगि^१नि दयां कुरु मा मैवं निष्ठुरा भव तवापि ।
 कार्यवशेन गृहेभ्यो निर्यान्ति भ्रातरश्च पुत्राश्च ॥ २१९ ॥
 किं वयमुत्पाश्व गृहं प्रातर्गन्तार ईदृगेव मताम् ।
 भवति निवासो यस्मिन्निज इव पथिकाः प्रयांति विश्रामम् ॥ --
 २२० ॥

अद्य रजनौ नयामो यथाकथंचित्त^२वाश्रये मातः ।
 अस्तं गतो विवस्वान्बद सम्प्रति कुत्र गच्छामः ॥ २२१ ॥
 इति बद्धविधदौनवचाः प्रतिगेहद्वारदेशमधितिष्ठन् ।
 निर्भर्त्यते बराको गृहिणीभिरिदं वदन्तीभिः ॥ २२२ ॥
 न स्थित इह गेहपतिः किं रटसि वृथा प्रयाहि देवकुलम् ।
 कथितेऽपि नापगच्छति पश्य मनुष्यस्य निर्वन्धम् ॥ २२३ ॥
 अथ यदि कथंचिदपरः पुनः पुनर्याचितो गृहस्वामी ।
 निर्दिशति सावधीरणमत्र स्वपिहीति जी^३र्णगृहकोणे ॥ २२४ ॥

१ 'जननि' इति ब० पा० ।

२ 'लदाश्रमे' इति सु० पा० ।

३ 'श्रीर्ण' इति व० पा० ।

तत्र कलहायमाना तिष्ठति गृहिणी विभावरीप्रहरम् ।
 अजाताय किमर्थं वासो दत्तस्त्वयेति सह भर्ता ॥ २२५ ॥
 ईदृशं सरलात्मा किं कुर्मो भगिनि तावको भर्ता ।
 स्यास्यमि मेहेऽवहिता भ्रमन्ति खलु वंचका एवम् ॥ २२६ ॥
 इति भाजनादियाच्चां बुद्धौ विनिधाय निकटवर्तिनो गेहात् ।
 नारीजनः ममेत्य ब्रूते तामाप्तभावेन ॥ २२७ ॥ (युग्मम्)
 गृहगतमधिकमटित्वा कलमकुलत्याणुचणमसूरादि ।
 एकौभूतं भुङ्क्ते चुधोपतप्तोऽध्वगो भैक्षम् ॥ २२८ ॥
 परवशमग्रं वसुधा ग्रयनीयं सुरनिकेतनं सदा ।
 पथिकस्य विधिः कृतवानुपधानकमिष्टिकाखण्डम् ॥ २२९ ॥
 इति निगदितवति तस्मिन्मुन्दरसेनस्य चोत्तरावसरे ।
 दयसुपगौता गौतिः केनापि कथाप्रसङ्गेन ॥ २३० ॥
 'निजवरभवनं सुरगृहमुर्वीतलमतिमनोहरं ग्रयनम् ।
 कदम्बममृतमभीक्षितकार्यैकनिविष्टचेतसां पुंसाम्' ॥ २३१ ॥
 तां च श्रुत्वा सुहृदं पौरन्दरिरिदमुवाच परितुष्टः ।
 मम हृदयगतं प्रकटितमेतेन सदैव^१ गच्छामः ॥ २३२ ॥
 अथ सहचरद्वितीयः क्लेशमुद्रावतरणकृतचित्तः ।
 निरगात्मुन्दरसेनः कुसुमपुरादविदितः पित्रा ॥ २३३ ॥

१ 'वरीं सकलास्' इति सु० पा० ।

२ 'वर्तिगृहात्' इति ब० पा० ।

३ 'नारी समभ्युपेता' इति ब० पा० ।

४ 'समुपनृत्य च' इति ब० पा० ।

५ 'भवतु गच्छावः' इति ब० पा० ।

पश्यन्विदग्धगोष्ठौ रभ्यस्यन्नायुधानि विविधानि ।
 शास्त्रार्थानधिगच्छन्विलोकयन्कौतुकान्वनौकानि ॥ २३४ ॥
 जानन्यत्रच्छेदनमालेख्यं सिक्थपुस्तककर्माणि ।
 नृत्यं गौतोपचितं तन्त्रीमुरजादिवाद्यभेदांश्च ॥ २३५ ॥
 बुध्यन्वचकभङ्गीर्विटकुलटानर्मवक्त्रकथितानि ।
 वभ्राम सुहृत्सहितः सुन्दरसेनो महौमखिलाम् ॥ २३६ ॥

(सन्दानितकम्)

अथ विदितसकलशास्त्रो विज्ञाताशेषजनसमाचारः ।
 निजगृहगमनाकाङ्क्षौ स शिलोच्चयमर्बुदं प्राप ॥ २३७ ॥
 तत्पृष्ठदेशदर्शनलोलम^१तिं सुन्दरं परिज्जाय ।
 गुणपालितो वभाषे विलोक्यतामद्रिराज इति ॥ २३८ ॥
 एष सुतः सानुमतः स्यन्दच्छीताच्छसलिलसम्पन्नः ।
 लोकानुकम्पयेव प्रालेयमहौभृता मरौ न्यस्तः ॥ २३९ ॥
 शिशिरकरकान्तमौलिः कटकस्थितपवनभोजनः सगुहः ।
 विद्याधरोपसेव्यो बिभर्त्ति लक्ष्मौमयं शंभोः ॥ २४० ॥
 अत्र तरुशिखरसंगतसुमनस इति जातनिश्च^२यो मन्ये ।
 अभिलषति समुच्चेतुं तारा निशि मुग्धकामिनीलोकः ॥ २४१ ॥
 आश्चर्यं यदुपान्ते तिष्ठन्धेतस्य सप्त मुनयोऽपि ।
 अथवा कस्याकर्षं न करोति समुन्नतिर्महताम् ॥ २४२ ॥

अवग^१त्य निरवलम्बनसम्भरमार्गं पतंगतुरगाणाम् ।

अयमवनिधरो मन्ये विश्रान्त्यै वेधभा विहितः ॥ २४३ ॥

इममाश्रित्य हिमांशोरोषधयः संनिकर्षमुपयाताः ।

प्रत्यासत्तिः प्रभुणा प्रायोऽनुग्राहकवशेन ॥ २४४ ॥

सेतुमिवाशाकरिणो विस्तृजत्ययमवनिधरणपरिखिन्नान् ।

निर्झरसलिलकणौघान् भवति हि सौहार्दमेककार्याणाम् ॥ २४५ ॥

हारोताहितशोभो मुदितशुको व्यासयोगरमणीयः ।

विश्रान्तभरद्वाजः समतामयमेति मुनिनिवासस्य ॥ २४६ ॥

अस्मिन्निःसंगा अपि परलोकप्राप्त्युपायकृतयत्नाः ।

गन्धवहभोजना अपि न हिंसका फलभुजोऽपि न स्रवगाः ॥ २४७ ॥

शुभकर्मैकरता अपि षट्क^२र्माणोऽयता अपि स्ववशाः ।

अनभिमतरौद्रचरिताः शिव^३प्रिया अपि वसन्ति श्रमनिरताः ॥

२४८ ॥ (युग्म^४म्)

मूर्तिरिव शिशिररश्मेर्हरिणवती सप्तपत्रकृतशोभा ।

सरणिरिव चण्डभासः पलाशिनौ यातुधानजायेव ॥ २४९ ॥

सोत्कण्ठेव समदना वासकसज्जेव कृततिलकशोभा ।

वज्र^५हरिपीलुसनाया नरनाथद्वारभूमिरिव ॥ २५० ॥

अर्जुनबाणव्रातैः कुरुनाथवरूथिनीव संकक्षा ।

चक्षुसहस्रोपचिता लक्ष्मीरिव गगनदेशस्य ॥ २५१ ॥

१ 'अवलम्ब' इति सु० पा० ।

२ 'षट्कर्मण्यायता' इति सु० पा० ।

३ 'शिवप्रिया' इति सु० पा० ।

४ 'कुलकम्' इति सु० पा० ।

५ 'धव' इति ष० पा० ।

ध्वजिनोव दानवानां मृष्टकलमधिष्ठिता त्रियामेव ।

उद्यातरोहिणीका रभ्येयमुपत्यका भाति ॥ २५० ॥

(कलापकम्)

इति दर्शयति वयस्ये सुन्दरसेने च पश्यति प्रीत्या ।

स्वप्रस्तावोपगता गीतिरियं केनचिद्वीता ॥ २५१ ॥

‘अतिशयितनाकष्टं पृष्ठं ये नार्बुदस्य पश्यन्ति ।

वज्रविषयपरिभ्रमणं मन्ये क्लेशाय केवलं तेषाम्’ ॥ २५४ ॥

आकर्ण्य च स वभाषे महात्मनानेन युक्तमुपगीतम् ।

शिखरिशिरः पश्यामो वयस्य रम्यं समारुह्य ॥ २५५ ॥

अथ गिरिवरमारूढो विस्तोकयन्निविधिविबुधभवनानि ।

वापौरुद्यानभुवः सरांसि मरितश्चचार विस्मेरः ॥ २५६ ॥

अचिराभामिव विघनां ज्योत्स्नामिव कुमुदबन्धुना विकलाम् ।

रतिमिव मन्मथरहितां श्रियमिव हरिवत्सलः पतिताम् ॥ २५७ ॥

हस्तोच्चयं विधातुः सारं सकलस्य जंतुजातस्य ।

दृष्टान्तं रम्याणां शैलं संकल्पजन्मनो जैत्रम् ॥ २५८ ॥

विकसितकुसुमसमृद्धिं शृङ्गाररसापगैककलहंसौम् ।

लीलापल्लववल्लीं त्रतिनामवधानवर्मणां भस्मीम् ॥ २५९ ॥

विचरन्नुपवनमण्डपपुष्पप्रकराभिरामभूषणे ।

रममाणं सह सख्या ललनामालोकयामास ॥ २६० ॥

(कुलकम्)

१ ‘देश’ इति ब० पा० ।

२ ‘हस्तोलकम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘नामलं’ इति ब० पा० ।

४ ‘प्रसरा’ इति ब० पा० ।

अवलोकयन्तस्तस्य स्मरसाय^१कवेध्यतामुपगतस्य ।

इदमभवन्मनसि चिरं विस्मयभा^२राभिभूयमानस्य ॥ २६१ ॥

केदं खलु विश्वसृजः कौशलमत्यद्भुतं समुपजातम् ।

येन विरुद्धानामपि घटितैकत्र स्थितिस्तथाहोयम् ॥ २६२ ॥

ललितवपुर्निर्दोषा स्फुरदुज्ज्वलतारकाभिरामा च ।

निर्वाच्यवदनकमला जितवीणा कृणितवाणी च ॥ २६३ ॥

प्र^३कटितविग्रहसंस्थितिरतिशोभाघटितसंधिवन्धा च ।

उन्नतपयोधराद्या शरदिन्दुकरावदाता च ॥ २६४ ॥

अभिमतसुगतावस्थितिरभिनन्दितचरणयुगलरचना च ।

अतिविपुलजघनदेशा विध्वस्तशरौरविहितशोभा च ॥ २६५ ॥

आविर्भवदनुरागे तस्मिन्नथ वलितलोचना सहसा ।

मापि बभूव मृगाक्षी हस्तगता कुसुमचापस्य ॥ २६६ ॥

तरुमूलमाश्रिताया विस्फृतसकलान्यकर्मणः सपदि ।

तस्या गात्रलतायामंकुरितं सान्त्विकैर्भावैः ॥ २६७ ॥

सैवोपवनसमृद्धिस्तस्मिन्नेव क्षणे स्मरं समा^४श्रित्य ।

तां व्यथयितुमारेभे प्रभोर्हि कृत्यं करोति खलु सर्वः ॥ २६८ ॥

गात्र^५सरसंधनेभ्यः प्रस्तेदजलं विनिर्ययौ तस्याः ।

अन्तर्ज्वलितमनोभवहयभुजा दह्यमानेभ्यः ॥ २६९ ॥

१ 'मार्गण' इति ब० पा० ।

२ 'भावा' इति ब० पा० ।

३ 'संविहित' इति ब० पा० ।

४ 'स्मृता' इति ब० पा० ।

५ 'गात्रसिरासन्धिभ्यः' इति सु० पा० ।

कुसुमशरजालपतिता मुकुसुमविदधनी विवृतानि ।
 अनिसेषं पश्यन्ती मद्यन्धुमनुचकार ना तन्वी ! २ ७० ॥
 स्तब्धतनुं सोत्कम्पां पुलकवतीं खेदिनीं सतिद्यामान् ।
 विदधे तामममशरः क्रौडति हि गठो विभिष्टमासद्य ॥ २ ७१ ॥
 उच्छ्वासैरुक्तसनं कुचयुगले सौष्ठवं विह्वलानाम् ।
 अभिलषितेन प्रेम्णा स्निग्धं च चक्षुषोर्मनोहारि ॥ २ ७२ ॥
 अनुरक्त्या वदनरुचिं वदन्ति च गमने च माध्वमस्त्वलनम् ।
 तस्या मदनः कुर्वन् उपनिन्ये चारुतामवधिम् ॥ २ ७३ ॥
 (युग्मम्)

पार्श्वगतेऽपि प्रेषसि कामशरासारताद्यमानापि ।
 न शशाक साऽभिधातुं चित्तगतं प्रणयभङ्गनो भौता ॥ २ ७४ ॥
 अथ दिदितचित्तवृत्तिः सत्तादृशं प्रियतमे मनाकथ्य ।
 मदनेन दह्यमानां विह्वलितविशदं जगाद् तामाली ॥ २ ७५ ॥
 अयि हारलते संहर हरङ्कतिदग्धदेहसंचोभम् ।
 सद्भावजानुरक्तिर्नहि रम्या पण्वारौणाम् ॥ २ ७६ ॥
 अवधीरय धनविकलं कुरु गौरवमकुशमम्यदः पुंसः ।
 अस्मादृशां हि मुग्धे धनमिद्धौ रूपनिर्माणम् ॥ २ ७७ ॥
 अभिरामेऽभिनिवेशं विदधाना विविधलाभनिरपेक्षा ।
 उपहस्यसे सुमध्ये विदग्धवाराङ्गनावारैः ॥ २ ७८ ॥

१ 'विलसितानि' इति सु० पा० ।

२ 'बचनरुचिं' इति सु० पा० ।

५ 'पथ्यं' इति ब० पा० ।

२ 'स्निग्धं वचनं मनोहारि' इति सु० पा० ।

४ 'मधिकाम्' इति ब० पा० ।

६ 'विभव' इति ब० पा० ।

येषां आद्यं यौवनमभिमुखतामुपगतो विधिर्येषाम् ।
 फलितं येषां सुकृतेर्जीवितसुखितार्थिता येषाम् ॥ २७८ ॥
 तेऽवश्यं स्वयमेव त्वामनुवध्मन्ति मदनशरभिन्नाः ।
 नहि मधुलिहः कश्चो'दरि मृग्यन्ते दूतमंजया ॥ २८० ॥

(युगलकम्)

इति गदितवतीमालीं कामशशासारभिन्नसर्वांगी ।
 अव्यक्तस्वस्त्रिताक्षरमुचे कच्छ्रेण हारलता ॥ २८१ ॥
 मखि कुरु तावद्यत्नं ब'ज्जमनसिजवेदनाप्रतीकारे ।
 क्रोडौकता विपत्त्या न भवन्त्युपदेशयोग्या हि ॥ २८२ ॥
 अस्त्रायत्तः प्रेयान्मृदपवनः सुरभि'माम उद्यानम् ।
~~इयता ख'ग'ति हि लीणायुषामेव ॥ २८३ ॥~~
~~मत्वा मदनाश्रीविषविषवेगाकुलितविग्रहामालीम् ।~~
 समुपेत्य शशिप्रभया पौरन्दरिरभिदधे कृतप्रणतिः ॥ २८४ ॥
 यदि नाम रुणद्धि गिरं गणिकाभावोपजनितवैलक्ष्यम् ।
 तदपि कथनीयमेव स्निग्धापदि नहि निरूप्यते युक्तम् ॥ २८५ ॥
 एतावति संसारे परिगणिता एव ते सुज'न्मानः ।
 आपन्नपरित्राणे व्याकुलमनसः स्फुरन्ति ये बुद्धौ ॥ २८६ ॥
 यस्मिन्नेव सुहृते यद'वधि दृष्टोऽसि मे सख्या ।
 तत एवारभ्य गता विधेयतां दग्धमदनस्य ॥ २८७ ॥

१ 'सुन्दरि' इति ब० पा० ।

२ 'पटुतरमति' इति सु० पा० ।

३ 'सुरभिकुसुममुद्यानम्' इति ब० पा० । ४ 'सुजनाः' इति सु० पा० ।

५ 'चक्षुर्विषयं गतोऽसि मम सख्या' इति ब० पा० ।

रोमोद्गमसंनहनं भित्त्वात्तुर्विग्रहं परापतिताः ।
 तस्या मानससम्भवकोदण्डविनिर्गता इषवः ॥ ० ८८ ॥
 किं^१ वा वदतु वराकौ कुच समाश्रयितुं यातुं कं शरणम् ।
 पीडयति मृगं यस्मान्नित्यं^२ शुचिर्दक्षिणो मृदुः पवनः ॥ २ ८९ ॥
 वचसि गते गद्गदतामुज्झितमौनव्रताश्चिराय पिकाः ।
 हृष्टा व्यथयन्ति सखीं जातावसरा निरर्गलं विरुतैः ॥ २ ९० ॥
 खलिताकुलिते गमने तच्चङ्क्षा अगणितश्रमा हंसाः ।
 सुचिरालम्बावसराः कुर्वन्ति गतागतानि परितुष्टाः ॥ २ ९१ ॥
 उष्णोच्छ्वसितसमीरैर्विदह्यमानोऽपि मधुकरस्तस्याः ।
 अलककुसुमं न मुञ्चति क्वच्छेव्यपि दुस्त्यजा विषयाः ॥ २ ९२ ॥
 नो वारयति तथा मां साम्प्रतमिति कथयतीव मधुलेहः ।
 निःसहवपुषः कर्णे श्रुतिपूरकपुष्पसंगतो गुंजन् ॥ २ ९३ ॥
 प्रश्लिथिलभुजलतिकायास्तस्याः पतितस्य हेमकटकस्य ।
 यत्प्रापणं पृथिव्यास्तस्मिन् खलु मुक्तहस्ता हेतुः ॥ २ ९४ ॥
 रश्मनागुणेन विगलितमेकपदे तन्नितम्बतश्चित्रम् ।
 पतनाय नियतमथवा निषेवणं गुरुकलत्रस्य ॥ २ ९५ ॥
 अङ्गीकृत्य मनोभवमुरसि तथा लालितोऽपि हतहारः ।
 तापयति सखीं तत्क्षणमन्तर्भिन्नात्कुतः कुशलम् ॥ २ ९६ ॥

१ 'किं विदधातु' इति ब० पा० ।

२ 'नित्यशुचिर्दक्षिणो मृदुः पवनः' इति ब० पा० ।

३ 'समोपे विद...' इति सु० पा० ।

वक्षसि^१ तत्स्वेदजलं कञ्जलमलिनाश्रुवारिणा मिश्रम् ।
 कुचतटपतितं तस्याः प्रयागसम्भेदसलिलमनुकुरुते ॥ २८ ७ ॥
 पिकरुतमलयसमीरणसुमनःस्मरभृङ्गदहनपरिकलिता ।
 पञ्चतपश्चरति भवत्परिरक्षणसौख्यलम्पटा बाला ॥ २८ ८ ॥
 न परापतति वराकौ दशमीं यावन्मनोभवावस्थाम् ।
 चायस्व सुभग तावच्छरणागतरक्षणं व्रतं महताम् ॥ २८ ९ ॥
 अथ तद्वक्षसि कृतादरमुद्धूतमनोभवं समवधार्य ।
 अवगीतिभीतचेता ऊचे गुणपालितः सुहृदम् ॥ ३० ० ॥
 यद्यपि मारप्रसरो दुर्वारः प्राणिनां नवे वयसि ।
 चिन्त्यं तदपि विवेकिभिरवसानं वारयोषितां प्रेम्णः ॥ ३० १ ॥
 वारस्त्रीणां विभ्रमरागप्रेमाभिलाषमदनरुजः ।
 सहवृद्धिचयभाजः प्रख्याताः सम्पदः सुहृदः ॥ ३० २ ॥
 ताभिरवदातजन्मा कुर्वीत सैवमागमं कथं यासाम् ।
 चणदृष्टोऽपि प्रणयौ रुढप्रणयोऽपि जन्मनोऽपूर्वः ॥ ३० ३ ॥
 प्रद्युम्नः प्रद्युम्नो विरूपकः खलु विरूपकः सततम् ।
 सुस्निग्धः सुस्निग्धो रुचो रुचस्तु गणिकानाम् ॥ ३० ४ ॥
 यासां जघनावरणं परकौतुकवृद्धये न तु त्रपया ।
 उज्ज्वलवेषा रचना कामिजनाकृष्टये न तु स्थितये ॥ ३० ५ ॥
 मांसरसाभ्यवहारः पुरुषादतिपीडया न तु स्पृहया ।
 आलेख्यादौ व्यसनं वैदग्ध्यख्यातये न तु विनोदाय ॥ ३० ६ ॥

१ 'वाससितं' इति ब० पा० ।

२ 'वेषयोषितां' इति ब० पा० ।

३ 'करोति संगं' इति सु० पा० ।

रागोऽधरे न सेतसि सरस्वत्यं सुमन्त्रनाम् क प्रसन्नो ।
 कुचभारेषु समुन्नतिरादरेण वाक्त्रिभुजिते सन्निः ॥ ३०७ ॥
 जघनस्थलेषु गौरवमादृष्टधनेषु नो कुलौनेषु ।
 अलसत्वं गमनविधौ नो मानववंचनाभियोगेषु ॥ ३०८ ॥
 वर्णविशेषापेक्षा प्रसाधने नो रतिप्रवर्धये ।
 ओष्ठे मदनामङ्गो नो पुरुषविशेषसम्भोगे ॥ ३०९ ॥
 या बालेऽपि सरागा वृद्धेष्वपि विहितमन्त्रथावेगा ।
 क्लीबेष्वपि कान्तदृशः साकाङ्क्षा दीर्घरोगेऽपि ॥ ३१० ॥
 स्नेदाम्बुकणोपचिता न चार्द्रता निजनिवाममनमश्च ।
 आविष्कृतवैषयवो वज्रोपलसारकठिनाश्च ॥ ३११ ॥
 जघनचपला अनार्या परभृतयः कृतकनेत्ररागाश्च ।
 सर्वांगार्पणदत्ता असमर्पितहृदयदेगाश्च ॥ ३१२ ॥
 न कुलसमुत्पन्ना अपि भुजंगदृशं न कृतवेदनाभिजाः ।
 कन्दर्पदीपिका अपि रहिताः स्नेहप्रसङ्गेन ॥ ३१३ ॥
 उज्ज्वलतृषयोगा अपि रतिसमये नरविशेषनिरपेक्षाः ।
 कृष्णौकाभिरता अपि हिरण्यकशिपुप्रियाः सततम् ॥ ३१४ ॥
 मेरुमहीधरभुव इव किंपुरुषमहस्रसेवितनितम्बाः ।
 नीतय इव भूमिभृतां सुपरिहृतानर्थसंयोगाः ॥ ३१५ ॥
 बद्धमित्रक^१रजदारणलब्धाभ्युदयाः सरोरुहिण्य इव ।
 डाकिन्य इव च रक्तव्याकर्षणकौशल्यलोपेताः ॥ ३१६ ॥

१ 'प्रसंगेषु' इति ब० पा० ।

२ 'षु' इति ब० पा० ।

३ 'दर्शनसुखे...' इति सु० पा० ।

४ 'करवि...' इति सु० पा० ।

प्रतिपुरुषं संनिहिताः कृत्यपरा विविध^१विकरणोपेताः ।

वज्रलार्थग्राहिण्यः प्रकृतय इव दुर्गहा गणिकाः ॥ ३१७ ॥

(अर्थचतुष्टयमत्र)

सादरमा^२कृत्य चिरं कुसुमस्तवकं च नरविशेषं च ।

रिक्तीकर्तुं निपुणाः क्षुद्राः क्षुद्राश्च चुम्बन्ति ॥ ३१८ ॥

परमार्थकठोरा अपि विषयगतं लोहकं मनुष्यं च ।

चुम्बकपाषाणशिला रूपाजौवाश्च कर्षन्ति ॥ ३१९ ॥

पुरुषाक्रांताः सततं कृत्रिमशृंगाररागरमणीयाः ।

आह्वन्यमानजघनाः करेणवो वारयोषाश्च ॥ ३२० ॥

उचितगुणोत्तिग्ना अपि पुरतोऽपि निवेष्टिते सुवर्षलवे ।

झगिति पतन्ति सुखेन प्रकट^३प्रमदा यथा च तुलाः ॥ ३२१ ॥

बहिरुपपादितशोभा अन्तस्तुच्छाः स्वभावतः कठिनाः ।

वेश्याः समुद्रिका इव क्लणन्ति यन्त्रप्रयोगेण ॥ ३२२ ॥

बध्नन्ति येऽनुरागं दैवहतात्मासु वारवनितासु ।

ते निस्सरन्ति नियतं पाणिद्वयमग्रतः कृत्वा ॥ ३२३ ॥

इदमुपदिशति वयस्ये सुन्दरसेने च मन्मथव्यथिते ।

प्रस्तावादुप^४यातं गीतित्रयमभ्यधाय केनापि ॥ ३२४ ॥

“तरुणी^५ रमणी^५याकृतिमुपनीतां स्मृतिमुवा वशीकृत्य ।

परिहरति यो जडात्मा प्रथमोऽसौ नालिको विना भ्रान्तिम् ॥ ३२५ ॥

१ ‘करणकोपचिताः’ इति सु० पा० ।

२ ‘स्त्रिय’ इति ब० पा० ।

३ ‘कलाविकाश्च’ इति ब० पा० ।

४ ‘मातु’ इति सु० पा० ।

५ ‘बाणसमर्पितहार - - -’ इति ब० पा० ।

इदमेव हि जन्मफलं जीवितफलमेतदेव यत्पुंसाम् ।
लटहनितम्बवतीजनमम्भोगसुखेन याति तारुण्यम् ॥ ३२६ ॥
सुमनोमार्गणदहनज्वालावलिदह्यमानमर्वाग्नयः ।
प्रवलप्रेमप्रवणाः प्रमदाः स्पृहयन्ति नान्यपुण्येभ्यः” ॥ ३२७ ॥
एवमुपश्रुत्य वचः समुवाच पुरंदरात्मजः सुहृदम् ।
मम हृदयादिव कृद्धा गौतमिदं साधुनाऽनेन ॥ ३२८ ॥
तदतनुसायकविकलां हारलतां हरिणशावतरलाचीम् ।
आश्वासयितुं यामो गुणपालित किं विकल्पितैर्बहुभिः ॥ ३२९ ॥
अथ तत्र कापि गणिका गणयन्ती परिचितं हृतद्रविणम् ।
प्रविशन्तमेव मन्दिरमीर्याव्याजेन निरुरोध ॥ ३३० ॥
काचिद्वचकदत्तं पुंजीकृतजीर्णवसनमवलोक्य ।
वेश्या विषीदति स्म क्षपाचये वृत्तकर्तव्या ॥ ३३१ ॥
दैवसूत्या पतितं दृष्टिपथे भग्नमूल्यविटमेका ।
ज्वलिता रूपा मुजिथ्या जग्राह जवेन धावित्वा ॥ ३३२ ॥
अन्तःस्थितकामिगृहद्वारगतं लुप्तचित्तनरमन्या ।
समुवाच कुट्टनी “व्रज कल्लोलाकल्पदेहेति । ३३३ ॥
प्रकटितदशननखक्षतिरभिदधती राजपुत्ररतियुद्धम् ।
अपरा पुरः सखीनां वारवधूराततान मौभाग्यम् ॥ ३३४ ॥

१ ‘यत्र’ इति ब० पा० ।

२ ‘लुण्ठी’ इति ब० पा० ।

३ ‘व्यर्थ’ इति सु० पा० ।

४ ‘तं व्रज कल्लोलाकल्पदेहेति’ इति ब० पा० ।

अन्या कामिस्पर्धावर्धितभाटौ समुत्सुका चण्डौ ।
 मौभाग्यगर्वदर्पं समुवाह विलाभिनीमध्ये ॥ ३३५ ॥
 एकगणिकानुबन्धे क्रोधोद्यतशस्त्रकामिनोः कापि ।
 सम्भ्रमतो धावित्वा निवारयामास कुट्टनी कलहम् ॥ ३३६ ॥
 धनमाहृत्य वज्रभ्यो भुज्यत एकेन केनचित्सार्धम् ।
 इति धनवन्तं कामिनमावर्जयति स्म वारवधूः ॥ ३३७ ॥
 गा^१यन् गायामात्रं द्विपदकमथ मौष्ठवेन विट एकः ।
 वभ्राम पुरो दास्या विदधद्विहृतोरनेकविधाः ॥ ३३८ ॥
 कश्चित्पण्यस्त्रीणां विभवोपचितान्यपुरुषयोजनया ।
 विदधाति स्माराधनमधनत्वमुपागतः कामौ ॥ ३३९ ॥
 त्वयि सक्तेन मया गृहमुज्झितमधुना परेव जातामि ।
 इति ढौकमलभमानः कश्चिद्गणिकासुपालेभे ॥ ३४० ॥
 उषितामपरेण समं वृद्धविटानां पुरः पराजित्य ।
 पूजयति स्म भुजंगः कश्चिद्गणिकां द्विगुणभात्या ॥ ३४१ ॥
 दृष्ट्वा^२ त्वथा विशेषक वलयकक्षापी शशिप्रभाभुजयोः ।
 बाढं भण भण कीदृक्^३ चारुतरा सा मया दत्ता ॥ ३४२ ॥
 अद्य चतुर्थो दिवसश्ची^४नाम्बरयुगलकस्य दत्तस्य ।
 तदपि परुषा^५ विलासा वद मदनक किं करोम्यत्र ॥ ३४३ ॥

१ 'गायन्मात्रागाथा द्विपदिकया' इति सु० पा० ।

२ 'त्याजयति स्म भुजंगं कश्चिद्गणिकां द्विगुणभाटौ' इति सु० पा० ।

३ 'दृष्ट्वा' इति सु० पा० ।

४ 'कानु तरः सोमया दत्तः' इति सु० पा० ।

५ 'चित्रा' इति सु० पा० ।

६ 'परुषाभिधाना' इति सु० पा० ।

स्नेहपरा मयि केली कलहंसक किंतु राक्षसी तस्याः ।
 माता 'नात्मीकर्तुं वर्षशतेनापि शक्यते पापा ॥ ३४४ ॥
 सुमनः कुंकुमवासः मञ्जीकुरु किमिति तिष्ठसि विचिंतः ।
 अद्य तव दयितिकायाः किंजल्क नर्तनावसरः ॥ ३४५ ॥
 यदि नाम पंच दिवसांस्त्वयि कुरुते प्रेम धनलवं दृष्ट्वा ।
 तदपि न रागवती सा कन्दर्पक किं वृथा गर्वः ॥ ३४६ ॥
 जीवन्नेव विलासक परिहर दूरेण मृद हरिसेनाम् ।
 वद्धावेशस्तस्यां व्याघ्रतपुत्रो महाविषमः ॥ ३४७ ॥
 केसरया चणदत्तं कृत्वांशुकमुपरि कामिजालस्य ।
 स्तब्धधीवं भ्रमतश्चन्द्रोदय पश्य माहात्यम् ॥ ३४८ ॥
 कौमारकं विहन्तुं रतिसमये मदनसेनायाः ।
 दृच्छामि किंतु तस्या माचातीव प्रसारितं वदनम् ॥ ३४९ ॥
 विभ्रम कियतस्तपसः फलसेतद्यदुपभुज्यते मदिरा ।
 स्वकरेण पीतशेषा मदघूर्णितमदनसेनया दत्ता ॥ ३५० ॥
 कुवलयमालानिलयो लोलोदय किमिति सम्प्रति त्यक्तः ।
 किं विदधामस्तस्मिन्भ्रातर्दास्या विना मूल्यम् ॥ ३५१ ॥
 मुषिताशेषविभूतेरिन्दीवरकस्य यामिनी याति ।
 संवाहयतः सम्प्रति मंजीरक तिलकमंजरीचरणौ ॥ ३५२ ॥
 अद्यापि बालभावं निखिलं न जहाति वालिका तदपि ।
 प्रौढिन्ना मकरन्दक सकला ललना अधःकुरुते ॥ ३५३ ॥

१ 'रंगवती' इति ब० पा० ।

२ 'विधातुं' इति ब० पा० ।

३ 'मधुघूर्णितदेवदत्तया' इति ब० पा० ।

४ 'मदनिका' इति व० पा० ।

कुञ्जे गत्वा वक्ष्यमि तं निर्दयचित्तनर्तनाचार्यम् ।
 हारा सुकुमारतनुः किमि^१ति श्रममय कारिता भवता ॥ ३५४ ॥
 निःसारोऽभिनिवेशः शुकशावकपाठने सुरतदेवि ।
 तिष्ठति वहिरुपविष्टः प्रतीक्षमाणस्तव प्रेयान् ॥ ३५५ ॥
 वीणावादनखिन्ना पतितास्ते वासभवनपर्यङ्के ।
 उत्थापय तां त्वरितं स्मरलीलां मत्त^२ आयातः । ३५६ ॥
 किमिदं यथास्थितत्वं तव माधवि यन्मुज्ज्वलदन्त्या मे ।
 परिधत्से नाभरणं श्रीविग्रहराजसूनुना दत्तम् ॥ ३५७ ॥
 ईदृक्शून्यमनस्त्वं किं कुर्मो मातरिन्दुलेखायाः ।
 पा^३नक्रीडासक्त्या पतितापि न चेतिता कनकनाडी ॥ ३५८ ॥
 नकुलः पयो न पायित इति रोषवशादियं हि दुःशीला ।
 नाश्नाति कामसेना पुनः पुनर्याच्यमानाऽपि ॥ ३५९ ॥
 श्रीबलसुतपरिपालित ऊर्णायुः कि^४ल मया विजेतव्यः ।
 मुकुला मुक्तसुखस्थितिरहर्निशं मेषपोषणे लम्बा ॥ ३६० ॥
 आताम्रतां समुपगतमुच्छूनं च करतलं तव ललिते ।
 मा पुनरतिचिरमेवं प्रविधास्यसि कन्दुकक्रीडाम् । ३६१ ॥
 अभिराम कन^५कभाटी प्रथममियं गृह्यते समुत्पन्ने ।
 खेहे तु कुसुमदेव्यास्त्वं प्रभवसि जीवितस्यापि ॥ ३६२ ॥

१ 'किमियं संमर्दकारिता भवताम्' इति सु० पा० ।

२ 'निःसरको' इति ब० पा० ।

३ 'भट्टपुत्रः' इति ब० पा० ।

४ 'धेन' इति ब० पा० ।

५ 'किमनया' इति सु० पा० ।

६ 'डोम्ब' इति ब० पा० ।

ग्रहणकर्मपय तावद्यदि कौतुकमुपरि चन्द्रलेखायाः ।
 निर्वर्तितकर्तव्यो दास्यमि किञ्चिद्यथाभिमतम् ॥ ३६३ ॥
 न परमदाता मातः सूनुरसौ वासुदेवभट्टस्य ।
 निर्लज्जः शठवृत्तिः पुनः पुनर्वार्यमाणोऽपि ॥ ३६४ ॥
 चपयति वसनानि सदा हठेन सकलानि सुरतसेनायाः ।
 न ददात्येकामूर्णामुरणः परमन्ति कर्पासम् ॥ ३६५ ॥ (युग्मम्)
 भगिनि न मुञ्चति वेश्म चणमपि मेऽपटराजपुत्रोऽसौ ।
 भग्नान्यतरावसरो नग्नेनाधिष्ठितं यथा तीर्थम् ॥ ३६६ ॥
 इत्यप्राया वाचः शृण्वन्विटकुट्टनीसमुद्गीर्णाः ।
 तं वेशसंनिवेशं पश्यन् प्रविवेश दारिकावेशम् ॥ ३६७ ॥

(कुलकम्)

आकृष्टमिवोत्कतया स्तपितमिव स्निग्धचक्षुषः प्रसरेः ।
 तमुपागतमभ्यर्णं हारलता पूजयामास ॥ ३६८ ॥
 सुविहितसमुचितसंस्थितिरवनतशिरसा प्रणम्य तत्सखा ।
 इदमभिदधेऽतिनम्रं सुन्दरसेनः शुभावसरे ॥ ३६९ ॥
 प्रियदर्शन किं बह्वभिः स्मरपीडितदीनवचनसन्दर्भैः ।
 इयमास्ते हारलता जीवनमस्यास्त्वदायत्तम् ॥ ३७० ॥
 निर्यत्रकेलिविशदं सहजप्रेमानुबन्धरमणीयम् ।
 कार्यान्तरान्तरायैरपरिहृतं यातु यौवनं युवथोः ॥ ३७१ ॥

१ 'सेनायाः' इति ब० पा० ।

२ 'नगररोट' इति ब० पा० ।

३ 'पटरा...' इति ब० पा० ।

४ 'संगो' इति ब० पा० ।

५ 'त्यंत' इति सु० पा० ।

६ 'पीडनवचनचाटुसंदर्भैः' इति सु० पा० ।

निर्दयमविरतवाञ्छं ध्व^१स्तत्रपमव्यवस्थितावरणम् ।
 उपचौयमानरागं सततं भूयाद्भवत्सुरतम् ॥ ३७२ ॥
 इति दत्ताशिषमन्तर्निर्याति परिजने तदङ्गेषु ।
 विस्मन्मविविक्तरसो वदधे कुसुमायुधः सुतराम् ॥ ३७३ ॥
 (विशेषकम्)

यदमन्दमन्मथोचितमनुहृपं यन्न^२वानुरागस्य ।
 यद्यौवनाभिरामं यच्च फलं जीवितव्यस्य ॥ ३७४ ॥
 अविनय एव विभूषणमस्त्रीलाचरणमेव वज्रमानः ।
 निःशंकतैव सौष्ठवमनवस्थितिरेव गौरवाधानम् ॥ ३७५ ॥
 केशग्रहणमनुग्रह उपकारस्ताडनं मुदे दंशः ।
 नखविलिखनमभ्युदयो दृढदेहनिपीडनं समुत्कर्षः ॥ ३७६ ॥
 निगर^३णलोलं चुम्बनमवयवनिष्पेषण^४सृष्टो मर्दः ।
 अंतःप्रवेशने^५च्छं निर्भरपरिरम्भणं यस्मिन् ॥ ३७७ ॥
 यदनङ्गैरिव विहितं रागैरिव दीप्तिमत्त्वमुपनीतम् ।
 प्रेमभिरिव नि^६श्चलितं शृंगारैरिव विकासमानोतम् ॥ ३७८ ॥
 अप्रागल्भ्यं व्यसनं धैर्यमकार्यं विवेक उपघातः ।
 ह्येपणमगुणो यस्मिन् तत्सुरतं प्रसृतं ताभ्याम् ॥ ३७९ ॥
 (कुलकम्)

१ 'खस्त' इति सु० पा० ।

२ 'तथा' इति सु० पा० ।

३ 'विगललोलं' इति सु० पा० ।

४ 'निःस्पृहो' इति सु० पा० ।

५ 'सिच्छन्नि' इति सु० पा० ।

६ 'निस्खलितं' इति सु० पा० ।

प्रारंभ एव तावत्प्रज्वलितो धूमिति मनमिजो यस्मिन् ।
 तस्य विशेषावस्था वक्तुमशक्याः प्रवृद्धस्य ॥ ३८० ॥
 सहजरसेन जडोक्तमिति यूनाः कामशास्त्रनिर्णीतौ ।
 नानाकरणग्रामे लालि^१त्यमवाप पाण्डित्यम् ॥ ३८१ ॥
 अवि^२धेयमनाख्येयं प्रविचार्यं ह्यादनीयमविषह्यम् ।
 न बभूव तयोस्तस्मिन्नारब्धे सुरतपरिमर्दे ॥ ३८३ ॥
 अभ्य^३स्ता या तन्व्या सुरतविधौ विविधचाटुपरिपाटी ।
 तामालूनविशीर्णं चकार सहजः स्मरावेगः ॥ ३८३ ॥
 सद्भावरागदौषितमदनाचार्योपदिष्टचेष्टानाम् ।
 कः परिगणनं कर्तुं रतिचक्राविष्टरमणयोः शक्तः ॥ ३८४ ॥
 बाला मृदुगात्रलता दृढपुरुषाक्रान्तविग्रहा न परम् ।
 न व्यथिता मुदमाप प्रभवति खलु चित्तजन्मनः शक्तिः ॥ ३८५ ॥
 किं रमणौ रमणोऽविशदुत र^४मणौ रमणमिति न जानीमः ।
 स्वावयवावगमस्त्व^५प्रकाशमगमत्तयोस्तदा निपुणम् ॥ ३८६ ॥
 तस्या निमीलितदृशो निःस्पन्दतनोर्वभूव सुरतान्ते ।
 लिङ्गमनङ्गच्छाया जीवितसत्तानुमान^६स्य ॥ ३८७ ॥
 श्रमजलबिन्दूपचिता वृत्तस्मरणेन जातवैलक्ष्या ।
 सा शशुभे रति^७विरतौ पर्याकुलकेशभूषणा नितराम् ॥ ३८८ ॥

१ 'लालित्यमियाद्य' इति सु० पा० ।

२ 'अभि' इति सु० पा० ।

३ 'अत्यभ्यस्ता यान्या' इति सु० पा० ।

४ 'रमणं सा न जानीमः' इति सु० पा० । ५ 'स्तु प्रकाश' इति ब० पा० ।

६ 'नेन' इति सु० पा० ।

७ 'विपरीता' इति सु० पा० ।

निर्व्याजार्पितवपुषोर्निर्वृतिमयमेव गणयतोर्विश्वम् ।
 क्षणदा विरराम तयोरक्षौणाकाञ्चयोरेवम् ॥ ३८८ ॥
 मोहनविमर्दखिन्ना विजृम्भमाणा खल्लङ्घतिर्मदम् ।
 निद्राकषायिताक्षौ हारलता वासवेश्ननो निरगात् ॥ ३८९ ॥
 “परिचितपार्श्वगताहं तेन ममं पानभोजनं कृत्वा ।
 नीता निशा कथाभिर्मोहनकार्यं च यत्किञ्चित् ॥ ३९० ॥
 अविदग्धः अमकठिनो दुर्लभयोषिद्युवा जडो विप्रः ।
 अपमृत्युरूपक्रान्तः कामिव्याजेन मे रात्रौ ॥ ३९१ ॥
 नेच्छाविरतिः क्षणमपि न च शक्तिर्वसुशून्यरतियत्नैः ।
 केवलमलमद्याहं कदर्थिता वृद्धपुरुषेण ॥ ३९२ ॥
 मद्यवशादभियोक्तारि मृतकल्पे तल्पभागमग्रायाः ।
 अनिरोधितनिद्रायाः सुखेन मे यामिनी याता ॥ ३९३ ॥
 सुकुमारसम्प्रयोगः पेशलवचनः सवकपरिहासः ।
 शकुनवशेन समेतो मम सखि रमणो मनोहराकारः ॥ ३९४ ॥
 पर्यंकान्तनिलीनः पराङ्मुखो मुक्तमन्दनिःश्वासः ।
 मच्चोदनया नितरां निःस्पन्दः स्वेदमलिलसंसिक्तः ॥ ३९५ ॥
 पर्यस्तमितानङ्गोऽप्यपगतनिद्रः क्षपाक्षयाकाञ्क्षौ ।
 यामोषितः ग्रहीणो निष्प्रतिपत्तिः स्थितोऽद्य सखि मनुजः ॥
 ३९६ ॥ (कुल्ल^१कम्)

१ ‘अवि’ इति सु० पा० ।

२ ‘कुशल’ इति सु० पा० ।

३ ‘पर्यंकाक’ इति सु० पा० ।

४ ‘द्याचन’ इति सु० पा० ।

५ ‘युगलकम्’ इति ब० पा० ।

शृणु सखि कौतुकमेकं ग्रामी^१ एककामिना चदद्य कृतम् ।

सुर^२तरसमीलिताक्षौ मृतेति भीतेन मुक्तास्मि ॥ ३९ ८ ॥

अविदितदेशप्रकृतेः शठात्मकादुर्विदग्धतोऽस्माभिः ।

अनुभूतो राजसुतादधि^३भाण्डविडम्बनाक्ले^४शः ॥ ३९ ९ ॥

प्रियसखि लोकसमचं नगरप्रभुणा हठेन नीतास्मि ।

एवं^५ वंचकदातुर्द्विगुणार्थप्रार्थने कुतोऽन्यायः ॥ ४० ० ॥

आकर्षन्ती जघनं व्रजसि यथा विलिखिता नखैस्तिष्ठशः ।

मन्ये तथोपभुक्ता केरलि केनापि दाक्षिणात्येन ॥ ४० १ ॥

अधरे बिन्दुः कण्ठे मणिमाला स्तनयुगे शशपुतकम् ।

तव सूचयन्ति केत^६किं कुसुमायुधशास्त्रपंडितं रमणम्” ॥

४० २ ॥

इति शृण्वन्नुषसि गिरो निर्वृत्तनिशाभियोगगणिकानाम् ।

सोऽपि यथाक्रियमाणं प्रविधातुं निर्जगाम कर्तव्यम् ॥ ४० ३ ॥

(कुल^७कम्)

सुर^८चित्ररागोपचितिस्त्रीकृतमनसस्तथा समं तस्य ।

यौवनसुखमनुभवतो जगाम संवत्सरः सार्धः ॥ ४० ४ ॥

१ 'ग्रामीनककामुकेन यदिद्वितम्' इति ब० पा० ।

२ 'रतिसुखनि' इति ब० पा० । ३ 'धि भाण्ड...' इति सु० पा० ।

४ 'वेशः' इति सु० पा० ।

५ 'तु नो कदाचिद्विगुणार्थप्रार्थने कृतोऽन्यायः' इति सु० पा० ।

६ 'केरलि' इति सु० पा० । ७ सुद्वितपुस्तके न दृश्यते ।

८ 'स्वचित्ररागोपचितिवे' इति सु० पा० ।

विस्मयकथाः शृङ्खलचरन्नुद्यानवेदिकापृष्ठे ।

सहचरकरसक्तकरः सुन्दरसेनः किल^१ कदाचित् ॥ ४०५ ॥

स्थूलघनतन्तुसंतति^२तानितनानाम्बरावरणम् ।

यष्टिप्रान्तनियञ्चितदलवृत्तककुत्तुपतुम्बिक^३कटिचम् ॥ ४०६ ॥

चुटितचरणचसंगतमंस्फुटिताभ्यक्तपादमलिनतनुम् ।

त्वरितगनिलेखवाहकमारादायान्तमद्राक्षीत् ॥ ४०७ ॥

(विशेषकम्)

प्रत्यासन्नीभूतं क्रमेण पौरन्दरिः परिज्ञाय ।

साकूतमना ऊचे वयस्य हनुमानयं प्राप्तः ॥ ४०८ ॥

अवनितललीनशिरसा कृतनतिना तेन विनिहितं भूमौ ।

उत्क्षिप्य झटिति लेखं सु^४न्दरसेनस्तु वाचयामास ॥ ४०९ ॥

“स्वस्तिश्रीकुसुमपुरात्पु्रंदरः सुन्दरं समभिधत्ते ।

अन्तर्जृम्भितशोकयस्तोऽवि^५स्यष्टवर्णपदम् ॥ ४१० ॥

कुलमकलंकं न गणितमवधीरितमघजन्मनां चरितम् ।

नापेक्षितमवगौतं शठसेवितवर्त्मनि त्वया पतता ॥ ४११ ॥

वंशेऽकुटिलगतीनां द्विजिह्वातादोषरहितचरितानाम् ।

अपरविनाशरतानामुत्पन्नः कथमसि भुजङ्गः ॥ ४१२ ॥

क पुरोडाशपवित्रितवेदपदोद्धारगर्भवदनं ते

क च मदिरासववासितवारवधूमुखरसास्वादः ॥ ४१३ ॥

१ ‘कुर्व’ इति सु० पा० ।

२ ‘कदाचित्’ इति ब० पा० ।

३ ‘तोलितवृत्ता’ इति सु० पा० ।

४ ‘प्रायस्’ इति ब० पा० ।

५ ‘कुलकम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘सुन्दर इति’ इति ब० पा० ।

७ ‘यस्मावि ...’ इति सु० पा० ।

८ ‘सुचितम्’ इति सु० पा० ।

क कुशविपाटनजन्मा सहस्रोदितवेदनाचमत्कारः ।
 क च दासीरतसंगरनिर्दयनखरक्षतिः प्रीत्यै । ४१४ ॥
 क चेतानलधूमचोभितनयनाम्बुधौतवदनस्त्वम् ।
 क च गणिकानिर्भर्त्सनशोकभरायातवाप्यसलिलौघः ॥ ४१५ ॥
 क वषट्कारध्वानः षट्कर्मविभूषणं श्रवणपूरः ।
 क च साधारणवनितारतिमण्डिताकर्णनौसुक्यम् ॥ ४१६ ॥
 काचार्यप्रतनुलताताडनसंचोभसम्भवः कल्पः ।
 क च कुपितवारललनानिष्ठुरपादप्रहारविषह्वितम् ॥ ४१७ ॥
 क हरिणचर्मावरणं सृतिशास्त्रनिवेदितं व्रतं चरितः ।
 क च पण्यस्त्रीगात्रस्पृष्टाम्बरधारणेषु वज्रमानः ॥ ४१८ ॥
 समिधामेव च्छेदनमभ्यस्तं शैशवात्ममारभ्य ।
 शठवनिताधरखण्डन उत्पन्नं कौशलं कुतो भवतः ॥ ४१९ ॥
 शुश्रूषणमेव गुरोः परिशीलितमचलचेतसा सततम् ।
 कुटिलमतयो भुजिष्याः कथं त्वयाराधिताः निपुणम् ॥ ४२० ॥
 आम्नायपाठ एव स्फुटतरपदसौष्ठवं तव ख्यातम् ।
 प्रकुपितवेश्यानुनये क शिञ्जितं वचनचातुर्यम् ॥ ४२१ ॥
 अथवा किं क्रियतेऽस्मिन्नवदातकुलेऽपि लज्जजन्मानः ।
 सप्तदसंस्तुता भवन्ति प्रागुपचितकर्मदोषेण ॥ ४२२ ॥

१ 'सत्कर्मविभूषणश्रवणपूरः' इति सु० पा० । २ 'रणित' इति ब० पा० ।

३ 'भवतः' इति ब० पा० ।

४ 'णाः' इति सु० पा० ।

५ 'वद' इति ब० पा० ।

त्वयि विनिवेश्य कुटुम्बं परलोकहितार्जनैकविहितात्मा^१ ।
 स्यास्यामीति समीहितमनुदिवसं तद्विम्वदितम्” ॥ ४२३ ॥
 इत्यवगतलेखार्थं सुन्दरसेने विधेयपरिमूढे ।
 आर्यामगायदन्यः स्वावसरे नौतिपरिकरिताम् ॥ ४२४ ॥
 ‘विषयतिमिरावृताच्छामवटे पततामदृष्टमार्गाणाम् ।
 पुंसां गुरुजनवचनद्रव्यशलाकांजनं ग्ररणम्’ ॥ ४२५ ॥
 उद्देजयति तदात्वे सुखसंवि^२त्तिं करोति परिणामे ।
 कटुकौषधप्रयोगो गुरुनिगदितकार्यनिष्ठुरं च^३ वचः ॥ ४२६ ॥
 लब्ध्वा वचसोऽवसरं मित्रमवादीत्युरंदरापत्यम् ।
 पुनरपि नहि खिद्यन्ते प्रियजनहितभाषणे सन्तः ॥ ४२७ ॥
 अगणितसहचरवचसो दुर्यसनमहाश्विमग्नवपुषस्ते ।
 मन्यव्यथितस्य पितुर्यदि परमवलम्बनं वचनम् ॥ ४२८ ॥
 निजवंशदौपभूतः कृतचरितालंकृतो महासत्त्वः ।
 सुन्दर सम्प्रति तातः स्पृष्टो दुष्पुत्रदोषेण ॥ ४२९ ॥
 पुत्राभावः श्रेया^४न्दुःसुतता पुत्रिणः कुलीनस्य ।
 अंतस्तापयति भृशं सच्चरितकथाप्रसंगेषु^५ ॥ ४३० ॥
 सांख्यवहारिक^६ एष प्रायो लोके गुणोन्नता नियताः ।
 येन तु सुतेन जननी वञ्चालं स्थाप्यते स पापीयान् ॥ ४३१ ॥

१ ‘स्थः’ इति सु० पा० ।

२ ‘गौतिपरिकल्लिताम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘संष्टिं’ इति सु० पा० ।

४ ‘वचनम्’ इति सु० पा० ।

५ ‘ब्र कुसु ...’ इति सु० पा० ।

६ ‘ण’ इति सु० पा० ।

७ ‘त’ इति सु० पा० ।

८ ‘गुणः सुखानियतः’ इति सु० पा० ।

विफलं शास्त्रज्ञानं गुरुगृहसेवापि नोपकाराय ।
 विषयवशौकतमनसो न्याय्यं पन्यानसुसृजतः ॥ ४३० ॥
 जीवन्नेव मृतोऽसौ यस्य जनो वीक्ष्य वदनमन्योन्यम्
 कृतसुखभङ्गो दूरात्करोति निर्देशमंगुल्या ॥ ४३१ ॥
 नोपनिहन्तुं विषयाः शक्याः सत्यं तथापि निपुणधियः ।
 अभिधेयतां न गच्छन्त्यपवादविशेषिताभिधानस्य । ४३४ ॥
 गुरुपरिचर्या जाया गुणोन्नता स्निग्धवन्धुसंपर्कः ।
 ब्राह्मे कर्मणि सक्तिलोकद्वयसाधनं सुधियाम् ॥ ४३५ ॥
 सुलभा तस्य विभूतिस्तस्य गुणा यान्ति जगति विस्तारम् ।
 वज्रं मनुते तं सुजनस्तस्मै स्पृहयन्ति वान्धवाः सततम् ॥ ४३६ ॥
 नासादयति स^१ एकः सत्सेवितमार्गतः परिस्रवणनम् ।
 मण्डयति सोऽन्ववायं स निवासः शर्मणामशेषाणाम् ॥ ४३७ ॥
 स भवति विनयाधारो युक्तायुक्ते विवेकिता तस्य ।
 वृद्धोपदेशवाचः श्रवणोदर^२तर्पणं सदा यस्य ॥ ४३८ ॥
 (विशेषकम्)

प्राक्तनकर्मविपाकः चुद्रासु शरीरिणां यदासक्तिः ।
 आयतनं तु सुखानां संसारभुवां कुलोद्गता दाराः ॥ ४३९ ॥
 निर्विषे निर्विषा मुदिते मुदिता समाकुलाकुलिते ।
 प्रतिविम्बसमा कान्ता संकुट्टे केवलं भीता ॥ ४४० ॥

१ 'नियति' इति सु० पा० ।	२ 'नो परिहर्तु' इति ब० पा०
३ 'कुलोद्गता' इति सु० पा० ।	४ 'य' इति सु० पा० ।
५ 'चान्ववायं' इति सु० पा० ।	६ 'पूरण' इति सु० पा० ।
७ 'युग्मम्' इति सु० पा० ।	

यावदाञ्जितसुरतव्यायामसहाऽविरुद्धसं^१पर्का ।

चित्तानुवृत्तिकुमला पुण्यवतामेव जायते जाया ॥ ४४१ ॥

सद्भावप्रेमरसं वलयावलिशब्दशङ्किता निभृतम् ।

विदधानाङ्गसमर्पणसुन्मौलितकुसुमसायकाकृता ॥ ४४२ ॥

हा हा किसुद्धतलं ओष्यति कश्चिद्गतत्रप खैरम् ।

निकटे परिवारजनीं विस्मृत एव स्मरातुरस्य तव ॥ ४४३ ॥

इति ऊँकृतिमंवलितैर्गायासनिवेदितार्थपदवाक्यैः ।

द्विगुणीकरोति कुलजा नायककर्माणि मोहनप्रसरे ॥ ४४४ ॥

इत्यमुदीरितवाचं सहृदमवोचत्पुरंदरस्य सुतः ।

ममुपस्थितजीवममावियोगभयकंपितो वचनम् ॥ ४४५ ॥

तातादेशेऽन्तर्धे हारलताविरहपावके तौत्रे ।

विधिवशवर्तिनि मरणे नो विद्मः कार्यपरिणामम् ॥ ४४६ ॥

अनपेक्षितधनलाभां स्नेहैकनिबद्धमानसां दयिताम् ।

दैवाकृष्टो मुंचति घटितो वा लोहवज्रकणिकाभिः ॥ ४४७ ॥

अथ हतगमनविनिश्चितिरभिमतरामां चकार विदितार्थाम् ।

मापि तमनुवव्राज प्रस्तुतयात्रं शुचाकुलिता ॥ ४४८ ॥

आसाद्य वटस्य तलं वाष्पपयःकणचिताक्षिपत्प्लायाम् ।

विघ्नितचरणविहारो हारलतामभिदधाति स्म ॥ ४४९ ॥

आ क्षीरवतो वृचादा सलिलाद्वा प्रियं प्रियं यान्तम् ।

अनुयायादिति वचनं तेन त्वमितो निवर्तस्व ॥ ४५० ॥

किं कुर्मो देवहताः प्रभवति यस्मिन्कुशोदरि प्रसमन्
 रमयन्ति च्छेत्ता गुरुशम्भुमाचक्रौ विरावरणः ॥ ४५२ ॥
 न द्विविषययत्निर्नैकाग्र्यपरिचयो न च दिगुणः ।
 न स्वाभिन्नमादेशो नाकारविर्लाभनं न वा स्यातिः ॥ ४५३ ॥
 हेतुनाव प्रवृत्तेरस्मात् तयापि देववशात्
 ईदृक् कोऽप्यनुबध्यो यस्य विपाकोऽप्रतीकारः ॥ ४५४ ॥

सन्दानितकाल

एकं यदभिहितमि प्रणयस्व गतिने न नर्तयि वा
 सुदति न तत्स्मरणीयं दर्भाप्रणकौर्तेनोद्वाते ॥ ४५४ ॥
 तव हृदये हृदयमिदं विन्यस्तं न्यासपालनं कष्टम्
 यन्नात्तया विधेयं स्थानभंगो यथा न स्यात् ॥ ४५५ ॥
 अथ विरतवचोदयितं वाप्यभराक्लिष्टवर्णपदयोगात् ।
 दति कथमपि हारलता संवृद्धितवर्णभारतीमुचे ॥ ४५६ ॥
 अविशुद्धकुलोत्पन्ना देहार्पणजीविका गठाचरणा ।
 काहं रूपाजीवा क भवन्तः स्नाघनीयजन्मगुणाः ॥ ४५७ ॥
 यत्तु^१ विषयविलोकनकुट्टहलाभ्या^२गतेन विग्रान्तम् ।
 इयतो दिवसानमिस्तन्मम परजन्म^३सुकृतफलम् ॥ ४५८ ॥
 गुरुसेवां बन्धुजनं स्वदेशवसतिं कलत्रमनुकूलम् ।
 अनुषङ्गदृ^४ष्टिपरिचित आस्थां प्रविधाय कः परित्यजति ॥ ४५९ ॥

१ 'तं च' इति ब० पा० ।

२ 'गम्' इति सु० पा० ।

३ 'वस्तु' इति ब० पा० ।

४ 'यत्तं' इति सु० पा० ।

५ 'दागतोऽसि विश्रान्तः' इति सु० पा० । ६ 'कृतशुभस्य फलम्' इति ब० पा०

७ 'दृष्ट' इति सु० पा० ।

यौवनचापलमेतद्यन्मादृशि भवति कौतुकं भवताम् .
 यत्तु सुखमनवगीतं तस्य स्थानं निजा दाराः ॥ ४६० ॥
 ते मधुराः परिहामास्ता वक्रगिरः स वामताममयः ।
 नो हृदये कर्तव्यो रहसि क्षेमार्थिना भवता ॥ ४६१ ॥
 लाघवतो यन्मनसः प्रणयाद्वा यत्तवाचरितम् ।
 प्रतिकूलं तत्र मया नायांजलिरेष विरचितो मूर्ध्नि ॥ ४६२ ॥
 दुःसंचारा मार्गा दूरे वसतिर्विसंशुलं हृदयम् ।
 गुणपालित तव सुहृदा भवितव्यमतोऽप्रमत्तेन ॥ ४६३ ॥
 हृदयद्वय एकत्वं याते यूनोर्वियोगजं क्लेशम् ।
 अनुभवतोरपरेण प्रसंगतः पथ्यते पथ्या ॥ ४६४ ॥
 'अन्योन्यगूढचेष्टितसङ्गावस्त्रेहपाशवद्धस्य ।
 विच्छेदकरो 'मृत्युर्धरिणां वा परिच्छेदः' ॥ ४६५ ॥
 अथ तच्छ्रवणानन्तरमास्व सुखं दयितिके ब्रजामीति ।
 अभिधाय याति 'मन्दं सुन्दरसेने विवर्तितशीवम् ॥ ४६६ ॥
 वटशाखालम्बिभुजां श्वसितोष्णसमीरशुष्यदधरदलाम् ।
 पर्यस्तां विभ्राणां तन्मार्गविलोकनानिषेधदृशम् ॥ ४६७ ॥
 'दोलायमानवेणीं तिर्यग्गतकण्ठभूषणविशेषाम् ।

१ 'यन्मनसः प्रणयाद्वा साधु यत्तवाचरितम्' इति सु० पा० ।

२ 'सुहृद' इति ब० पा० ।

३ 'करोर्द्ध ...' इति सु० पा० ।

४ 'मस्त्रिगं' इति सु० पा० ।

५ 'सुन्दरसेनेऽपि' इति सु० पा० ।

६ 'मुखीम्' इति ब० पा० ।

७ 'लोल्ला' इति सु० पा० ।

८ 'वेणीतिर्यक्कृत ...' इति सु० पा० ।

गलदश्रुवारिपूर्णं पतिं तांशुकभागनिःसहंगलताम् ॥ ४३८ ॥

हन्धानामिव हृदयं स्फुटदितरकरेण कुचयुगाश्रयिणा ।

परिशो^१षितां विन्नामैरुत्सृष्टां जीवलोककर्तव्यैः ॥ ४३९ ॥

अंगौकृतां विपत्या वशीकृतां मर्मघट्टनैर्विषमैः ।

हारलतामपरि^२स्फुटमंतःपरिक्रव्यमाणभारत्या ॥ ४४० ॥

मा मा तावद्यात क्षणमेकं यावदेष निष्करणः ।

वनगुल्मैर्न तिरोहित इत्यभिदधतीं जडः प्राणाः ॥ ४४१ ॥

(कुलकम्)

अथ पश्चात्समुपेतं पप्रच्छ पुरंदरात्मजः पथिकम् ।

दृष्ट्वा शोकव्यथिता विवर्तमाना वराङ्गना भवता ॥ ४४२ ॥

स उवाच वटतरोरध उभ्यां पतिता विनिश्चलावयवा ।

तिष्ठति वनिता नान्या नयनावसरं गतास्माकम् ॥ ४४३ ॥

इति तद्वचनाश्र^३हतो विह्वलमूर्तिः पपात भूषुष्टे ।

उत्थापितश्च सुहृदा सोऽभिदधे तेन शोकविकलेन ॥ ४४४ ॥

भवतु कृतार्थस्तातस्त्वमपि सुमित्रा^४स्त्व संप्रति प्रीतः ।

समकालमेव मुक्ता पापेन मयासुभिश्च हारलता ॥ ४४५ ॥

हा हा हाव हतोमि ध्वस्ता लीला विलास किं कुरुषे ।

उच्छिन्ना विच्छिन्तिर्भ्रम विभ्रम दश दिशो निराधारः ॥ ४४६ ॥

१ 'पतितां संशुष्कानिः...' इति सु० पा० ।

२ 'परिशोषितां' इति व० पा० । ३ 'मपि रिक्ता' इति सु० पा० ।

४ 'वर्त्मनि' इति सु० पा० । ५ 'स्व' इति सु० पा० ।

६ 'च संप्रतं' इति सु० पा० ।

क्लिक्किंचित गच्छ वनं मोट्टाद्यितमशरणत्वमुपयातम्
 कुट्टमित प्रव्रज्यां गृहाण विज्जोक विज्ज सुवो विवरम् ॥ ४७७ ॥
 ललितमनायीभूतं विहृतस्य गतिर्न विद्यते कापि ।
 गगधरविस्वद्युतिमुषि यातायामन्त^१कांतिकं तस्याम् ॥ ४७८ ॥

(विशेषकम् ।

विनिवृत्त्य यामि दग्धुं मदिरहात्यक्तवन्नभप्राणाम् ।
 भवतु वराक्यास्तस्याः सप्तार्चिदानमात्रमुपकारः ॥ ४७९ ॥
 गत्वाथ तमुद्देशं यस्मिन्सा पंचभावमापन्ना ।
 विललाप मुक्त^२कण्ठं विलुठन्नुवि सहचरेण धृतमूर्तिः ॥ ४८० ॥
 एते वयं निवृत्ता मुंच रूपं देहि कोपने वाचम् ।
 उत्तिष्ठ किमिति तिष्ठसि भूमितले रेणुरूपितशरीरा ॥ ४८१ ॥
 विनिर्मूल्य दृशौ कस्मादप्रतिपत्त्या स्थितासि शुभवदने ।
 'त्वद्वारितगमनविधेरपराधितया न मेऽस्ति संयोगः' ॥ ४८२ ॥
 नाकाधिपतिपुर^३स्त्रीरभिभवितुं त्वयि दिवं प्रयातायाम् ।
 सत्स्वपि शरेषु पंचसु निरायुधः साम्प्रतं मदनः ॥ ४८३ ॥
 वंचकवृत्ता वेश्या इत्यपवादो जनेषु यो रूढः ।
 अपनीतोऽसौ निपुणं त्वया प्रिये जीवमोक्षेण ॥ ४८४ ॥
 वर्णः सद्गत एकस्त्रिपुरान्तकनन्दनो महासेनः ।
 हृदयं यस्य 'स्पृष्टं' न मनागपि वामलोचनाप्रेम्णा ॥ ४८५ ॥

१ 'कस्यांतः' इति सु० पा० ।

२ मुद्रितपुस्तके नास्ति ।

३ 'नाद' इति ब० पा० ।

४ 'त्वद्वारित' इति सु० पा० ।

५ 'पुरंप्री' इति ब० पा० ।

६ 'स्पृष्टम्' इति सु० पा० ।

मन्त्रेभ्योऽष्टवियोगं निषेधमपि दुःसहं मम वधार्थं
हरिणा वज्रमि कल्मीर्विधृता गौरौ हरेण दिवार्थं ॥ ४८६ ॥
अयि लोकपाल सा भुवि खलामभृता तथा विना शून्यम्
विश्वमिति किं न चिन्तितमात्मस्थानं प्रियां नयता ॥ ४८७ ॥
भगवन्हुतवह मा मा लावण्यममुद्रमारमुद्रितम् ।
कथमपि विहितां धात्रा धृष्ट्यस्येनां जगद्भूषाम् ॥ ४८८ ॥
इति विलपन्तं वज्रविधमवधोर्यं सुहृत्पुण्ड्ररत्न सुतम्
काष्ठैर्विरचय्य चित्तं तामकरोदग्निमाङ्गणिकाम् ॥ ४८९ ॥
तस्मिन्निद्रुद्धताग्रनविनिपतने कृतमतौ शुचा कलिते ।
मनसि स्फुरितामार्थं पपाठ कश्चिदग्रसेन ॥ ४९० ॥
‘अनुमरणे व्यवसायं स्त्रीधर्मं कः करोति सविवेकः
संसारमुक्त्युपायं दण्डग्रहणं व्रतं हिता’ ॥ ४९१ ॥
श्रुत्वा सुन्दरसेनः सुहृदमवोचञ्जपेतवैक्लव्यः ।
प्रतिबोधितं मनो मे धीरेणानेन युक्तमुपदिशता ॥ ४९२ ॥
क्षणदृष्टनष्टवज्रभजन्मजराव्याधिमरणपरिभृते ।
परिवर्तिनि^१ संसारे कः कुर्यादाग्रहं महिमान्^२ ॥ ४९३ ॥
यातु भवान्कुसुमपुरं वयमप्यन्याश्रमे समाश्रयणम् ।
अंगीकुर्मोऽविद्याप्रहाणसंसिद्धये विहितम्^३ ॥ ४९४ ॥
सोऽवदद्भिजातजनो बाल्यात्प्रभृति त्वया च न^४ विमुक्तः ।

१ ‘समालोक्य’ इति सु० पा० ।

२ ‘सचिवम्’ इति ब० पा० ।

३ ‘आवर्तिनि’ इति ब० पा० ।

४ ‘सुमतिः’ इति ब० पा० ।

५ ‘नियतम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘न सुक्तोऽस्मि’ इति सु० पा० ।

संन्यसनवुद्धिमधुना^१ कथमुज्जति विषयनिस्पृहं सुहृदम् ॥ ४८ ५ ॥

एवमिति सोऽभिधाय स्थिरधृति^२नियमैस्तपोधनेर्जुष्टम् ।

गुणपालितेन सहितः सुन्दरसेनो जगाम वनम् ॥ ४८ ६ ॥

एवं भवन्तु^३ वेश्याः स्वार्थैकरता^४ व्यपेतसद्भावाः ।

अभिलषितविषयसिद्धेः का हानिस्तदपि युष्माकम् ॥ ४८ ७ ॥

रमण हृदयानुवर्तनचतुरचतुःषष्टिकर्मकुशलानाम् ।

न स्पृशति तत्त्वचर्चा पण्यवधूनां विदग्धचेतांसि ॥ ४८ ८ ॥

वलितश्रुतचित्रगतिस्थितिवे^५गैश्चोदनानुवृत्त्या च ।

रागस्यग्रन विना विशति मनः सादिनां तुरगः ॥ ४८ ९ ॥

गन्धोऽपि कुतः प्रेणः परभृतहारौतगृहकपोतानाम् ।

उज्ज्वलच्युतसमेषु विरुतविशेषैस्तथापि ते यूनाम् ॥ ५० ० ॥

आहितयुक्ताहार्यः^६ सम्यक्सकलप्रयोगसम्पत्त्या ।

भावविहीनोऽपि नटः सामाजिकचित्तरंजनं कुरुते ॥ ५० १ ॥

येऽपि धनचयदोषं पश्यन्ति जडा विलासिनीश्लेषे^७ ।

प्रष्टव्यास्ते भवता किमकृतकशिपुव्यथा दाराः ॥ ५० २ ॥

न च लाभ एक एव प्रवर्तने^८ कारणं मनुष्येषु ।

रागादयोऽपि^९ भन्ति वैशिकशास्त्रप्रणेतृभिः^{१०} कथिताः ॥ ५० ३ ॥

१ 'रधुना' इति सु० पा० ।

२ 'न्ति' इति सु० पा० ।

३ 'बोधैः' इति सु० पा० ।

४ 'वैः' इति ब० पा० ।

५ 'वाणादयोऽपि' इति सु० पा० ।

६ 'मति' इति सु० पा० ।

७ 'हृशो' इति ब० पा० ।

८ 'मुक्ता' इति सु० पा० ।

९ 'प्रवर्तते' इति सु० पा० ।

१० 'वैशेषिकशास्त्रवेदिभिः' इति सु० पा० ।

का वा विभूतिराप्ता सुन्दरसेनात्तया तपस्विन्या ।
 यद्विरहकुलिशभिना^१ मुमोच मा जौवितं क्षणार्धेन ॥ ५०४ ॥
 उत्तमतरुणप्रकृतिः पुलकादिकसूचितायतनुसक्तिः ।
 स्फुटसंनिहितविभावो निवार्यते केन शृङ्गारः ॥ ५०५ ॥
 अन्तःकरणविकारं गुरुपरिजनसंकटेऽपि कुलटानाम् ।
 जानन्ति तदभियुक्ता भ्रूभंगापांगमधुरदृष्टेन ॥ ५०६ ॥
 अन्या विहाय पतिगृहमविचिंतितकुलकलङ्कजनगर्हाः^२ ।
 रागोपरक्तहृदया यान्ति दिगन्तं मनुष्यं^३ आसज्य ॥ ५०७ ॥
 अपमानः पतिविहितो गुरुपरिकरतौज्रता गृहे दौःस्थ्यम् ।
 शीलक्षतये यासां तासामतिरागतोऽन्यनरसक्तिः ॥ ५०८ ॥
 या अयचलितवृत्ता भर्तृस्वरणाञ्जतत्पराः प्रमदाः ।
 ता अपि रागविमुक्तास्तिष्ठन्त्यौचित्यमात्रेण ॥ ५०९ ॥
 त^४स्मात्तास्त्रभिगमनं विविधनिमित्तं नि^५वार्यते केन ।
 निजपरपण्यस्त्रीणां रागाधौनं तु हृदयनिर्वहणम् ॥ ५१० ॥
 एवंविधदृष्टान्तेरुपपत्तियुतेस्तथेदृशैर्वाक्यैः ।
 अन्यैरपि चाटुपदैरावर्जितमानसो^६ गम्यः ॥ ५११ ॥
 विहितस्वाप^७विबोधं किञ्चित्प्रक^८टीकृतश्रमगलान्या ।
 उत्पादितजृम्भिकथा परिरभ्य घनं निशापगमे ॥ ५१२ ॥

१ 'जा' इति ब० पा० ।

२ 'तर' इति मु० पा० ।

३ 'गेषाः' इति मु० पा० ।

४ 'यत्नाभाय' इति मु० पा० ।

५ 'तस्मादात्माभिगमनविविधनिमित्तं' इति मु० पा० ।

६ 'विधायते' इति मु० पा० ।

७ 'सं गम्यम्' इति मु० पा० ।

८ 'रबोधं' इति मु० पा० ।

९ 'प्रकटीकृतश्रमं दाह्यात्' इति मु० पा० ।

विघटितपुटं सुद्रदृशा विनोक्त्य ककुभः 'सदीर्घनिःश्वसम् ।

वक्तव्यमिति भवत्या 'रजनि खले किं प्रभा'तामि' ॥ ५१३ ॥

(विशेषकम् ।

अवस्था विषहेत कथं दृदृशकिमसुख्य रतिरसप्रसरम् ।

मदनज'नितानुरागो न विदध्याद्यदि बलाधानम् ॥ ५१४ ॥

धन्या 'चक्राङ्गवधूः प्रियतमसंघटनसमयसम्राष्ट्या

शशिना विद्युज्यमाना कुसु'दवति क्षीणपुण्यासि ॥ ५१५ ॥

विक्रान्तिसुरभिमनोहरमंस्थानं सरसकुसुममप्राप्तम् ।

न करोति तथा पौडामाखादितविच्यु'तं यथा भृंग्याः ॥ ५१६ ॥

विज्ञापयाम्यतस्त्वां रचितांजलि'मौलिना विधाय नतिम् ।

परिचारकजनमध्ये गणनीयाह प्रसादेन ॥ ५१७ ॥

अथ दौपितरागांगैरपहस्मितला'भदिक्कमोपचितैः ।

मृदुभिश्चित्ता'नुगतैरुपचारैः पातितस्य विश्वासे ॥ ५१८ ॥

अवलोकितोऽसि लम्पट किमिति वदन्कर्णमनिधौ निमृ'तम् ।

संकटसेनाधाव्या अद्य मया जालमार्गेण ॥ ५१९ ॥

मालत्या सह के'लिं विदधामि मग्नी ममेति न विरोधः ।

यत्तु चिरं स्निग्धदृशा पश्यसि तां तत्र मे शंका ॥ ५२० ॥

१ 'विनिमुद्र' इति मु० पा० ।

२ 'सु' इति मु० पा० ।

३ 'प्रयातासि' इति ब० पा० ।

४ मुद्रितपुस्तके नास्ति ।

५ 'तुलिता' इति मु० पा० ।

६ 'चक्राङ्गवधूप्रिय...' इति मु० पा० ।

७ 'कुसुदिनि' इति मु० पा० ।

८ 'तिं यथा भृंगः' इति मु० पा० ।

९ 'माविधाय' इति मु० पा० ।

१० मुद्रितपुस्तके एतच्छ्लोकान्ते युग्यमिति दृश्यते ।

११ 'मार्गसंघ' इति मु० पा० ।

१२ 'वा' इति मु० पा० ।

१३ 'य' इति मु० पा० ।

१४ 'किंचिदभिदधामि सखे' इति मु० पा० ।

त्वाभागता न वीक्षितुमनुवध्य न याचितः प्रयत्नेन ।
 आह्वय वद किमर्थं ताम्बूल ग्राहिता कमलदेवौ ॥ ५२१ ॥
 कंचुकमपकर्षन्त्याः प्रकटौभवदंसकचकुचपार्श्वम् ।
 साभिनिवेशं दृष्टं भवता किं कुन्दमालायाः ॥ ५२२ ॥
 परिहासेन गृहीता यद्यंशुकपल्लवे त्वया रामा ।
 आच्छाद्यापक्रान्ता किं मा^१मवलोक्य पृष्ठतः सहसा ॥ ५२३ ॥
 विज्ञानेन ख्यातां कुसुमलतां त्वं तु वर्णयस्थनिगम् ।
 नृत्यंतीं मृगदेवीं विस्फारितलोचनः पश्यन् ॥ ५२४ ॥
 कारणमत्र न वेद्यहमृजुपन्यानं प्रसिद्धमुत्सृज्य ।
 वक्रेण यदेषि^२ पथा माधवसेनागृहाग्रेण ॥ ५२५ ॥
 इति सेर्योपन्यासैरन्यैश्चामर्मवेधिलघुकोपैः ।
 प्रणयप्रभवैर्विदि^३ते शातोदरि गूढरागले ॥ ५२६ ॥
 श्रुतिविशयेऽन्तरिततनुर्जनितस्थितिरायताक्षि सह माचा ।
 परुषगिरा त्वं कुर्या इत्थं मिथ्यावचःकलहम् ॥ ५२७ ॥

(अंतः कुलकम्)

अक्लेशोपनतधनः प्रेमप्रक्को निरर्गलत्यागः ।
 भट्ट^४महानन्दसुतो निधिभृतोऽभव्यया त्वया त्यक्तः ॥ ५२८ ॥
 व्यसनोपहतविवेको दै^५वैकगतिः स्वदारविद्वेषौ ।
 मामविगणय्य मूढे निर्भर्त्सित एव केशवस्वामी ॥ ५२९ ॥

१ 'दङ्गकुचपार्श्वम्' इति सु० पा० । २ 'च्छि' इति सु० पा० ।

३ 'त्वा' इति सु० पा० ।

४ 'सदा' इति सु० पा० ।

५ 'विहिते' इति सु० पा० ।

६ 'महानन्दस्य सुतो' इति सु० पा० ।

७ 'दानैकरतिः' इति सु० पा० ।

अगणितराजापायोऽविच्छिन्नायः स्वभावतस्त्यागी ।

किमु^१पेक्षितोऽनुरक्तो वामधिया शौ^२ल्लिकाध्यक्षः ॥ ५३० ॥

पितुरेक एव पुत्रश्च^३तुर्थवयसो गदाभिभूतस्य ।

द्रविणवतः प्रभुरातो निराकृतो भूरिकामया सोऽपि ॥ ५३१ ॥

स्वकरेण परित्यक्ता त्वया विभृतिः करोमि किं पापा ।

सर्वभ^४रेणोपनतं वसुदेवमनादरेण पश्यन्त्या ॥ ५३२ ॥

पुरुषान्तरसंघर्षात्प्रोत्साहितचित्तवृत्ति^५निरपेक्षम् ।

वसु विस्तृजति यो रभसान्तस्य न वार्ता त्वया पृष्टा ॥ ५३३ ॥

चित्रादिकलाकुशलः स्मरग्रास्तविच^६क्षणो वृषप्रकृतिः ।

उपकुर्वन्नपि सर्वो विद्वेषिगणे त्वया क्षिप्तः ॥ ५३४ ॥

चन्द्रवतीमाभरणं दत्तं मधुसूदनस्य पुत्रेण ।

पश्यन्ती विभ्राणामयि रागिणि किं न जि^७ह्वेष्टि ॥ ५३५ ॥

ग्रामोत्पत्ति^८रशेषा प्र^९विशन्ती सिंहराज^{१०}विनियोगात् ।

मन्मथसेनावासे^{११} लघयति ते रूपमौभाग्यम् ॥ ५३६ ॥

आस्तामपरो लाभो नृप^{१२}वल्लभनन्दिसेनतनयेन ।

शिवदेव्या उपचारः क्रियते य^{१३}स्तेन पर्याप्तम् ॥ ५३७ ॥

१ 'स्वकरेण परित्यक्तो' इति सु० पा० ।

२ 'शौल्लिका' इति सु० पा० ।

३ 'रतपेक्षम्' इति ब० पा० ।

४ 'क्षीतासि' इति सु० पा० ।

५ 'पश्यन्ती' इति सु० पा० ।

६ 'सं' इति ब० पा० ।

७ 'सरेणो' इति ब० पा० ।

८ 'विलक्षणे' इति सु० पा० ।

९ 'अशेषा' इति सु० पा० ।

१० 'ग' इति सु० पा० ।

११ 'भट्टाधिप' इति सु० पा० ।

१२ 'यत्नेन' इति सु० पा० ।

पश्येदं धवलगृहं पाशुपताचार्यभावशुद्धेन ।

कारितमनंगदेव्या विभूषणं पत्तनस्य सकलस्य ॥ ५३८ ॥

आपणिकार्थस्य कुतो राजा लभते चतुर्थमपि भागम् .

हृदपतिरामसेनप्रसादतो नर्मदा यमुपभुङ्क्ते ॥ ५३९ ॥

पुंस्त्वाख्यापनकामो न स्त्री न पुमान्किल प्रभुस्वामी ।

अनुवध्नन्नुपहमितस्त्वया ज^१डः स्वार्थमनपेक्ष्य ॥ ५४० ॥

वाजीकरणैकमतिर्नरनाथानुग्रहेण विख्यातः ।

प्रत्याख्यातः स तथा रविदेवः किंकरत्वमाकांक्षन् ॥ ५४१ ॥

किं कन्दर्पकुटुम्बे जातोऽभावुत वशीकरणयोग^२म् ।

क^३मय्यवेति सिद्धं^४ येनाकृष्टासि सर्वभावेन ॥ ५४२ ॥

बाल्ये तावद्योग्या पश्चादपि वृद्धभावपरिभृता ।

तारुण्ये रागहृता यदि गणिका भ्रमतु तद्भिचाम् ॥ ५४३ ॥

उपनय भाण्डकमेतद्यदर्जितं मामकेन देहेन ।

विदधामि तीर्थयात्रामा^५स्त्वं सुखं प्रेयसा सार्धम् ॥ ५४४ ॥

(अन्तःकुलकम्)

आर्यजननिन्दितानां पापैकरसप्रकाश^६नारीणाम् ।

एतावानेव गुणो यदभीष्टसमागमो निरावरणः ॥ ५४५ ॥

१ 'जडे' इति ब० पा० ।

२ 'गात्' इति मु० पा० ।

३ 'काम' — इति मु० पा० ।

४ 'सिद्धिं' इति मु० पा० ।

५ 'माः स्वं' इति मु० पा० ।

६ 'शनैकनारीणाम्' इति मु० पा० ।

ने धनलाभो ज्ञाभो लाभः खलु वल्लभेन संयोगः ।

अत्रिगतादर्थ्याग्निर्नभवति मनसः प्रमो^१दाय ॥ ५४६ ॥

गाढानुरागभिर्ज्ञं तासु^२परसा^३भृतेन संसिक्तम् ।

न भजति सहृदयहृदयं विभवार्जनसम्भवा चिन्ता ॥ ५४७ ॥

लाभः स एव परमः पर्याप्तं तेन तेन तृप्तास्मि ।

विनिवेश्य यदुत्सङ्गे निक्षिपति सुखे^४ सुखेन ताम्बूलम् ॥ ५४८ ॥

सुरतश्रमवारिकणान्परिमार्ष्टि निजांगुलेन गात्रेषु ।

यदुरसि निधाय^५ विह्वस्तस्य न मूल्यं वसुन्धरा सकला ॥ ५४९ ॥

ग्रिथिलितनिजदाररतिर्मयि सक्तमना अनन्यकर्तव्यः ।

यदमौ जितनलरूपस्तिरस्कृतं तेन गाणिक्यम् ॥ ५५० ॥

वज्रकुसुमरसास्वादं कुवाणा मधुकरौ^६ विधिनियोगात् ।

ईदृक्प्र^७सवविशेषं लभते खलु येन भवति कृतकृत्या ॥ ५५१ ॥

अयि सरले तावदिमा उपदेशगिरो^८ विप्रति कर्णीतः ।

यावन्नान्तर्भूतं तच्चेतसि मामकं चेतः ॥ ५५२ ॥

श्रीरम्बु दुर्गतिर्वा वेश्मनि वामो^९ महत्यरण्ये वा ।

स्वर्लोके नरके वा किं वज्रना तेन मे सार्धम् ॥ ५५३ ॥

इदमास्तेऽलंकरणं दुर्जननि गृहाण किं ममैतेन ।

तेनैव भूषिताहं गुणनिधिना भट्टपुत्रेण ॥ ५५४ ॥

१ 'प्रसादाय' इति सु० पा० ।

२ 'स' इति सु० पा० ।

३ 'मधुकरौव विधिनियोगात्' इति सु० पा० ।

४ 'वसन्ति' इति सु० पा० ।

५ 'सुखा' इति सु० पा० ।

६ 'विजंस्' इति सु० पा० ।

७ 'पुरुष' इति सु० पा० ।

८ 'वल' इति सु० पा० ।

उचितस्थाननिजुकामपत्नीश्च विदुषाणि सवेक्षण

एवमभिभाष्य दाम्पत्यि ज्ञानुः पुरतः सकृन्मृज ॥ ५३ ॥

(कुतूहलम्)

इति रागाद्यं कृत्वा चेतसि कुर्वते कदाचिदेवमिदम्

केहाधिष्ठितमनसामविधेयं नास्ति नारीणाम् ॥ ५३ ॥

जननीं जन्मस्थानं बान्धवलोकं वस्तूनि जीवं च

पुरुषविशेषासक्ताः सौमन्तिन्यदृष्टाय मन्वन्ते ॥ ५४ ॥

रणशिरसि हते वज्रे वज्रोपमयंचनिर्गतग्रावणाः

प्राणान्ममोच दयिता न मंचविधिना हता रामा ॥ ५५ ॥

कालवशेनायासौत्यंचत्वं दाक्षिणात्यमणिकंठः ।

प्रमोपगता वेश्या तेनैव समं जगाम भस्मत्वम् ॥ ५६ ॥

भास्करवर्मणि चाते सुरवसतिं वागितापि भूपतिना ।

तद्दुःखममहमाना प्रविवेगं विलासिनौ दहनम् ॥ ५७ ॥

ज्वालाकरालज्जतभुजि नग्नाचार्यः पपात नरसिंहः ।

तस्मिन्नेव शरीरं निजमजुहोच्छोकपीडिता वेश्या ॥ ५८ ॥

प्रीतिभराक्रान्तमतिस्त्रिदशालयजीविकां क्रमोपगताम् ।

अङ्गीचकार मुक्ता जीह्वा मिअपुत्रमा मृत्योः ॥ ५९ ॥

१ हृष्टपुस्तकद्वये नास्ति ।

२ 'भि' इति ब० पा० ।

३ 'पंचत्वम्' इति सु० पा० ।

४ 'जीह्वा' इति सु० पा० ।

५ 'रागांधः' इति ब० पा० ।

६ कृतानुयारामा इति सु० पा० ।

७ 'दासी' इति सु० पा० ।

८ 'भट्ट' इति ब० पा० ।

देशान्तरादुपेता^१ प्रसादमात्रेण वीक्षिता वनिता ।
 तत्याज न पादयुगं समरे निहतस्य वामदेवस्य ॥ ५६३ ॥
 भट्टकदम्बकतनये याते वसतिं परेतनायस्य ।
 चक्रे देहत्यागं^२ रणदेवी वारयोषितां सुख्या । ५६४ ॥
 अस्त्रामेव नगयां द्रविणमदात्कालसंचितमशेषम् ।
 प्रेम्णाकृष्टा गणिका मिश्रा^३ त्मज्जनौलकंठाय ॥ ५६५ ॥
 दयमपि^४ मयि विहितास्या मातृवचःश्रवणकलुषिता क गता ।
 त्यक्त्वाभरणं सर्वं प्रविजृ^५म्भितमन्युसंवेगा ॥ ५६६ ॥
 उत्सृष्टालंकरणां परिशेषित^६मातृमुक्तपरिवाराम् ।
 संतर्पयामि संप्रति सर्वस्वेनापि हरिणाक्षीम् ॥ ५६७ ॥
 गेहेन किं प्रयोजनमन्यैरपि बन्धुदारपरिवारैः ।
 संसारग्रहकारणमेका खलु मालती मम हि ॥ ५६८ ॥
 अमृतकरावयवैरिव घटिता सा^७ दृढतरं परिव्वज्य^८ ।
 चेतो नयति समत्वं ब्रह्मण आनन्दरूपस्य ॥ ५६९ ॥
 आविर्भवदात्मभवचोभक्षतधौरता^९ घनं रभसात् ।
 विगलितकुचयुगलावृत्तिरालिंगति मालती धन्यम् ॥ ५७० ॥

१ 'देशान्तरादुपेते प्रसादमात्रेण वीक्षिते वनिते । पादयुगं तत्यजतुर्न नामदेवस्य समिति निहतस्या' इति ब० पा० ।

२ 'सहदेवी' इति ब० पा० । ३ 'भट्टात्मज' इति ब० पा० ।

४ 'विहितास्या मां मातृवचः कलुषिता क गता' इति मु० पा० ।

५ 'परिवर्धित' इति मु० पा० । ६ 'मातरं विमु...' इति ब० पा० ।

७ 'सा' इति मु० पा० । ८ 'क्ता' इति मु० पा० ।

९ 'तास्य हतरभसा' इति मु० पा० ।

निर्दयतरौष्ठखण्डनमव्यथङ्गकारमूर्च्छितं सुरते ।
 अहहेति वचस्तस्या अपुण्यभाजो न शृण्वन्ति ॥ ५. ७३ ॥
 स्मृतिजन्मजनितविकृतिव्रततिच्छन्नं करोति संसारम् ।
 आवद्धसुरतसंगरविमर्दसंचोभिता दयिता ॥ ५. ७४ ॥
 गाढतराग्निष्टवपुर्भजते कान्ता प्रमोदममोहम् ।
 शिथिलौकता तु किञ्चिद्विविधविकारं समुच्छ्रमिति । ५. ७५ ॥
 मृत्युन्या अपि सत्यं पुरुषोचितकर्मपण्डिताः प्रमदाः^१ ।
 सृष्टा^२ तथा तु नियतं विपरौतरतक्रियागोष्ठौ ॥ ५. ७६ ॥
 तत्रौवाद्यविशेषानु^३द्वामानन्यजन्मवस्तस्याः ।
 कुहरितरेचितकम्पितसम्पादननैपुणं करोति ज^४डान् ॥ ५. ७७ ॥
 ललितांगहारजृम्भितवलितस्मितवेपनानि मालत्याः ।
 पश्यञ्जहाति कामो रतिमोहनचेष्टितेषु वज्रमानम् ॥ ५. ७८ ॥
 न ग्राम्यं परिहसितं नाविभ्रमतरलितो^५च्चिविचेपः ।
 सुर^६तोद्योगनिरोधो दोहददानं न पुष्पवाणस्य ॥ ५. ७९ ॥
 नार्थपरो लप^७नरसो न पराश्रयवेदने विचक्षणता ।
 नासौष्ठवं प्रसंगे^८नोत्पण्णगुणकीर्तनेषु भारत्याः ॥ ५. ८० ॥
 नापरपुरुषस्त्राघा न त्यागः कालदेशवेशस्य ।
 वैद्गन्धजन्मभूमेर्गुरुजघनभरेण मन्दयातायाः ॥ ५. ८१ ॥

(विशेषकम्)

१ 'वेश्याः' इति मु० पा० ।

२ 'दु' इति मु० पा० ।

३ 'तान्ति' इति मु० पा० ।

४ 'नयन' इति मु० पा० ।

५ 'दृष्टानया' इति मु० पा० ।

६ 'रजम्' इति मु० पा० ।

७ 'तानुद्योगविधौ' इति मु० पा० ।

८ 'प्रसंगे न चान्यगुण...' इति मु० पा० ।

चक्राक्षरपि विजनं हंसं समाश्लेषनकुलपरिरम्भम् ।

पारावतावगृह्णन्माचरति सुमध्यमा यथावसरम् ॥ ५८० ॥

तद्वक्त्रचन्द्रेहास्यवद्वृत्तिहृतमानसस्य जायते ।

अनूकूलसुन्दरा अपि भरणोयाः केवलं दाराः ॥ ५८१ ॥

सूचयति प्रथक्करणं मातृणां वक्ति विषमशीलत्वम् ।

विवृणोति गृहविमस्यामभिनन्दति पितृकुलस्य गुणवत्ताम् ॥ ५८२ ॥

अन्यसुतपक्षपातं कथयति मातृस्तिरस्करोति पतिम् ।

‘पार्श्वनिमग्ना जाया मा यातु विमुच्य कामुकं मदनः ॥ ५८३ ॥

(युगलकम्)

एवं कृतेऽपि सुन्दरि यदि तिष्ठति नायकः प्रकृत्यैव ।

इत्थं पथि परिमोषस्त्वत्ख्या नैपुणेन वक्तव्यः ॥ ५८४ ॥

गृहकार्यव्यग्रतया चित्तग्रहणाय वा कुलस्त्रीणाम् ।

नायाते भवति सखी प्रावृद्धनकलुषिते दिग्भां चक्रे ॥ ५८५ ॥

‘प्रग्रोवकशयनगता स्फारोभवदात्मसम्भवविकारा ।

त्वद्वर्त्मनिहितनेत्रा गौतामन्येन गौतिकामशृणोत् ॥ ५८६ ॥

(युगलकम्)

‘यदि जीवितेन कृत्यं सम्भावय विरहिणि प्रियं त्वर्णम् ।

घनरसितस्य हि पुरतः कदलीदलकोमलः कुलिशपातः ॥ ५८७ ॥

१ ‘हंसस्याश्लेषं नकुलपरिरम्भम्’ इति व० पा० । २ ‘वदन’ इति सु० पा० ।

३ ‘पार्श्वनिमग्ना जाया मा यातु विमुच्य कामुकं मदनः’ इति सु० पा० ।

४ मुद्रितपुष्पके नास्ति ।

५ ‘प्राग्ग्रोवक’ इति सु० पा० ।

६ मुद्रितपुष्पके न दृश्यते ।

१ 'कर्ण' साध्यादीहृत्वाभ्यां जुञ्जयः सङ्घि करोणाः ।
 २ विपक्षेति तैर्विषयमभिविधानकामारम् ॥ ५८ ॥
 ३ सप्त नु दिनां नरेतेऽपि त्रैयमि लब्ध्वा सहायसामग्रीम् ।
 ४ विदधानि सक्तरकेव न उक्कलिकाविधुरितं वृद्धम् ॥ ५८ ॥
 ५ उक्काण्डयति भृशं मां समीरणो वकुलकुसुमगन्धाढ्यः ।
 ६ प्रच्यावयन्ति धैर्यान्मधुरध्वनिभिः कलापस्तुतः ॥ ५८ ० ॥
 ७ सतडिन्मिलद्वलाकाममिताम्बुधरावलीं समुद्यन्तीम् ।
 ८ उत्सहते मा वीक्षितुमविरक्तमालिङ्गितो यया कान्तः ॥ ५८ १ ॥
 ९ स्नेच्छागमनलघुत्वं वज्रलापायं निशासु पन्थानम् ।
 १० न विचारयन्ति सहिष्णा अभौष्टजनसंगतावुक्ताः ॥ ५८ २ ॥
 ११ क्रियतां भूषणशोभा त्वरयति मे मानसं मनोजन्मा ।
 १२ रञ्जयति मनो नितरां कलधौतनिवेशितं रत्नम् ॥ ५८ ३ ॥
 १३ घनजलदावृतककुभिः प्रदोषसमये प्रदोषगमनाय ।
 १४ विदधानया कुबुद्धिं रागान्धे किमिदमारब्धम् ॥ ५८ ४ ॥
 १५ वचनप्रपञ्चसारं जांयाश्रितमन्यदेशसम्बन्धम् ।
 १६ पुरुषस्यभिगन्तुकामा नवेयमभिसारिका दृष्टा ॥ ५८ ५ ॥
 १७ 'जलधौततिलकरचनां गलदम्भोविन्दुलुलितकेशान्ताम् ।
 १८ तिम्यन्तनुलौना'वृतिचण्डानिलमलिलपातकटकिताम् ॥ ५८ ६ ॥
 १९ अविभावितसमविषमप्रस्खलदंष्ट्रिं सहायकरलग्नाम् ।
 २० पुरतोऽध्वनः प्रमाणं मुहुर्मुहुः साध्वसेन प्रच्छन्तीम् ॥ ५८ ७ ॥

१ 'नितांत' इति सु० पा० ।

२ 'सन्नाहः' इति सु० पा० ।

३ 'दर' इति ब० पा० ।

४ 'लौला' इति म० पा० ।

अन्यस्त्रीषु च पत्यौ व्यये कृच्छ्रेण कथमपि प्राप्ताम् ।

तत्कालयोग्यपरिजननिवेदितामिति विकल्प्य सह सचिवैः ॥ ५८ ८ ॥

किं प्रेम्णोऽयं महिमा किमुतानन्त्यं धनप्रलोभस्य ।

किं वाऽन्यतः प्रवृत्ता प्रवेष्टिता^१ वातवर्षेण ॥ ५८ ९ ॥

संनिहितकलत्राणामनुचितमिति बाह्यलोकसंवदनात् ।

अन्यस्मिन्नुदवसिते विसर्जितामिष्टमालतौकेन ॥ ६० ० ॥

लोकेन हास्यमानां विभ्राणां वाससी जलक्षिन्ने ।

रूपमदमुत्सृजन्तीं वैलक्ष्याद्विहसितेन नतवदनाम् ॥ ६० १ ॥

पश्चात्तापगृहीतां कण्टकदर्भाद्यभिन्नपादतलाम् ।

अस्मद्वचः स्मरन्तीं द्रक्ष्यत्यभिसारिकां सुकर्माणः ॥ ६० २ ॥

इति परुषमभिदधानां मातरमवधीर्य युष्मदभ्याशम् ।

चौरहतका व्रजन्तीं विद्रावितरक्षिणः सखीं सुमुषुः ॥ ६० ३ ॥

(महाकुलकम्)

एषा प्रपञ्चरचना यदि भवति वृथा पुनः पुरस्तस्य ।

वणिगिदभुपेत्य वक्ष्यति सहायसंचोदितो भवतीम् ॥ ६० ४ ॥

पूर्वं दत्तस्थोपरि मुक्ताहारस्य केदराश्लिंशत् ।

परिचारिकया नीता अन्यानपि मृगयते^२ वयस्य कृते ॥ ६० ५ ॥

यत्तु घनसारकुंकुमचन्दनधूपादिमुक्तकं दत्तम् ।

तत्सम्युक्ते लिखितं शृणु पिण्डलिकां करोमि ते पुरतः ॥ ६० ६ ॥

१ 'अन्यस्मिन्प्रेतपती' इति ब० पा० ।

२ 'विकल्पसदृशविधौ' इति मु० पा० ।

३ 'त्यंतं' इति मु० पा० ।

४ 'पि' इति मु० पा० ।

५ 'वयस्य' इति मु० पा० ।

एतावन्तं कालं नाव'ष्टभ्यार्थिता मया त्वमस्मि ।
 रिक्तं भाण्डम्यानं माम्प्रतमिति याचना क्रियते ॥ ६०७ ॥
 एवंवादिनि तस्मिन्किञ्चिज्ज्ञानता^१ चणं स्थित्वा ।
 प्रियपूर्वं प्रश्रितया वाचा वाच्यः सर्वैस्तद्व्यम् ॥ ६०८ ॥
 हारस्तवैव तिष्ठतु मध्यम्यस्थापितेन मृत्त्वेन ।
 शेषं ततो यदन्यत्तद्विवर्तैः प्ररयिष्यामि ॥ ६०९ ॥
 इयमपि कपटययना^२ पूर्वममा चेत्तदेदमभिधेयम् ।
 आशङ्कन्तेऽनिष्टं कातरहृदया हि योषितः प्रायः ॥ ६१० ॥
 अपटुशरीरे स्वासिनि विज्ञप्ता भगवतो मया गत्वा ।
 भवतु निरामयदेहो जीवितनाथस्तव प्रसादेन ॥ ६११ ॥
 सत्यन्त्रवाञ्छितार्था बन्धुपहारेण पूजयिष्यामि ।
 सामग्रीविरहेण तु न वितौर्णस्तत्र मे मनसि शङ्का ॥ ६१२ ॥
 (विशेषकम्)
 अस्मिन्व्यर्थीभूते रिक्तौकृत^३शौर्णवेश्मनो दाहम् ।
 उत्पाद्य मन्दगामिनि सर्वविनाशः प्रकाशमुप^४नेयः ॥ ६१३ ॥
 क्षिग्धत्वमलं बुद्ध्या सहभोजनशयनवसनलिंगेन ।
 एभिरुपायदारैर्वान्त^५विरिक्त्यस्त्वया कार्यः ॥ ६१४ ॥
 वार्धुषिककर्तृनया भोगध्वंसात्सहायवचनैर्वा ।
 अवधारितेऽपि निपुणं वरगात्रि विलुप्तमारत्वे ॥ ६१५ ॥

१ 'नावसरेऽत्यर्थिता' इति मु० पा० ।

२ 'वेक्षणं दृष्ट्वा' इति मु० पा० ।

३ 'षण्डसमा' इति ब० पा० ।

४ 'शून्य' इति मु० पा० ।

५ 'त्रेयः' इति मु० पा० ।

६ 'नातिविरक्त' इति मु० पा० ।

परुषवचोनिधारणमा^१ यत्यामीहितोपघातीति ।

यन्नादमौ विधेया गम्यस्य विमोक्षणोपायाः ॥ ६१६ ॥

अथगामननिर्देशः प्रत्युत्थानादिकेऽपि शैथिल्यम् ।

मासूयमोपहासा आलापा मर्मवधि परिहसितम् ॥ ६१७ ॥

तत्प्रतिपक्षज्ञाघा तदधिकगुणरागकीर्तनावृत्तिः ।

वदति प्रिय आभौच्छां^२ वज्रप्रलापितदूषणाख्यानम् ॥ ६१८ ॥

वचनान्तरोपघातैस्तत्प्रस्तुतसंकयासमाक्षेपः ।

तद्भवहारजुगुप्सा सव्यपदेशस्तदंतिकत्यागः ॥ ६१९ ॥

व्याजेन कालहरणं स्वापावसरे विवर्तनं शयने ।

निद्राभिभव^३ ख्यापनमुद्देशः संमुखीकरणे ॥ ६२० ॥

गुह्यस्पर्शनिरोधः स्वभावसंस्था^४ रताभियोगेषु ।

चुम्बति वदनविकम्पनमालिंगति कठिनगात्रसंकोचः ॥ ६२१ ॥

असहिष्णुत्वं प्रहणनकररुहदशनचतिप्रसंगेषु ।

दौर्घरते निर्वेदः स्वपिहीति^५ रताभियोजके भूयः ॥ ६२२ ॥

तदशक्तावनुबन्धो वैदग्ध्यवि^६ कासने तथा हासः ।

राश्रवसानसृहया पुनः पुनर्यामिकप्रश्नः ॥ ६२३ ॥

निःसरणं वासगृहादुषमि समुत्थाय तत्प्रत्युत्तरया ।

सरभसमुदौरयंत्या निशा प्रभाता प्रभातेति ॥ ६२४ ॥ (कुल्ल^७कम्)

१ 'वत्यासाद्धोपघातीति' इति सु० पा० ।

२ 'च्छां' इति सु० पा० ।

३ 'स्वा' इति सु० पा० ।

४ 'पनानुयोगेषु' इति सु० पा० ।

५ 'वचो' इति ब० पा० ।

६ 'नाशने' इति सु० पा० ।

उभयेच्छया प्रवृत्त निरुपाधि त्रेम भवति रत्नलोक्यम् ।
 अन्योन्यमसामकौ संस्थानमिवाभिजातमणिहेन्दोः ॥ ६०५ ॥
 यस्त्वेकाग्रधरागः परिभवदौर्वल्यदैव्यनाशानाम् ।
 स निदानं ससन्दिग्धं मौलं प्रति दग्धमुखयेव ॥ ६०६ ॥
 यानि हरन्ति मनांसि स्मितवीक्षितजल्पितानि रत्नानाम् ।
 तानीव विरक्तानां प्रतिभांति विवर्तनानीव ॥ ६०७ ॥
 विदधातु किमपि कथमपि निगृह्यमाणं सुहृत्प्रसिद्धे ।
 इति यत्र वचः स्त्रीणां तत्रापि रसंत एव पश्यन्त्याः ॥ ६०८ ॥
 यत्र न मत्स्यविकाराः सद्भावसमर्पणं न गात्राणाम् ।
 तस्मिन्मुद्रितभावे पशुकर्मणि पशव एव रज्यन्ते ॥ ६०९ ॥
 अवधीरणयोपहतः प्रतिदिवसं हौयमानसद्भावः ।
 अभिमानवान्मनुष्यो योषितमृदामपि त्यजति ॥ ६१० ॥
 साक्षिनिकोचं सख्याः पाणितलं पाणिना समाहृत्य ।
 यन्नरमुपहमति स्त्री ददातु तस्मै महौ रत्नम् ॥ ६११ ॥
 पुरुषान्तरगुणकौर्तनमन्योद्देशेन चात्मनो निन्दाम् ।
 शृण्वन्नपि यः स्वस्यः स्वस्योऽसौ कालपाशवद्धोऽपि ॥ ६१२ ॥
 भवगम्याभिप्रायं स्वामिन्याः परिजनोऽपि यं पुरुषम् ।
 अवहसति तिरस्कार्यं तस्य न मूल्यं वराटिकाः न च ॥ ६१३ ॥
 तत्त्वातत्त्वसमुत्पत्यवहत्योयोऽन्तरं न जानाति ।
 स्थानं भवति स पशुपतिरपसंशयमर्धचन्द्रलाभस्य ॥ ६१४ ॥

१ 'स' इति सु० पा० ।

२ 'च ललितस्मितवीक्षितानि' इति सु० पा० ।

३ 'मनः' इति सु० पा० ।

क्रमकृशितगौरवांशो रिक्ततया लाघवं परापतितः ।

अप्राप्तपरिच्छेदः स्रवतेऽभौ युवतिसरिति कुमनुय्यः ॥ ६३५ ॥

यत्नेन कपटघटितान् शृंगारोद्दीपनार्थमनुभावान् ।

रतिशिल्पजीविकाभिर्मुद्रास्तत्त्वेन गृह्णन्ति । ६३६ ॥

या धनहार्या नार्या निर्मर्यादाः स्वकार्यतात्पर्याः ।

मह ताभिरपीहन्ते वत मन्दाः संगतमजर्यम् ॥ ६३७ ॥

अपरोक्षधनो गम्यः श्रीमानपि नान्यथेति निर्दिष्टम् ।

कन्दर्पशास्त्रकारैः कुतः कथा लुप्तविभवस्य ॥ ६३८ ॥

व्यामसुनिनापि गौतं द्वावेव नराधमौ मनो दहतः ।

योऽनाढ्यः कामयते कुप्यति यस्याप्रमुत्वयुक्तोऽपि ॥ ६३९ ॥

क्षौण्ड्रये देहिनि दारा अपि नादरेण वर्तते ।

किमुतादानैकरसाः शरीरपणवृत्तयो दास्यः ॥ ६४० ॥

अविदितहेयादेयास्त्यर्थोऽपि त्यजन्ति पीतरमम् ।

कुसुमं किमु कार्यविदो वेश्या नरमात्तमर्वस्वम् ॥ ६४१ ॥

उत्पादयति सदानो रागं रागात्मको यथाभ्यधिकम् ।

निर्देहं निर्दानोऽपि सदा नो निःसन्देहं तथैव मनुजन्मा ॥ ६४२ ॥

यदतीतं तदतीतं भाविनि लाभेऽपि नातिवृद्धमानः ।

तत्कालहस्तनिपतितमनियतपुंसां मुदे वित्तम् ॥ ६४३ ॥

पीडितमधु मधुजालं तुच्छीभूतं च मन्मथग्रस्तम् ।

सुञ्चन्ति मदनशेषं चुद्रास्य प्रकटरामास्य ॥ ६४४ ॥

एकः क्रीणात्यद्य प्रातर्भविता तथापरः क्रेता ।

अन्यवशे क्षणमेकं न विक्रयः शाश्वतोऽस्ति वेश्यानाम् ॥ ६४५ ॥

सन्दर्शितपरमार्थं भूचेपकटाक्षदृष्टिद्विमितादि ।

शृण्वन्ति ये सकर्णास्तत्कृतमन्यत्र संक्रान्तम् ॥ ६४६ ॥

यदि नाम निराकरणे न ममर्था च्छिन्नकार्यवन्धेऽपि ।

काचिन्महानुभावा वोढव्यं तदपि चेतनावद्भिः ॥ ६४७ ॥

तेनार्थेनापकृतं तथापि तस्य स्वट्टेहटानेन ।

तच्चातीतं सम्प्रति निरर्थकः शुष्कशृंगारः ॥ ६४८ ॥

अवधीरणा रसायनमवमानो भवति यस्य परितुष्ट्यै ।

योग्योऽसौ पुरुषखरः खरतरनिर्भर्त्सितोत्तिकुलटानाम् ॥ ६४९ ॥

दीपज्वालाललने व्रजतः खलु निर्वृतिं नयोस्त्वियाम्भेदः ।

प्रथमा स्नेहेन विना तथापरा स्नेहयोगेन ॥ ६५० ॥

धर्मः कामनमभिनवगुणवन्निःस्वस्य मदनयोगवतः ।

अर्थोऽर्थवतोऽभिगमात्कामः समरतिनरोपभोगेन ॥ ६५१ ॥

यस्य न धर्मप्राप्त्यै नार्थाय न कामसाधनोपायः ।

स पुमान्सचरितनरैः पर्यनुयुक्तः किमाचष्टे ॥ ६५२ ॥

(संदानितकम्)

कामोद्वेगशृङ्खलितं धूर्तरूपहस्यमानशृङ्गारम् ।

दारिद्र्यहतं यौवनमवुधानां केवलं विपदे ॥ ६५३ ॥

व्यपगतकोषे रागिणि याति लयं पानमात्रलाभकृते^१ ।

चुद्रा मधुकरिकाजे न तु गणिका चिंतितस्वार्था^२ ॥ ६५४ ॥

यासां कार्यापेक्षा सकटाक्षनिरीक्षणेऽपि वेष्टानाम् ।

दर्शनमात्रचुभितैर्विच्यंते ताः कथं पुरुषैः ॥ ६५५ ॥

१ 'हता' इति ब० पा० ।

२ 'र्थे' इति कु० पा० ।

क्लेशाश्च दुर्भगानां नाना^१स्थितिगात्रभंगविन्यासः ।
 गणिकाभिनयचतुष्टयमाकृष्य स्वापतेयपुष्टानाम् ॥ ६५६ ॥
 किं धृष्यति भौमांऽपि ज्वलनः खलु तादृशं कुलांगारम् ।
 यो दह्यते^२ऽविरागं विरक्तदासीतिरस्कारैः ॥ ६५७ ॥
 गृहमेतदीश्वराणां कांतारं दुष्प्रवेशमन्येषाम् ।
 कृच्छ्रतमिदं^३कुङ्कुजया 'न मान्तौ कामसचदानपरा' ॥ ६५८ ॥
 इति 'चोदितनिजचेटीनिगदितकटुकाक्ष'^४रान्यकृतलज्याः ।
 आकर्णयतो वाचो दैवोपहतस्य तस्य मर्मसृजः ॥ ६५९ ॥
 एवमभिधेयमानो बुध्यति यटि नो पशुर्नराकारः ।
 तदिदं सुन्दरि वाच्यः प्रश्रितवचसा त्वया कामौ ॥ ६६० ॥
 प्रीयत एव तवोपरि हृदयं मे किंतु गुरुजनाधीना ।
 मादवचो^५ऽतिक्रमणं न ममर्था संविधातुमहम् ॥ ६६१ ॥
 अर्हसि तावदतस्त्वं गंतुमितः कतिपयान्यपि दिनानि ।
 पुनरपि भवतैव समं भोक्तव्यं जौवलोकसुखम् ॥ ६६२ ॥
 निवासितेऽथ तस्मिन्यः कामौ पूर्वमुज्झितो^६ भुक्त्वा ।
 तस्य प्राप्तविभूतेर्युक्तिरियं भिन्नसन्धाने ॥ ६६३ ॥
 उपवनलीलाविहरणहावोज्ज्वलमंजुलस्य सह तेन ।
 वर्णनमिति वृत्तस्य स्मरजविकाराश्च वीक्षिते तस्मिन् ॥ ६६४ ॥

१ 'मानसुति' इति सु० पा० ।

२ 'दह्यते न विरसं' इति सु० पा० ।

३ 'दं समुज्जया' इति सु० पा० ।

४ 'तू' इति सु० पा० ।

५ 'एकतलज्या' इति सु० पा० ।

६ 'गतिक्रमणं' इति सु० पा० ।

७ 'तोऽभूते' इति सु० पा० ।

इदमुपवनमतिधन्यं निर्भरमालिंगितं सुरभिलक्ष्म्या ।
 मत्स्यं^१ न्धार्षितपाणिवंभ्राम म यत्र जीविताधीशः ॥ ६६५ ॥
 मख्य इतो भ्रमरकुलवासितया प्रियतमो मया महमा
 वक्रीभवत्ययोधरमुपगूढोऽधीरमौत्कारत् ॥ ६६६ ॥
 रणदिन्दिन्दिरवृन्दे कूजत्कलकण्ठवाग्रमणौये ।
 अत्रातिमुक्तकण्ठे मरुदौरणविधूतकुसुममञ्चने ॥ ६६७ ॥
 मयि जाताधिकरागो वल्लवति मदने महायसामय्या ।
 कान्तः पल्लवशयने नो हस्तिमगादिविक्ककण्ठेषु ॥ ६६८ ॥
 (युगलकम् ।)

प्रेखोलनस्य युक्त्या विध्यन्यायैद्वयं नखैर्धृतः ।
 चक्रे मां मदनमयीं^२ व्रततिप्रेखामिमां समावृढाम् ॥ ६६९ ॥
 स्पृहणीयोऽयमशोकः स्पृष्टो यद्वल्लभेन हस्तेन ।
 अस्मदवतंसकार्यं नूतनदलपल्लवान्विचारयता ॥ ६७० ॥
 अस्मिन्सहकारतले तस्योत्सवे सलोलमामौना ।
 अशृण्वमहमिति वाचः पश्यन्ती विलसितानि तरुणानाम् ॥ ६७१ ॥
 उत्थापय मानरसे^३ दयितं चरणायनिपतितं तूर्णम् ।
 अत्याकृष्टं^४ व्रुव्यति सुदृढमपि प्रेमबन्धनं मृदे । ६७२ ॥

१ 'मत्स्यं' इति सु० पा० । २ 'वार' इति सु० पा० ।

३ 'वितत' इति सु० पा० । ४ सुद्रितपुस्तके नास्ति ।

५ 'प्रेखोलनवितरगवृत्त्या' इति ब० पा० ।

६ 'व्रतपुंखमिमां समधिहृदाम्' इति सु० पा० ।

७ 'यदल्लभेन' इति सु० पा० । ८ 'मानवशे' इति सु० पा० ।

तिष्ठन्नपि^१ यातममः किं तेन निवारितेन सखि पशुना ।
 यामौति निष्प्रकम्पा विनिःसृता यस्य^२ माधरे वाणी ॥ ६७३ ॥
 आयुःसारं^३ यौवनमृतुसारः कुसुमसायकवयस्यः ।
 सुन्दरि जीवितसारो रतिभोगरसामृतखादः ॥ ६७४ ॥
 रम्यं कुसुमस्तवकं कुरु मे प्रिय कैकिरातमवतंसम् ।
 तिष्ठतु वा किमनेन प्रत्यग्रमशोककिंसलयं चारु ॥ ६७५ ॥
 अस्तामास्तामेतत्प्रापय मां भिंदुवारमभिरामम् ।
 नहि नहि राजति सुतरां चूतद्रुममंजरी कर्णे ॥ ६७६ ॥
 धिक्कारुण्यमकान्तं धिक्कान्तं यौवनेन रहितं च ।
 धिक्कद्वयमपि मन्मथसामर्थ्यविकासितं विना सुरतम् ॥ ६७७ ॥
 जनितोऽप्यपराधशतैर्वासे तस्मिंश्चिरप्ररूढोऽपि ।
 अवगतमधुना सख्या न^४ वसन्तमतीत्य वर्तते मानः ॥ ६७८ ॥
 वर्षशतस्य हि सारः^५ कालखवः प्रथममेलकस्थानम् ।
 सचकितमागच्छन्ती सौत्कलिकैर्यत्र दृश्यते रमणी ॥ ६७९ ॥
 किं निर्मितोऽसि धात्रा नवोऽपरः किमु वसन्तगुण एषः ।
 कुसुमशरपूर्णदणः किमुताभवदन्य एष कंदर्पः ॥ ६८० ॥
 नो पश्यसि यदि ककुभः प्रचुरो^६ ज्वलकुसुमसुरभिरमणीयः ।
 परमृतकूजनमिश्रं न शृणोषि यदि द्विरेफसंकारम् ॥ ६८१ ॥

१ 'उत्तिष्ठन्नपि यातः' इति सु० पा० । २ 'माधवे' इति ब० पा० ।

३ 'शास्त्रविकासं' इति ब० पा० । ४ 'अधि' इति सु० पा० ।

५ 'तत्र सत्तमतीत्य' इति सु० पा० । ६ 'कलेवर' इति सु० पा० ।

७ 'दल' इति सु० पा० ।

गन्धं यदि च न लभसे वासितदिग्व्योम सुमनसां हृद्यम् ।
 अनुभवसि यदि स्पर्शं नो श्रौतल्लदाक्षिणात्यपवनम् ॥ ६८० ॥
 १ वसनेन्द्रियैकशेषः परमंचार्याजनेन परिभूतः ।
 नार्हसि तदिति त्यक्तो निजाश्रमं गन्तुमन्यतो निरतः ॥ ६८३ ॥
 अस्मिन्सरसि सलीलं करयंचविनिर्घटं बुधाराभिः ।
 दयितेन ताडिताहं मयाप्यसावाहतो मृणालिकया ॥ ६८४ ॥
 पुनरन्तर्जलमग्नौ मासुपगम्याविभावितः सहसा ।
 उच्चित्तेप सहस्रं हासितसन्निहितपरिवारः ॥ ६८५ ॥
 संभक्ताद्रावरणं जघनं २ नः पश्यतस्तदा तस्य ।
 प्रथमाकांक्षाकृतं भेजे सम्भोगशृंगारः ३ ॥ ६८६ ॥
 कालप्रदेशवेष ४ व्यापारस्थितिविशेषघटनाभिः ।
 चिररूढोऽपि हि यूनां नवत्वमुपनीयते रागः ॥ ६८७ ॥
 सादरमर्पयतोऽङ्गं गोचस्त्वलनापराधिनस्तस्य ।
 सख्यः स्मरामि सहसा विल ५ चतां क्लिष्टहसितस्य ॥ ६८८ ॥
 प्रत्यग्नखव्रणितस्तनान्तरे ६ क्षिपति लोचने स्पृहया ।
 ७ प्रेयसि ह्रीताच्छादनमकरवमहमजिनीपत्रम् ॥ ६८९ ॥
 क्षिप्नातर्कितमभोगर्भितनलिनीपलाश ८ पुटमारात् ।
 आहतया यद्विहतं स्वस्थधिया ९ तन्न शक्यते कर्तुम् ॥ ६९० ॥

१ 'वसनेन्द्रियैकशेषः खलु पंचार्यो गुणेन परिभूतः ।' इति सु० पा० ।

२ 'ननु' इति सु० पा० ।

३ 'रम्' इति सु० पा० ।

४ 'भोग' इति सु० पा० ।

५ 'ल्य' इति सु० पा० ।

६ 'स्पृशति' इति ब० पा० ।

७ 'प्रेमसिताच्छा...' इति सु० पा० ।

८ 'पटभावात्' इति सु० पा० ।

९ 'नैव' इति सु० पा० ।

रुचिः^१ 'हावविधिर्मदनालसगाचजृम्भितं' ^२स्खलितम्
 गूढस्यानप्रकटनमंगुलिविस्फोटनं स्मितं सुभगम् ॥ ६८ १ ॥
 नीर्वीर्यविमोक्षो मुहुर्मुहुः केशपाशविशेषः ।
 स्वाधरदशनग्रहणं बालकपरिचुम्बनं रतोत्सुकता ॥ ६८ २ ॥
 माकांचितं क्षिपत्या तरलायतलोचनं मुहुः कान्ते ।
 उद्दिश्य तदयस्यकमिति शोकयस्त^३वस्तुगिरिः ॥ ६८ ३ ॥
 एकौभावं गतयोर्जलपथसोर्मिचचेतमोश्चैव ।
 व्यतिरेककृतौ शक्तिर्हेमानां दुर्जनानां च ॥ ६८ ४ ॥
 येन तदा 'भामूचे' परिजनमुत्सार्थं विधृतनटमन्युः ।
 दर्शितहितस्वरूपः परपौडाकरणपण्डितः ^४प्रखलः ॥ ६८ ५ ॥
 अविदितगुणान्तराणां को^५ दोषः 'प्रान्तदेशवासिनाम् ।
 स्वाधोनकुंकुमा अपि यद्विदधति वज्रमतिं नीले ॥ ६८ ६ ॥
 क महीतलरम्भा^६ त्वं न्यकृतचन्द्रप्रभा खदेहरूपा ।
 'चित्रलता क वराकौ नीचैरूपसेवितारोहा ॥ ६८ ७ ॥
 'यस्य न खलु विगणिताः प्रज्ञात्मानो महाधनाः कुलजाः ।
 मोऽद्य हृदयेन तस्यां त्वयि तिष्ठति बाह्यवृत्तेन ॥ ६८ ८ ॥
 तामेव समाचरणां सद्भावेन प्रवर्तितां निपुणैः^{११} ।

१ 'दूरविधि' इति सु० पा० । २ 'ललितम्' इति सु० पा० ।

३ 'वर्णशिरः' इति सु० पा० । ४ 'मा भूवुः' इति सु० पा० ।

५ 'प्रथमः' इति सु० पा० । ६ 'नो' इति सु० पा० ।

७ 'म' इति सु० पा० । ८ 'रम्भालं' इति सु० पा० ।

९ 'मि' इति सु० पा० । १० 'यस्यार्थे न विग...' इति ब० पा० ।

११ 'पाः' इति सु० पा० ।

विन्दति स च क्षुण्णः स्वविश्रान्तप्रसिद्धेन ॥ ३९ ॥

तव नृ विकृष्टप्रदपक्ष्मस्वमेवैतन्मै मरौदृष्टिस्त

नारोद्धति नृ मरौदं निवेदितं पारिचित्तेन ॥ ४० ॥

इति दुर्जलाभितः स्रुतवाग्विशदृषितममस्तवपुषो मे ।

ईर्याकृष्टः प्रवृद्धाश्चिरकृष्टप्रणयखण्डनप्रभवाः ॥ ४० ॥

लघुहृदयतया तस्मादुभाषितवज्रपातविहतानाम्

वैकृविशेषवितर्को न स्पृशति प्राचशो मनः स्त्रीणां ॥ ४० ॥

(युगलकम्)

प्रियमपि वदन्पुरात्मा क्षिपति विपत्तयामे दुरत्तारे :

आमाद्य प्राणभृतो मृतये परिलेदि जिज्ञया ॥ ४० ॥

अतिकोमलमतिपरिमितवर्णं लघुतरमुदाहरति शठः ।

परमार्थतः स हृदयं दहति पुनः कालकूटघटित इव ॥ ४० ॥

हितमधुराक्षरवाणीव्यवहारमनुप्रविश ॥ तस्मै नम् ।

सरला दुराशयानामुपघातं फलत एव विन्दति ॥ ४० ॥

परमं तापविनोदो यच्चाहनि न प्रयाति निष्पत्तिम् ।

अंतर्मना असाधुर्न गणयति ॥ तदायुषो मध्ये ॥ ४० ॥

१ 'रूपं प्रभेदेन' इति मु० पा० । २ 'भवतु' इति ब० पा० ।

३ 'सत्कर्मविवेचने मनोदृष्टिः मारोद्धतीति मेवं निवेदितं परिजनेन...' इति मु० पा० । ४ 'मि' इति ब० पा० । ५ 'गमि' इति ब० पा० ।

६ 'तस्मा' इति ब० पा० । ७ 'क' इति मु० पा० ।

८ 'प्रियमपि वदति दुरात्मा क्षिपति विपत्तयामनुधारे' इति मु० पा० ।

९ 'हृतो' इति मु० पा० । १० 'स्वच्छम्' इति मु० पा० ।

११ 'तन्मानम्' इति मु० पा० । १२ 'तदा सुखोमध्ये' इति मु० पा० ।

यौवनसुखेन सार्धं ^१मयैव यूयं परिच्छिन्नाः ॥ ७० ४ ॥
 अधुना^२नुतापपावकमध्यगता पच्यमानसर्वांगी ।
 निष्कलजन्मप्राप्तिर्जीवाम्युच्छ्वासमात्रेण ॥ ७१ ५ ॥
 स्थानेषु येषु युक्तसंग^३तया क्रीडितं चिरं धृत्या ।
 तानि खलु वीक्षमाणा भवामि कण्ठस्थितप्राणा ॥ ७२ ६ ॥
 अन्य^४वशेन विसंज्ञा कृतभूषा^५ यंचसूत्रमंचारा ।
 दारुमयीव प्रतिमा विदधामि विडम्बना वक्त्रैः ॥ ७३ ७ ॥
 यदि नामोदरभरणप्राप्त्यै कुरुतेऽन्यपुष्पसंक्षेपम् ।
 तदपि न पुष्टिर्ह्यस्या अपिवन्त्या आर^६विन्दमकरन्दम् ॥ ७४ ८ ॥
 आस्तामपरो लोकः क्रीडा^७पेक्षी परापदि प्रीतः ।
 व्यसनान्तरे पतन्ती न वारिता परिजनेनास्मि^८ ॥ ७५ ९ ॥
 किं वा वज्रभिः कथितैः सम्प्रति हि मयापि नियमिता बुद्धिः ।
 स्यास्यामि संनियुक्ता भवद्गृहे प्रेक्ष्यभावेन^९ ॥ ७६ १० ॥
 इति नेत्रादिविकारैर्वेशमुपनीतं प्रलौनधैर्यी^{१०}गम् ।
^{११}मारग्रहाभिभूतं परिमृष्टप्राङ्गिराकृतिस्ररणम् ॥ ७७ ११ ॥
 प्रादुर्भूतरिरसं क्षणे क्षणे जघनदेशगतदृष्टिम् ।
 पक्वामिव विमोक्ष्यसि पूर्ववदाचूय^{११} निःशेषम् ॥ ७८ १२ ॥

१ 'तनयैरेष गृहपरिच्छिन्नाः' इति सु० पा० ।

२ 'त्या' इति सु० पा० ।

३ 'षण्वक्षपच' इति सु० पा० ।

४ 'पेक्षापरो यदि प्रीतिः' इति सु० पा० ।

५ 'कार्येषु' इति ब० पा० ।

६ 'सार' इति सु० पा० ।

७ 'नाश ताप' इति सु० पा० ।

८ 'अन्यवशेना' इति सु० पा० ।

९ 'मधुरदृष्ट्य' इति सु० पा० ।

१० 'पि' इति सु० पा० ।

११ 'धैर्यस्य' इति सु० पा० ।

१२ 'बूध्य' इति सु० पा० ।

'खशरीरगमिषदिग्धं' 'वक्रस्मितदृष्टिपात' वाग्वडिशम् ।
 प्रचि'ष्याकृत्य जडं स्फुरणेन विवर्जितं सुपरिपुष्टम् ॥ ७३३ ॥
 हस्तदयान्तरागतमुपचारय 'परिव्ययेन मंजूत्य ।
 भुक्त्वा यावन्मांसं त्यज्यसि चर्मास्त्रिशेषितं मत्स्यम् ॥ ७३४ ॥
 गृणु सुश्रोणि ययाम्नि'न्कमलेश्वरपादमूलमजर्वा ।
 प्रवराचार्यदुहित्रा राजसुतश्चर्वितश्च मुक्तश्च ॥ ७३५ ॥
 "आसीच्छौमिंहमतो नाम्ना नृपतिर्महोदयमां श्रेष्ठः ।
 तस्यात्मजोऽधितस्थौ निवेशनं देवराष्ट्र'मम्बद्धम् ॥ ७३६ ॥
 म कदाचिद्वृषभध्वजदिदृक्षथा परिमिताप्तपरिवारः ।
 अनुवर्तमान आगात्तारुण्योदौर्णवेशचरितानि ॥ ७३७ ॥
 'मूर्धन्निभागसंस्थितवृहदम्बरचौरकेशसंयमनः ।
 अन्त्या'च्छगाचरागो घनकुंकुमलिप्तकर्णकेशाग्रः ॥ ७३८ ॥
 भिद्वार्यबीजदन्तुरललाटतिरुकोपयुक्तामूलः ।
 अवणनिवेशितकुण्डलटिट्टिभकप्रायकन्धराभरणः ॥ ७३९ ॥
 केयूरस्थानगत'सुवर्णभृतमंचगर्भजतुगुडकः ।
 मणिवन्धनविन्यस्तप्रब'लांकुरजातरूपमणिमालः ॥ ७४० ॥
 धृतवेचदण्डकूर्चकपरिवेष्टितसामिधेनु'खड्गश्च ।

१ 'ष' इति सु० पा० ।	९ 'चक्रस्मित' इति सु० पा० ।
२ 'मस्खलितम्' इति सु० पा० ।	१० 'सर्षाष्टत' इति ब० पा० ।
३ 'विन सत्कृत्य' इति सु० पा० ।	११ 'नञ्' इति ब० पा० ।
४ 'ज' इति सु० पा० ।	
५ 'अस्पतरराजसांद्रो' इति सु० पा० ।	
६ 'च' इति सु० पा० ।	

अथोपविष्टनर्तक^१वांशिकगाढप्रकाशयुवतिगणः ।
 अष्टिप्रमुखवणिग्जनढौ कितताम्बूलकुमुदपटवासः ॥ ७५ ६ ॥
 विविधविलेपनखरटित^२चक्रकवर^३खड्गधारिणाशून्यः ।
 पृष्ठत आत्तकपाणैः शिरोभिरक्षैश्च विश्वस्तैः ॥ ७५ ७ ॥
 ताम्बूलकरंकभृता संदंशगृहीतवौटिकाग्रहणे ।
 ईषत्स्पृष्ट^४ कुर्वन्मन्दं खट^५कामुखेन वामेन ॥ ७५ ८ ॥
 पार्श्ववस्थित^६नर्मप्रियमच्चिवन्यस्तपूर्वतनुभागः ।
 पप्रच्छ^७ कुशलवातां स^८ वणिग्जननर्तकप्रभृतीन् ॥ ७५ ९ ॥
 (कुल^९कम्)

अथ वैतालिक उच्चैरुपसंहृतलोककलकले धीरम् ।
 अभितुष्टाव तमित्यं प्रसन्नगम्भीरया वाचा ॥ ७६ ० ॥
 जय देव परवलान्तक गुरुचरणाराधनैक^{१०}कृतचित्त ।
 वरवनिताजघ^{११}नासन दारिद्र्यतमःप्रचण्डकर^{१२}ज्वाल ॥ ७६ १ ॥
 रणवीरवंशभूषण गुरुवसुधादेवपूजनप्रक्त ।
 शरणागताभयप्रद हितबान्धवबन्धुजीवमध्याह्न^{१३} ॥ ७६ २ ॥

१ 'मंशिग्राह' इति मु० पा० ।

२ 'खराटिल्क' इति मु० पा० ।

३ 'धर' इति मु० पा० ।

४ 'त्यृष्टं' इति मु० पा० ।

५ 'टि' इति ब० पा० ।

६ 'नखद्रव' इति ब० पा० ।

७ 'पृच्छ' इति मु० पा० ।

८ 'सवणि...' इति मु० पा० ।

९ 'चक्रलकम्' इति मु० पा० ।

१० 'शुभ' इति मु० पा० ।

११ 'जनमोहन' इति मु० पा० ।

१२ 'दाम' इति मु० पा० ।

१३ 'मार्गस्त' इति म० पा० ।

ईदृक्प्रतापदहनो भावत्को व्याप्रगगनदिक्चक्रः ।

दृष्टो जलायमानो रिपुवनितातिलकशोभासु ॥ ७६३ ॥

एष विशेषः स्पष्टो वक्त्रेश्च त्वग्रतापवक्त्रेश्च ।

अंकुरति तेन दग्धं दग्धस्थानेन नोद्भवो भयः ॥ ७६४ ॥

श्रीफलभुक्पञ्चवृतो विग्रहरमिको विमुक्तशस्त्ररतिः ।

राजस्थितिं न मुञ्चति हतलज्जोकोऽपि तव विपन्नगणः ॥ ७६५ ॥

ददतो वाङ्कितमर्थं सदा नुरक्तस्य तव गृहं त्यक्त्वा ।

स्त्रीचापलेन कीर्तिर्नशासक्ता गता ककुभः ॥ ७६६ ॥

भवतो भवतो धैर्यं तेन हि भिन्नोऽन्धको रिपुः प्रणतः ।

मुक्तास्त्रया हि बहवो रिपवस्तु प्रेक्षकाः समरे ॥ ७६७ ॥

अटता धात्रीमखिलामिदमाश्चर्यं मया परं दृष्टम् ।

धनदोऽपि नयननन्दन परिहरमि यदुग्रसम्पर्कम् ॥ ७६८ ॥

इदमपरमद्भुततमं युवतिसहस्रैर्विलुप्यमानस्य ।

वृद्धिर्भवति न हानिर्यत्तव सौभाग्यकोषस्य ॥ ७६९ ॥

अपरं विस्मयजननं धवलत्वं नापयाति यद्भवतः ।

ललनालोचनकुवलयदलविषा श्रवलितस्यापि ॥ ७७० ॥

हृदयेषु कामिनीनामेकोऽनेकेषु वमसि येन त्वम् ।

जनकं कुसुमास्त्रपाणैः पुरुषोत्तम तेन विश्वरूपोऽसि ॥ ७७१ ॥

१ 'ताडक्' इति मु० पा० ।

२ 'स तावको' इति मु० पा० ।

३ 'वसानो' इति मु० पा० ।

४ 'व्य' इति मु० पा० ।

५ 'दाने रक्तस्य' इति मु० पा० ।

६ 'ज्जको' इति मु० पा० ।

७ 'येति' इति मु० पा० ।

८ 'नोपयाति' इति मु० पा० ।

९ 'जनकः कुसुमास्त्रभूतसेन त्वं' इति मु० पा० ।

किं वहसि वृथा गर्वं प्रियोऽहमिति योषितां नराधौशः ।
 काञ्चन्ति स्म भुरारिं षोडशगोपीसहस्राणि ॥ ७७२ ॥
 'कार्पण्येन यथाचे मखसमये यो बलिं हृषीकेशः ।
 न स भवति समो भवता दानैकनिषलहृदयेन ॥ ७७३ ॥
 भूमिभृतामुपरिस्थित उन्नतये सकलजौवलोकस्य ।
 तृष्णा^१ संतापहरो मेघ इव कटा न दक्षस्त्वम् ॥ ७७४ ॥
 बज्रमार्गो भङ्ग^२ धुतः कुसृतिपरो गोत्रभेदकरणपटुः ।
 गंगाजलप्रवाहः पृथ्वी^३ दिशा केवलं तव समानः ॥ ७७५ ॥
 दुर्यवहारोत्पत्तिमौ^४ ध्यप्रसवो विवेकिता^५ वसतिः ।
 एकस्त्वं दोषज्ञः कृतीकृतो येन कलिकालः ॥ ७७६ ॥
 सुगतोऽपि नाजिविमुखो वृषध्वजोऽपि न विषादितायुक्तः ।
 उद्यतशस्त्रोऽपि रिपौ कथमस्मि मन्त्रा^६ सिको जातः ॥ ७७७ ॥
 सन्मणिरने^७ कभोगो गुरु^८ भारमहः स्थिरात्मतास्थानम् ।
 नरदेव चित्रमेतद्यदशेषगुणैस्त्वमाश्लिष्टः ॥ ७७८ ॥
 प्रकृतिलघोर्येन कृता जघन्यवर्णस्य गौरवापत्तिः ।
 जघनचपला यदार्या स पिङ्गलस्ते कथं तुल्यः ॥ ७७९ ॥

१ 'ब्राह्मण्येन' इति ब० पा० ।

२ 'हृष्टः संतापहरो मेघवदासारदानदक्षस्त्वम्' इति सु० पा० ।

३ 'भद्र' इति सु० पा० ।

४ 'पृथ्वी' इति प० वा० ।

५ 'मौर्ख्यप्रसवो' इति ब० पा० ।

६ 'प्रसवः' इति सु० पा० ।

७ 'संधासिको' इति सु० पा० ।

८ 'रथक' इति सु० पा० ।

९ 'गुरुतारहः' इति सु० पा० ।

‘यस्य न जातिर्नात्मा नार्थज्ञानं न ज्ञानमेव शम्भः’

भवमि भवमागर्ग्यं तेनाद्वयवादिना महृशः ॥ ७८० ॥

तत्रापि वृद्धियोगस्तस्मिन्नपि पुरुषगुणगणभ्यातिः

परिभाषा तत्रापि व्याकरणान्नातिरिच्यमे तेन ॥ ७८१ ॥

नित्याजस्तवनोऽपि त्यक्ताजेपोऽपि निरूपमानोऽपि

‘सद्रूपकजातिगुणैर्नायं त्वं गामस्तंक्षुरुषे ॥ ७८२ ॥

अन्येव वर्णनेषा भवत्सु लोकान्तरास्थिता कापि ।

वामो यथैव शत्रुषु मित्रेषु तथैव वामोऽमि ॥ ७८३ ॥

पूजयमि येन गुरुजनमभिनन्दमि येन माधुचरितानि ।

प्रीणयमि येन विप्रान्नृपनन्दन तेन तेन वृषलस्त्वम् ॥ ७८४ ॥

दैव्यमिदं यच्छाघा क्रियते ते रक्षमापि न ममस्य ।

न म बलमकरोद्योषिति भवांस्तु भुंक्ते प्रमह्य रिपुलक्ष्मीम् ॥ ७८५ ॥

लावणिकाचाटुं वचस्तवनं यक्ताभहेतुरस्माकम् ।

‘तत्पतति ते स्वरूपे यामि नमः संतु सौख्यानि ॥ ७८६ ॥

श्रुत्वा^१ नन्तरमवदद्वन्द्विनमभिनन्द साधुवादेन ।

आस्व^२ किमाकुलता ते यास्यसि तुष्टो मया प्रहितः ॥ ७८७ ॥

१ ‘कस्य’ इति मु० पा०

२ ‘त्वं’ इति मु० पा० ।

३ ‘न त्वं केन द्वय ...’ इति मु० पा० ।

४ ‘स्योक्ति’ इति मु० पा० ।

५ ‘ते’ इति मु० पा० ।

६ ‘संज्ञापक’ इति मु० पा० ।

७ ‘दूरात्तो’ इति मु० पा० ।

८ ‘भ’ इति मु० पा० ।

९ ‘हठम्’ इति ब० पा० ।

१० ‘रामणिका’ इति ब० पा० ।

११ ‘पक्ता’ इति मु० पा० ।

१२ ‘उत्पातितस्वरूपे यां तीतः संतु सो स्वामी’ इति मु० पा० ।

१३ ‘लोत्तरमवदत्तं व...’ इति मु० पा० ।

१४ ‘स्वस्ति’ इति मु० पा० ।

पुनरपि पठ तद्युगलं गौतिकयो^१र्थत्पुरा पठितम् ।
 कक्षांतरितेन मम स्थितस्य कुलपुत्रिका^२वासे ॥ ७८८ ॥
 त्वयि वदति साधुवादं वागियमुन्मद्विता बुधसमाजे ।
 अभिधायेति पपाठ चिस्थानविशुद्धनादेन ॥ ७८९ ॥
 एका खण्डनकुपिता विरसान्या प्रणय^३भंगवैलक्ष्यात् ।
 काचिन्निकटतरामनमप्राप्य विभर्ति निर्वेदम् ॥ ७९० ॥
 अन्या कलहान्तरिता नवपरिणयलज्जयापरा सहिता ।
 रमणीगणमध्यगतः स्मरातुरः किं करोतु वज्रजानिः ॥ ७९१ ॥
 (सन्दानितकम्)

अभ्युपपत्त्यवबोधकमस्तकचलनं विधाय विहृतभूः ।
 नृत्याचार्यमवादौदेतस्मिन्किं सु^४संगीतम् ॥ ७९२ ॥
 स^५ उवाच ततो वणिजो नेतारो यत्र यत्र पात्राणि ।
 गायायतनं दास्यस्तत्र कुतः सौष्ठवं नाथ्ये ॥ ७९३ ॥
 काचिद्वलिनाक्रान्ता काचिन्न जहाति कामिनं रुचिरम् ।
 अन्या पानकगोष्ठ्यां नयति दिनं प्रीतकैः सार्धम् ॥ ७९४ ॥
 नोत्सृजति सततमेका पुरुषागमनाश्रया गृहद्वारम् ।
 शूलापालः कथयति लब्धोत्कोचो रजस्वस्वामपराम् ॥ ७९५ ॥

१ 'या यत्पुरा' इति सु० पा० । २ 'रामे' इति सु० पा० ।

३ 'मेय' इति सु० पा० ।

४ 'नु' इति सु० पा० ।

५ 'सोवाच जतवो वणिग्जने नेतरोपचपात्राणि गायायनं दास्यास्ये तत्र कुतः सौष्ठवं नाथ्ये' इति सु० पा० ।

रंगगतापि जुष्टा शृणोति यदि' परिचितं गृहायातम् ।
 उद्दिश्य चापि कार्यं व्रजति ततः प्रकृतमुत्सृज्य ॥ ७८ ६ ॥
 आतारुण्योद्भेदात्कान्ते दृष्टिर्यथा' न्यस्ता ।
 सामाजिकमध्यस्था मा' कथमन्यासु याति परभागम् ॥ ७८ ७ ॥
 चेतो'वशिता सत्त्वं सत्त्वे सति चारुता प्रयोगस्य ।
 न भवति मा वेष्टानामन्या'पि पुरुषहतहृदयानाम् ॥ ७८ ८ ॥
 वयमपि देवनिकेतनमनङ्गहर्षे गते त्रिद'श्लोकम् ।
 आश्रितवन्तो'ऽगत्या तौर्यस्थानानुरोधेन ॥ ७८ ९ ॥
 इह तु कदाचिक्लिंचिद्वृत्तिनिरोधाभिग्रंथया निरुत्सा'हाः ।
 रत्नावल्यामेता विदधति करपादविक्षेपम् ॥ ८० ० ॥
 'वत्सेशभूमिकास्या इयमनुकुरुते नरेश्वरवयस्यम्
 वामवदन्ताच'रितप्रयोगमेषा विडम्बयति ॥ ८० १ ॥
 'उद्यमसाहित्यवशाच्छोभातिशयेन मदनुबन्धेन ।
 अनया प्रसिद्धिराप्ता सिंहलराजात्मजानुकृतौ ॥ ८० २ ॥
 विविधस्थानकरचनां परिक्रमं गात्रचलनलालित्यम् ।
 काकुविभक्तार्थगिरो रमपुष्टिं वामनास्त्यैर्यम् ॥ ८० ३ ॥

१ 'यत्परि' इति सु० पा० ।

२ 'र्यथा' इति सु० पा० ।

३ 'कथमन्या समुपयाति' इति सु० पा० । ४ 'चेतोतरा' इति सु० पा० ।

५ 'नां मध्यामिषपुरुषनिहितहृदयानाम्' इति ब० पा० ।

६ 'त्रिदिव' इति सु० पा० ।

७ 'तो गत्वा' इति सु० पा० ।

८ 'त्वाहा' इति सु० पा० ।

९ 'वत्सेश्वरभूमिकथोर्इयमनुकुरुते नरेश्वर वयस्य' इति सु० पा० ।

१० 'द्वितय' इति सु० पा० ।

११ 'द्यमसादिव्वं शोभातिशयेन मदनुबन्धेन' इति सु० पा० ।

आत्त्विकभावोन्मीलनमभिनयमनुरूपवर्तनाभरणम् ।

मित्रामित्रे वाद्ये लयाच्युतिं वर्णयन्ति मंजर्याः ॥ ८० ४ ॥

(युगलकम्)

एषाभिधानकीर्तनगुणितस्वशरीरकुसुमशररोषा ।

महसोद्भिन्नमनोभवभावदशा सिन्दुवारविवरेण ॥ ८० ५ ॥

पश्यन्ती वत्सेश्वरमनुकार्यानुकरणभेदपरिमोषम् ।

माधुश्चनिमुखराननसामाजिकजनमनःसु विदधाति ॥ ८० ६ ॥

(युगलकम्)

वत्सपतिमालिखन्ती कामावस्था क्रमेण भजमाना ।

वेषधुपुलकस्त्रैरावहति विमंष्टुलं हस्तम् ॥ ८० ७ ॥

मदृशोऽप्यनुभावगणे करुणरमं विप्रलक्षतो भिन्नम् ।

दर्शयति निरभिकाञ्जितमुद्वन्धनगोचरापन्ना ॥ ८० ८ ॥

तस्मिन्निदर्शयतीत्यं मंजरिकां साभिलाषमवलोक्य ।

पस्यन् राजपुत्रः किमसाविति वेचदण्डेन ॥ ८० ९ ॥

बुद्ध्या तस्य भावं प्रमादयन्त्यवतिमं कथाकेलिम् ।

न्यकुर्वन्वारवधूः सचिवः प्रशशंस वन्धकीगमनम् ॥ ८१ ० ॥

दाररतिः संततये व्याधिप्रशमाय चेटिकाश्लेषः ।

तत्त्वलु सुरतं सुरतं कच्छप्राप्यं यदन्यनारीषु ॥ ८१ १ ॥

१ 'नाद्यो लयाच्युतिं वर्णयन्ति' इति सु० पा० ।

२ सुद्वितपुलके नास्ति ।

३ 'नाशितशरीरकुसुमशररोषे' इति ब० पा० ।

४ 'हृतिरमन्दपरितोषम्' इति सु० पा० ।

५ 'स्थाक्रमेण' इति सु० पा० ।

६ 'सौख्यं ननु गोचरापन्ना' इति सु० पा० ।

७ 'अस्मिन्दर्शयती' इति सु० पा० ।

८ 'किमु मामिति' इति सु० पा० ।

९ 'संशमय' इति सु० पा० ।

स्वव्यापारैकमतेः^१ परचित्तां^२ नास्ति से कदाचिदपि
 पश्यन्त्यास्वामीदृग्मद्य तु से मानमं व्यथितम् । ८१०
 यदि वेद्यि तस्य वसतिं मामर्थ्य यदि भवेन्नतोऽप्यधिकम्
 तद्वत्वा दग्धविधिं^३ त्तमुडैः संचूर्णयिष्यामि । ८११
 वदुग्दिननुपमसौदृग्यदि विहितं तत्र दृग्गं हि हतधरा
 अन्तःरूपरमणविरहात्किमिति कृतं वन्द्यजकफलम् । ८१२
 प्रैश्वर्यमस्तु जरा वा व्याधिवाञ्छेन्द्रियशलाघो वा
 स्वाकारं^४ तारुण्यं न तु कुपति^५ कदर्थनायस्तम् ॥ ८१३ ॥
 केलिः प्रदहति मज्जां^६ ग्टंगारोऽस्त्रीनि चाटवः प्राणान्
 न करोति मनस्तुष्टिं दानमभयस्य गृहभर्तुः ॥ ८१४ ॥
 कुत आगतासि कस्मिन्नेलामियतीं स्थिता किमर्थमिति ।
 पृच्छन्नस्वस्थमना जनयति गेहो^७ शिरःशूलम् ॥ ८१५ ॥
 यदि भवति दैवयोगाच्चचुर्विषये^८ समुज्ज्वलस्तरुणः ।
 तत्रात्मानं चपयति जायां च रटगृहस्वामी ॥ ८१६ ॥
 सविवादे परलोके जनापवादे च जगति वज्रवादे^९ ।
 देवाधौने^{१०} प्रलये न विदग्धा हारयन्ति तारुण्यम् ॥ ८१७ ॥

- १ 'ति' इति सु० पा० । २ 'परचित्तार्था न काचिदप्यसि' इति सु० पा०
 ३ 'न श्रुमैः संचूर्णयाम्यधुना' इति सु० पा० । ४ 'तेन ते धावा' इति सु० पा० ।
 ५ 'अधुनापि' इति सु० पा० । ६ 'आकाराज्ञारुण्यं' इति सु० पा०
 ७ 'कुपति कदर्थनायस्तम्' इति सु० पा० । ८ 'मज्जा' इति सु० पा० ।
 ९ 'रोगी' इति सु० पा० । १० 'यः' इति सु० पा० ।
 ११ 'मित्रे' इति सु० पा० । १२ 'य' इति सु० पा० ।

दुर्भर्तकरास्फालनमलिनौक्रियमाणशोभमनुदिवसम् ।

तुङ्गमपि पतितकल्पं स्तनशालिनि ^१तव पयोधरद्वन्द्वम् ॥ ८२० ॥

पर्यङ्कः स्वास्तरणः पतिरनुकूलो मनोहरं सदनम् ।

^२तुल्ययति न लक्षांशं त्वरितचणचौर्यसुरतस्य ॥ ८२१ ॥

^३सहसा संकटवर्त्मन्यवितर्कितसंमुखागतेना^४पि ।

अभिलषितेनोद्दृष्टकमनस्त्वशुभकर्मणा^५ लभ्यम् ॥ ८२२ ॥

प्रीतिः किल निरतिशया ^६स्वर्गः परलोकचिन्तकैर्गदितः^७ ।

तस्यास्तु जन्मलाभो हृदयेष्मिन्तपुरुषसंयोगात् ॥ ८२३ ॥

अतटस्य स्वादुफलग्रहणव्यवसायनिश्चयो येषाम् ।

ते शोकक्लेशरुजां केवलमुपयांति पात्रतां मन्दाः ॥ ८२४ ॥

किं प्रतिकूला ग्रहगतिरुत परिणतमन्यजन्मदुश्चरितम् ।

स्वानुष्ठाना^८भ्यसनं किं वा तस्यात्मयोनिहतकस्य ॥ ८२५ ॥

येन ^९तपस्वी स युवा स्तौति ^{१०}समीरं त्वदंगसंसृष्टम् ।

त्वत्पादाक्रान्तभुवे स्पृहयति ककुभं ^{११}त्वदाश्रितां नमति ॥ ८२६ ॥

ध्यायति युष्मद्रूपं ^{१२}त्वन्नामकवर्णमालिकां जपति ।

एकाग्रौ^{१३}कृतचेतास्त्वदङ्गतः सौख्यसिद्धिमभिकाञ्चन् ॥ ८२७ ॥

(अंतर्विश्लेषकम्)

१ 'तव' इति सु० पा० । २ 'तुल्ययति नहि लक्षांशं' इति सु० पा० ।

३ 'विश' इति ब० पा० । ४ 'न्य' इति ब० पा० । ५ 'षां' इति ब० पा० ।

६ 'नेदुः' इति सु० पा० ।

७ 'ता' इति सु० पा० ।

८ 'मात्तदुश्चरितम्' इति सु० पा० ।

९ 'नव्य' इति सु० पा० ।

१० 'वरस्त्रीषु' इति सु० पा० ।

११ 'शरीरं' इति सु० पा० ।

१२ 'त्वदीशितां' इति सु० पा० ।

१३ 'कमन्त्र' इति सु० पा० ।

१४ 'स्त्री' इति सु० पा० ।

१५ 'संतयुगलकम्' इति सु० पा० ।

उत्सृष्टसर्वकार्यस्तिर्यग्ग्रीवं विलोकयन्मन्त्रि^१म् ।

कुरुते ग्रहाघरस्थां यातायातैः शतावताम् ॥ ८०८ ॥

दृष्टोऽसि तथा सुचिरं गेहाभ्याग्रे परिभ्रमन्सृहया ।

मदेश एष दत्तः प्राप्तुमेषेतत्तव^२ ग्रहितम् ॥ ८०९ ॥

शुष्यति मालभमाना भवत्कृते वेश्मनिर्गमावसरम् ।

इति चतुरश्रठस्त्रीभिर्विलुप्यते त्वदपदेशेन ॥ ८१० ॥

(अन्तर्युगलकम्)

किं वा कथितैरधिकैरस्थानाविष्टचेतसस्तस्याः^३ ।

अनुतिष्ठ यथायुक्तं^४ त्वत्तो^५ नाशस्य जीवरक्षा च ॥ ८११ ॥

(दृतीवचनं महाकुलकनः)

कुलपतनं जनगर्हा नरकगतिं प्राणितव्यमन्देहम् ।

अङ्गीकरोति तत्क्षणमवला परपुरुषमभिधातौ ॥ ८१२ ॥

स तु लिखति दामपत्रं त्यजति कुटुम्बं ददाति सर्व^६स्वम् ।

यावन्न भवति पुरतः परयुवतिः प्रोज्झितावरणा ॥ ८१३ ॥

दृष्टं यद्रष्टव्यं व्यपयात कौतुकं विदितमन्तः ।

इति याति मनसि कृत्वा विहितविधेयस्ततस्स्वर्णम् ॥ ८१४ ॥

मापि च्छिन्नाच्छोटनगृहीतमुक्ता विलोकयन्त्याग्राः ।

विशति गृहं संचस्ता सर्वत आशङ्किता सवैलक्ष्य^७म् ॥ ८१५ ॥

१ 'भवति' इति सु० पा० ।

२ 'तथा दत्तम्' इति सु० पा० ।

३ 'स्य' इति ब० पा० ।

४ 'शोभा' इति सु० पा० ।

५ 'शठ' इति सु० पा० ।

६ 'सर्व च' इति सु० पा० ।

७ 'क्ष्या' इति ब० पा० ।

नवचारित्रभंशा^१ सुरचितकुलटोटितेषु नो निपुणा ।
 पृष्टा क गतामि त्वं न कचिदिति सम्भ्रमाद्भुते ॥ ८३६ ॥
 एते^२ दोषा बहवः पुरुषा अपि चपलकौतुकाः^३ प्रायः ।
 त्वं च ग्रहेण लग्ना कार्यविमूढाच तिष्ठामि ॥ ८३७ ॥
 इति दोलायितहृदया स्थिरौकता^४भ्यस्तकर्मणा दृष्ट्या ।
 दृष्टे^५ति शंकमाना पदे पदे चलति पर्णेऽपि ॥ ८३८ ॥
 सर्वत्र^६ विचिपन्ती मुञ्ज^७मुञ्जश्चिततरलिते नेत्रे ।
 प्राप्ता मकेनभुवं शतगुणितमनोरयाकृष्टा ॥ ८३९ ॥
 भयगटगारव्रीडामिश्रीभृतानुभावसन्दो^८हम् ।
 जनयती लोलांशुकदृ^९ष्टादृष्टांमकुचनाभिः ॥ ८४० ॥
 नौवौश्वथनारम्भ^{१०} निरुन्धती न^{११} न न यामि यामौति ।
 निम्भ^{१२}ताम्फुटाभिधानैः पल्लवयती स्मरस्य कर्तव्यम् ॥ ८४१ ॥
 नयतीवा^{१३}न्तर्विलयं सममाना^{१४} सर्वगात्राणि ।
 यं^{१५} स्निध्यतेऽन्ययोषा तिकं तस्यामृतं पुरतः ॥ ८४२ ॥

(नायिकावचनं महाकुलकम्)

१ 'शाकु...' इति ब० पा० ।

२ 'मितदोषे बह्वदोषाः' इति मु० पा० । ३ 'कप्रायाः' इति मु० पा० ।

४ 'ता न्य...' इति मु० पा० ।

५ 'द्याभिश्च...' इति मु० पा० ।

६ 'अनुदितु' इति मु० पा० ।

७ 'पदे पदे' इति मु० पा० ।

८ 'न्देहम्' इति मु० पा० ।

९ 'धृतकलितकृष्टा सकुचनाभिः' इति मु० पा० ।

१० 'क्षे' इति मु० पा० ।

११ 'नं न यामि यामौति' इति मु० पा० ।

१२ 'हि' इति मु० पा० ।

१३ 'लेर्विनय' इति मु० पा० ।

१४ 'ने वार्धसर्व...' इति मु० पा० ।

१५ 'संस्निध्यते' इति मु० पा० ।

न कृतं तव रहमि 'पुरो वा व्यावृत्तकण्टकुण्टया वाचा ।
 गेहस्वामितिरस्कृतिनिष्पादितदुःखवेगनिर्वहणम् ॥ ८४३ ॥
 उपधानौक्य भुजावन्योन्यं निर्विशङ्कमावाभ्याम् ।
 संवर्लितोरु न सुप्तं शिथिलाङ्गं रतिविमर्दस्त्रिभ्याम् ॥ ८४४ ॥
 आत्मगृहादानीतं प्रच्छाद्य स्वादुभोजनं विजने ।
 स्त्रकरेण मया दत्तं निर्वृतहृदयेन नाशितं भवता ॥ ८४५ ॥
 न कृता चरित्ररचा न च भुक्तं त्वच्छरोरमपयञ्चम् ।
 दृष्टादृष्टभ्रष्टा क्व यामि किं वा करोमि दुर्ज्ञाता ॥ ८४६ ॥
 अवगुण्ठनविनयवती खैरान्नापं च मन्दस्चारम् ।
 सम्प्रति मम पापायाः करपिहितसुखा हसन्ति तत्त्वज्ञाः ॥ ८४७ ॥
 यासामासीत्सख्यं मया समं समवयःकुलस्तौणाम् ।
 ता वारयन्ति मत्तः कुम्भङ्ग इति तन्नियन्तारः ॥ ८४८ ॥
 धिग्वादान्परिजनतः महमाना 'मन्युरोधनतवदत्ता ।
 तिष्ठामि निरभिमाना निजनिर्मितदोषदौर्बल्यात् ॥ ८४९ ॥
 सङ्घिर्विधीयमानं प्रसङ्गपतितं पतिव्रतास्तवनम् ।
 हृदयेन दूयमाना मृढा मीदामि शृण्वन्ती ॥ ८५० ॥
 आमन्न उपविशन्तीं मन्दाक्षा मां निषेद्धमसमर्थाः ।
 अन्योन्यमीक्षमाणा जातिजनाः सङ्कुचन्ति भुञ्जानाः ॥ ८५१ ॥

१ 'तो वा विष्टनकम्पया' इति सु० पा० । २ 'रि' इति सु० पा० ।
 ३ 'मच्छरोरपयञ्चम्' इति सु० पा० । ४ 'नयविरति' इति सु० पा० ।
 ५ 'भूमिजाः' इति सु० पा० । ६ 'कुम्भङ्गं तन्नियन्तारः' इति सु० पा० ।
 ७ 'मुञ्जरयाप्यधोवदन्ती' इति सु० पा० । ८ 'मां दाक्षिणाप्रियं' इति सु० पा० ।

प्रकटीकृता^१स्त्वयैवं क्षणमात्रमसुञ्चता गृहोपान्तम् ।
 अस्मासु^२ दृशं मग्नां प्रेमस्निग्धाम^३ नुद्धरता ॥ ८५२ ॥
 परगृहविनाशपिशुनाः सुभगं मन्याभिरूपकृतदर्पाः ।
 कृकलासतुल्यरा^४गा भवन्ति युष्मद्विधा एव ॥ ८५३ ॥
 अनभीष्टव्यवहारप्रभवशुचा^५ पीडिताचरा इत्यम् ।
 सोपालम्भा विज^६ने धन्याः प्रष्टवन्ति बन्धकीवाचः ॥ ८५४ ॥
 (कुलकम्)

परतरुणौष^७द्भावस्नेहार्पितनयनभागदृष्टस्य ।
 वेश्मरचितविलासाः कथिताः पुरतः पुराणद्वणतुल्याः ॥ ८५५ ॥
 उपव^८नरचितमहोत्सव आराधितदेवताविशेषाणाम् ।
 वचनमपि प्रेमाद्रि^९ स्खेरिण्याः अवणमेति पुण्यवताम् ॥ ८५६ ॥
 का गणना विषय^{१०}वशे पुंसि वराके ^{११}पराङ्मनास्पृहया ।
 व्याजेन वीचमाणा ध्यानधियां स्पृशति सञ्ज्ञानम् ॥ ८५७ ॥
 शिरसा रचितांजलयो दधति निदेशं त्रिविष्टपे गणिकाः ।
 परदाररसाकृष्टस्तथापि भेजे शचीपतिरहत्याम् ॥ ८५८ ॥
 अप्सरसः किं न वशा वैदग्ध्यवतां च किं न धौरेयः ।
 तेन चकारासक्तिं गोविन्दो गोपदारेषु ॥ ८५९ ॥

१ 'ता लयेव' इति ब० पा० ।

१ 'नुद्धरां मध्ये' इति मु० पा० ।

२ 'न' इति दु० पा० ।

४ 'भागा' इति मु० पा० ।

४ 'वशा' इति मु० पा० ।

६ 'वचन' इति मु० पा० ।

७ 'सम्भार' इति मु० पा० । ८ 'उपवयति रतिमहोत्सवमा' इति मु० पा० ।

९ 'विषयस्य' इति ब० पा० ।

१० 'वरा' इति मु० पा० ।

त्रैलोक्यगता वेद्याः स्वाधीना यातुधाननायस्य ।
 तदपि जहार कलत्रं दशरथतनयस्य रामस्य^१ ॥ ८६० ॥
 अथ मञ्जर्या जननी निजपचसमर्थने कृतोक्ताहा ।
 आक्षेप्तमाचचचे नृपसुतमचिवाश्रितां^२ वाचम् ॥ ८६१ ॥
 घटयुवतिषु प्रगल्भो^३ नागरिकादग्रनद्धतपुंस्तुलः ।
 ग्रामोषितोऽविदग्धो निन्दति गणिकां भवद्विधोऽवश्यम् ॥ ८६२ ॥
 नार्द्रयति मनः पुंसामवगाहितमौनकेतुं^४ शास्त्राणाम् ।
 नखदग्रनक्षतहौनं जीवत्यतिबन्धकौसुरतम् ॥ ८६३ ॥
 स्थापय घटकं तावत्कुरु भूमितले द्वणैः समास्तरणम् ।
 सुरतोपक्रम ईदृक्^५ प्रायो ग्रामीणतरुणमिष्टुनानाम् ॥ ८६४ ॥
 वहलोशीरविलिप्तः^६ स्थितजूटकको^७णमस्त्रिकामास्थः ।
 पामरनार्या दृष्टः स्मरोऽहमिति मन्यते विटो^८ ग्राम्यः ॥ ८६५ ॥
 गृहकर्मकृतायाम^९प्रखिन्नां मल्लिकार्यनिर्याताम् ।
 उपपतिरूपैति हर्षाच्चिन्नागमे पामरीं प्राप्य ॥ ८६६ ॥
 कूप^{१०}चिप्तघटाया नार्यास्तत्काष्ठनिहितचरणायाः ।
 वलितपौवं वीचितमुञ्ज^{११}यति मनो ग्रामवासिनां यूनाम् ॥ ८६७ ॥

१ 'भद्रस्य' इति मु० पा० ।

२ 'तं वाक्यम्' इति ब० पा० ।

३ 'सा' इति मु० पा० ।

४ 'ना ज्योषाम्' इति मु० पा० ।

५ 'ग्रामीणकतरुणमिष्टुनानाम्' इति मु० पा० ।

६ 'लुप्तस्थि' इति मु० पा० ।

७ 'कच्छ' इति मु० पा० ।

८ 'दृष्टव्यः' इति मु० पा० ।

९ 'सां प्र' इति मु० पा० ।

१० 'कूपावतारितघटाया नार्याः काष्ठ...' इति ब० पा० ।

११ 'मति ग्रामवासिनो यूनाः' मु० पा० ।

लग्नोऽमि यत्र गात्रे कथमपि देवेन देव्यात्रायाम् ।

अद्यापि तन्न सुञ्चति पुलकोद्गमकण्टकं तस्याः ॥ ८६८ ॥

उञ्चेतुं^१ कर्पासं प्रविष्टया गह्वरवाटिकां शून्याम् ।

टंकारितेन संज्ञा कता तथा त्वं तु^२ वेत्सि नो मूर्खः ॥ ८६९ ॥

आलिङ्गितमुसलायास्त्वय्येव निविष्ट^३ चक्षुषस्तस्याः ।

आवृत्त्या भ्रमति पुरो जातः खलु शालिक^४ण्डने विघ्नः ॥ ८७० ॥

त्वां लो^५ष्टमाचिपन्नं पार्यस्येः स्तुयमानमामर्थ्यम् ।

गृहकर्तव्यं त्यक्त्वा^६ सापश्यदाटरन्ध्रेण ॥ ८७१ ॥

त्वयि मार्गनिकटवर्तिन्यविचेतितखेदया तथा सुभग ।

प्रत्यासन्नगृहेष्वपि कृतः प्रसह्य स्मरातुरो लोकः ॥ ८७२ ॥

इति चतुरदूतिकोदित^७ वर्धितसौभाग्यगर्वपूर्णस्य ।

जर्मिसहस्रोत्थमितं भवति मनो ग्राम्यषि^८ङ्गस्य ॥ ८७३ ॥

विनिवार्य तद्वर्तितवाक्य^९ विकासं नतोत्तमाङ्गेन ।

श्रीमिहभटस्य सुतं^{१०} समुवाच वचोऽयं नर्तकाचार्यः^{११} ॥ ८७४ ॥

नायकभूमौ भवतः कुशीलवाः कोहलादयो मुनयः ।

अपरमः स्त्रीला^{१२}स्ये गा^{१३}न्धर्वं कमलजन्मनस्तनयः ॥ ८७५ ॥

१ 'का' इति मु० पा० ।

२ 'शून्यवाटिकागह्वरम्' इति मु० पा० ।

३ 'च' इति मु० पा० ।

४ 'चेतस' इति मु० पा० ।

५ 'ख' इति ब० पा० ।

६ 'विल्वकं क्षिपत्' इति ब० पा० ।

७ 'पश्यति सा द्वाररन्ध्रेण' इति मु० पा० ।

८ 'त उपचित...' इति मु० पा० ।

९ 'च्छिङ्ग' इति मु० पा० ।

१० 'च' इति मु० पा० ।

११ 'तः' इति मु० पा० ।

१२ 'यम्' इति मु० पा० ।

१३ 'वाक्ये' इति ब० पा० ।

१४ 'गन्धर्वः कम...' इति ब० पा० ।

सुधिरस्वरप्रयोगे^१ प्रतिपादनपंडितो मतङ्गसुनिः ।
 यदि रञ्जयन्ति हृदयं भवतो भूमि^२स्पृशां कुतः शक्तिः ॥ ८७६ ॥
 अभ्यधिकं घृष्टत्वं प्रायेण हि शिल्पजीविनो भवति ।
 आश्रितनर्तकवृत्तेर्विशेषतो विजितरङ्गस्य ॥ ८७७ ॥
 विज्ञापयाम्यनस्त्वां निर्मित^३नाय्यप्रजासृजा मदृशम् ।
 अवलोकयाद्भमेकं मा भवतु मम अमो वन्द्यः ॥ ८७८ ॥
 इति कथयन्नरभर्तुः पुत्रेण स चोदितो भु^४वोन्नतया ।
 रचिते सकलातोद्ये नियोजयामास सू^५चधृतम् ॥ ८७९ ॥
 वांगिकदत्तस्थानक^६ उद्गाहितभिन्नपंचमे सम्यक् ।
 प्रावेगिक्त्या^७ ध्रुवया द्विपदे^८ ग्रहणान्तरे^९ विशिखूची ॥ ८८० ॥
 उत्साहभावयुक्तः सामाजिकहृदयरंजनं वु^{१०}धन् ।
 कविनैपुण्यवत्सेयरचरित^{११}स्त्रविधेयदाक्ष्यमामय्या ॥ ८८१ ॥
 अष्टकलापरिमाणां ध्रुवां^{१२} परिक्रम्य ताललययुक्ताम् ।
 आह्वय नटौ कृत्वा तथा समं खण्डहकार्यखंलापम् ॥ ८८२ ॥
 सूचितपात्रागमनः किञ्चिद्भूत्वा पदानि ल^{१३}लितानि ।

१ 'अप्रतिपादन...' इति ब० पा० ।

२ इ 'यदि रंजयन्ति भवतो भूमिं स्पृशतां' इति सु० पा० ।

३ 'नरेन्द्रन.स्रग्जामदृशम्' इति सु० पा० । ४ 'भु' इति सु० पा० ।

५ 'स प्रकृतम्' इति सु० पा० । ६ 'कतद्गावित' इति सु० पा० ।

७ 'कवमाने' इति सु० पा० । ८ 'दोष' इति सु० पा० ।

९ 'रे विशन्ति सूत्रौम्' इति सु० पा० । १० 'कुर्वत्' इति सु० पा० ।

११ 'तस्य विधे...' इति सु० पा० ।

१२ 'च परिकल्प्य ताललययुक्ताम्' इति सु० पा० ।

१३ 'निपुणानि' इति सु० पा० ।

निश्चक्राम गृहिण्या सार्धं निःसरणगीतेन ॥ ८८३ ॥

आश्रित्य ^१कथोद्घातं प्रविवेश ततः ^२सविस्मयोऽमात्यः ।

दुर्घटसंघटनेन चित्तिनाथस्योदयेन मुदितश्च ॥ ८८४ ॥

प्रासादमारुहन्तं कुसुमायुधपर्वचर्चरौ द्रष्टुम् ।

निर्दिश्य वत्सराजं समनंतरकार्यसिद्धये निरगात् ॥ ८८५ ॥

अथ ^३विश्रति स्म नरेन्द्रः प्रासादगतः समं वयस्येन ।

अवलोकयन्प्रमोदं ^४प्रमुदितचेताः स्वसौख्यसम्यक्त्या ॥ ८८६ ॥

विस्मयभावाकृष्टः प्रोत्फुल्लविलोचने ततो विस्तृजन् ।

नृत्यति पौरजनौघे प्रोवाच वयस्य पश्य पश्येति ॥ ८८७ ॥

तुल्यशिशुतृणवृद्धं समगुप्तागुप्तयवतिपरिचेष्टम् ।

अगणितवाच्यावाच्यं क्रीडन्ति ^५जनाः प्रवृद्धहर्षरसाः ॥ ८८८ ॥

पिष्टातकपिंजरितं रचि ^६तोचितविविधकुसुमनिर्यूहम् ।

गात्रायाससमुत्थितवज्रनिःश्वासप्रकीर्णपद ^७गीतम् ॥ ८८९ ॥

द्वयैरवयामिश्रितकरत ^८लतालोड्भुजं प्रनृत्यन्तम् ।

मुहु ^९रपि जातस्खलनं संदर्शितदार्ढ्यसौष्ठवे ^{१०}स्थविरम् ॥ ८९० ॥

१ 'पदो' इति सु० पा० । २ 'तसः' इति सु० पा० ।

३ 'दुर्घटसंघटनेन चित्तिनाथस्योदयं नमुदितश्च' इति सु० पा० ।

४ विस्मयति । ५ 'प्रगाढं' इति सु० पा० ।

६ 'स' इति सु० पा० । ७ 'सैन्य' इति सु० पा० ।

८ 'क्रीडन्ति जनता प्रवृद्धहर्षरसा' इति सु० पा० ।

९ 'रचिरोच्छ्रित' इति सु० पा० । १० 'पदवासम्' इति सु० पा० ।

११ 'तालैरनुजनं प्रवृत्यन्तम्' इति सु० पा० ।

१२ 'वपवत्स्खलनं' इति सु० पा० । १३ 'सुचिरम्' इति सु० पा० ।

अस्तु वसन्तः सततं स्वाधौनाभौष्टजनममाशेषः ।
 इति गायन्ती रभसादालिंगति मदवशात्तरुणी ॥ ८८ १ ॥
 क्रीडन्त्या अमरहितं ग्रन्थकमलिलेन ताडिततरुणः ।
 सीमन्तिन्या गणयति तुष्टात्मा मुभगमात्मानम् । ८८ २ ॥
 भग्ने लज्जासेतौ पद्मावसरेण कुलवधूवदनात् ।
 अश्लो^१कोक्तिजलौघो^२ निर्यातः केन वार्यते प्रसरन् ॥ ८८ ३ ॥
 तुल्यव्यापारगिरां ललनानां देवनप्रसक्तानाम् ।
 आर्घानार्घाविगमं वद^३नाट्टतिजालिका कुरुते ॥ ८८ ४ ॥
 अथ सहचरनिर्दिष्टे मद^४स्खलच्चरणविघटिताभिनयम् ।
 वामवदत्ताप्रहिते नृत्यत्यौ^५ विविश्रुतुश्चेत्यौ ॥ ८८ ५ ॥
 दर्शितमरोजवर्तनसा^६म्याभिनये शरेऽभि^७नेतव्ये ।
 वि^८दधाने वीरदृ^९शावायुधमात्रं^{१०} समाश्रित्य ॥ ८८ ६ ॥
 चलितनयनप्रवृत्तिः कौतुकहृतमानसो नराधिपतिः ।
 निजगाद् निर्भरमहो क्रीडितमनयोर्विलामिन्योः ॥ ८८ ७ ॥
 करपीडनोपमद्व्यतिकरसम^{११}ये कदर्थ्यमानोऽपि ।
 स्तनमंडले स्थितोऽहं त्वं पुनराकृष्य कुचचिक्षिप्तः ॥ ८८ ८ ॥

१ 'षात्' इति सु० पा० ।

२ 'गायति' इति सु० पा० । ३ 'अग्लानो' इति सु० पा० ।

४ 'घे निर्याते केन वार्यते प्रसरः' इति ब्र० पा० ।

५ 'मदनाट्टतिजालिका' इति सु० पा० ।

६ 'मदंस्वरणघटितानिनयना' इति सु० पा० । ७ 'प्रविश्रुत' इति सु० पा० ।

८ 'मात्रा' इति सु० पा० । ९ 'क्षि' इति सु० पा० ।

१० 'नि' इति सु० पा० । ११ 'दशमा' इति सु० पा० ।

१२ 'वा' इति सु० पा० । १३ 'समकद...' इति सु० पा० ।

अधुना^१न्तरयसि मामिति कोपादिव वाणवारमभिराम^२म् ।

वह्निचित्रपदन्यामैर्व^३लंगत्या हन्ति हार उच्छ^४लितः ॥ ८८८ ॥

चूतलता^५ धम्मिल्लस्थानच्युतशेखरं^६ दधौ स्नायम् ।

अधृतपतन्नि^७र्थूहं न ले^८षा मदनिकावेणीः ॥ ८०० ॥

स्तनभारावनतस्य प्रतनोर्^९ध्यस्य नास्ति तेऽपेक्षा ।

इत्यमिव पादलग्नौ क्रीडन्त्या नूपुरौ रमतः ॥ ८०१ ॥

वहति स्म यं^{१०} नितम्बं कथमपि कृच्छ्रेण^{११} मंदसंचारः^{१२} ।

कलयति तं^{१३} त्वनलघं जयति मनोजन्मनो महिमा ॥ ८०२ ॥

उदयनममनुज्ज्ञातः^{१४} प्र^{१५}ननर्त वमन्तकोऽपि सुदितात्मा ।

हास्य^{१६}त्रयाभिरामं चर्चरि^{१७}तालेन तन्मध्ये ॥ ८०३ ॥

धौरोद्धतललितपदैः^{१८} क्रीडित्वा ते चिराय नरनाथम् ।

प्रद्योतस्य सुतायाः सन्देगमथोचतुः समुपगम्य ॥ ८०४ ॥

आदिशति देव देवोत्पर्धाक्ते^{१९} सलज्जमन्योन्यम् ।

अवलोक्य सुखं नहि नहि विज्ञापयति प्रणम्य विनयेत ॥ ८०५ ॥

मकरध्वजस्य पूजां तत्पादमरोजसन्निधौ कर्तुम् ।

पृथिवीमण्डलमण्डन समीकृते मे मनोवृत्तिः ॥ ८०६ ॥

१ 'ल' इति सु० पा० ।

२ 'माम्' इति सु० पा० ।

३ 'वदत्या' इति सु० पा० ।

४ 'व' इति ब० पा० ।

५ 'ताधम्मिल्लस्थान...' इति सु० पा० ।

६ 'रेन्वे' इति सु० पा० ।

७ 'नि' इति सु० पा० ।

८ 'च समदनिका वाणौस्' इति सु० पा० ।

९ 'यानि तत्त्वं' इति सु० पा० ।

१० 'सपाणिक्कच्छे' इति सु० पा० ।

११ 'रम्' इति सु० पा० ।

१२ 'तन्नूनमय' इति सु० पा० ।

१३ 'तो' इति सु० पा० ।

१४ 'नयमन्नर्त' इति सु० पा० ।

१५ 'दास्यात्रया' इति सु० पा० ।

१६ 'कार्त्तेन' इति सु० पा० ।

१७ 'रै' इति सु० पा० ।

१८ 'क्तवचः स...' इति ब० पा० ।

प्रियरतिभोगो मदनो दयितवन्तो जनस्य 'मनसि वसन् ।
 भावेन भवान्पृज्यो लोकस्त्रिया तु कुसुमशरपाणिः ॥ ८०७ ॥
 इति दत्त्वा संदेशं प्रकृतिवयःकालसमुचितं भान्त्वा ।
 ते मदमदनाविष्टे बभूवतुर्जवनिकान्तरिते ॥ ८०८ ॥
 अपनौततिरस्करिणी ततोऽभवदृषुता समं चेत्था ।
 अविदितरत्नावल्या पूजोचितवस्तुहस्तयानुगता ॥ ८०९ ॥
 अथ दृष्ट्वा सागरिकां प्रमादितां^१ परिजनस्य निन्दित्वा ।
 कांचनमालामवदन्नृपमहिषौ जातसंचोभा ॥ ८१० ॥
 प्रेषय कन्यामेनःमवरोधं त्वं गृहाण कुसुमादि ।
 घावन्न भवति विषये वीक्षणयोर्भूमिनाथस्य ॥ ८११ ॥
 उपगम्य ततश्चेटी तामभ्यवदत्किमर्थमायाता ।
 मेधाविनीं विमुच्य ब्रज तस्मिन्मा विलम्बस्व ॥ ८१२ ॥
 विहिते देव्यादेशे मनसौदं संनि^२धाय सा तस्यौ ।
 विहगौ सुसंगताया हस्ते निहिता^३ मनोभवसपर्याम् ॥ ८१३ ॥
 अवलोकयामि तावत्तिरोहिता सिंदुवारविटपेन ।
 तातान्तःपुरिकाभिर्दयार्द्धते किं त^४थैतदुत नेति ॥
 स^५न्दानितकम् ॥ ८१४ ॥

१ 'मदसि वसनाम्' इति सु० पा० ।

२ 'दुष्टा' इति सु० पा० ।

३ 'वि' इति सु० पा० ।

४ 'तद्येह नो वेति' इति ब० पा० ।

५ 'दित' इति सु० पा० ।

६ 'दत' इति सु० पा० ।

७ 'दत्ता' इति सु० पा० ।

८ सुद्विगुणके न विद्यते ।

पिण्डीकृतमिव रागं हृच्छयमिव लब्धविग्रहोत्कर्षम् ।

समुपेत्य वत्सराजं जगाद् सा जयतु^१ जयतु देव इति ॥ ८१५ ॥

परिभुक्तमपि नवत्वं शृंगाररसं मदनपर्वणानीतम् ।

भजमानो भजमानां स्वागतवत्साभिनन्द्य तामूचे ॥ ८१६ ॥

भर्गविलोचनपावकदाहाभ्य^२ धिकां मनोभवो मन्ये ।

प्राप्स्यति तव करमङ्गमसुखविरहसमुत्थितां यौडाम् ॥ ८१७ ॥

अथ मन्मथमभ्यर्च्य चित्तिनाथं तदनु स^३मधिकं तस्याम् ।

परमां मुदं वह्न्यां विग्रहवत्सदनमनसि^४ कन्यायाम् ॥ ८१८ ॥

शृंगाररसममुद्रे मोत्कलिकं निपतिते तथा नृपतौ ।

तारमधुरस्फुटार्थं नग्नाचार्यः पपाठ नेपथ्ये ॥ ८१९ ॥ (युगैलकम्)

नयनानन्दमखण्डितमण्डलमभिरामममृतरश्मिमिव ।

सायंतन आस्थाने चित्तिपतयस्त^५स्युरुदयनं द्रष्टुम् ॥ ८२० ॥

सच्चारितेऽथ नास्मि त्रिदशम^६तौ तत्क्षण^७ व्यपेतायाम् ।

उत्पन्नविस्मयर^८तिर्निर्दधे नरभर्तुरात्मजा हृदये ॥ ८२१ ॥

‘अयमुदयनः स राजा तातः सत्कृत्य मां ददौ यस्मै^९ ।

हन्त परप्रेषणमपि न निष्फलं साम्प्रतं जातम् ॥ ८२२ ॥

१ ‘जयति देव इति’ इति सु० पा० । २ ‘त्य’ इति सु० पा० ।

३ ‘सा’ इति सु० पा० । ४ ‘सःधिक’ इति सु० पा० ।

५ ‘हवत्सनसि कन्यायाम्’ इति सु० पा० । ६ मुद्रितपुस्तके न दृश्यते ।

७ ‘सन्पुदयन’ इति सु० पा० । ८ ‘ऽन्यनास्मि’ इति सु० पा० ।

९ ‘पतौ’ इति सु० पा० । १० ‘तत्क्षणाद्युत्पन्नपदायाम्’ इति सु० पा० ।

११ ‘परा मानं दधे’ इति सु० पा० । १२ ‘यस्मिन्’ इति सु० पा० ।

यावन्न वेत्ति कश्चित्तावदितस्त्वरितमेव निर्यामि' ।

इति कथमपि नायकतो हृत्वा दृशमुत्सर्ज्य रङ्गभुवम् ॥ ८२३ ॥

कंदर्पमहमहोत्सवहतद्दयैर्नावधारितोऽस्माभिः ।

संध्यातिक्रमकालः पश्य त्वं प्रियवयस्यक तथाहि । ८२४ ॥

उदयत^१टान्तरितमियं प्राची सूचयति दिङ् निशानायम् ।

परिपाण्डुना मुखेन प्रियमिव हृदयस्थितं रमणी ॥ ८२५ ॥

देवि त्वन्मुखपद्मः पद्मान्विदधाति पश्य विच्छादान् ।

अलयोऽपि लज्जिता इव शनैः शनैस्तदुदरेषु लीयन्ते ॥ ८२६ ॥

एवमभिधाय चित्रैश्चरणन्यासैः परिक्रमं कृत्वा ।

निष्क्रामि^२क्या ध्रुवया विनिर्दयौ नायकोऽपि सह सर्वैः ॥ ८२७ ॥

(कलापकम्)

अंके जातसमाप्तौ गीतातोद्यध्वनौ च विश्रान्ते ।

प्रेक्षणकगुणग्रहणं नृपसूनुः प्रवृत्ते कर्तुम् ॥ ८२८ ॥

नायप्रयोगतत्त्वे मतयो न विश्रान्ति मादृशां प्रायः ।

वाहनयानपदातिग्रामादिककार्यदत्तहृदयानाम् ॥ ८२९ ॥

आस्ते लि^३खितो ग्रामो गृहाण तं सत्प्रदेशवज्रभूमिम् ।

वासय दत्त्वा^४वासं भवमि तत^५ःकुतो दिवसैः ॥ ८३० ॥

कृतजीवनसंस्थो हि त्वमपि किमर्थं करोषि विज्जग्निम् ।

अर्पय दा यदि नेच्छसि कुरु स्थितिं हस्तदानेन ॥ ८३१ ॥

१ 'नगा' इति सु० पा० । २ 'मन्पादुक्या' इति सु० पा० ।

३ सुद्रितपुरुके नास्ति ।

४ 'आलिखितोऽयं गृहाण सर्वं प्रदेशवज्रभूमिम्' इति सु० पा० ।

५ 'तत्तत्तत्' इति सु० पा० । ६ 'तत्तत्तत्' इति सु० पा० ।

न च पत्तयो न मग्निर्न च पोष्यजनस्तथाप्यसंतुष्टः ।
 लभमानोऽपि सदायं चिरंतनत्वाभिमानेन ॥ ८३२ ॥
 विज्जिप्तिकोन्मुखत्वं दूरत एवावधारितं भवतः ।
 दृष्णौ क्रियतामस्माच्छोष्यसि कार्यं प्रतीहारात् ॥ ८३३ ॥
 दूयं कुटुम्बमध्ये क गम्यते गोत्रपुत्रमामान्यम् ।
 आदाय संविभागं गृहं एव स्वीयतां यथासौख्यम् ॥ ८३४ ॥
 अम्यन्तरव्ययार्थं प्रविलम्बो यो मया महाद्रुंगः ।
 तत्रापि तेऽनुबन्धो नो जाने किं करोमीति ॥ ८३५ ॥
 प्रथमतः रमेव कल्पितमन्यहलजीवनं प्रदेशस्थम् ।
 अद्यापि ते न जातं प्रयोगिनां पश्य मन्यरताम् ॥ ८३६ ॥
 एवं प्राचैरनुदिनलाभोदयमोहकारिभिर्बचनेः ।
 फलशून्यैरनुजोषी प्रतारितः कः कियत्कालम् ॥ ८३७ ॥
 एतद्विषये नैपुणमत्र तु भूमिज्ज्ञातां समाश्रित्य ।
 सुखरतया कथयामो जडमतिस्मामाजिकोचितं किञ्चित् ॥ ८३८ ॥

१ 'ने' इति सु० पा० । २ 'न्याः' इति सु० पा० ।

३ 'स्रष्ट इव स्वीयता यथासौख्यम्' इति ब० पा० ।

४ 'येन विलम्बो यो महाद्रुंगः' इति सु० पा० ।

५ 'अत्रापि न न वचो मे' इति सु० पा० ।

६ 'प्रथमं चरममेव कल्पितमन्यपि कलजावनप्रदेशस्थम्' इति सु० पा० ।

७ 'यातं नियोगितानां सद्गतरताम्' इति सु० पा० ।

८ 'मे' इति सु० पा० । ९ 'मीभृतां' इति सु० पा० ।

१० 'जडमिव' इति सु० पा० ।

सप्ता^१श्रयः षडात्मा शारीरस्त्रिःप्रमाणपरिमाणः ।

सत्त्वाधि^२क्याज्ज्येष्ठो व्यस्तमनस्तेस्त्रिभिर्विनिष्पाद्यः ॥ ८ ३ ८ ॥

सुकुमा^३राविद्वक्त्रिय उपरंजकरंजितो विविधनृत्तः ।

आदे^४यहेयमध्येर्भावैः सम्पादितः प्रयोगोऽयम् ॥ ८ ४ ० ॥

(सन्दा^५नितकम्)

गम्भीरमधुरशब्दं परिर^६क्षितगौतविविध^७भंगयुतम् ।

दर्शयतो^८ वैचित्र्यं न^९ भ्रष्टो वादकस्य लयकालः ॥ ८ ४ १ ॥

अप^{१०}रित्यक्तस्थानकरणकाकुत्थंजितस्फुटार्थपदम् ।

अभिरामाविश्रान्तं पठितं निरवद्य^{११}मखिलभावयुतम् ॥ ८ ४ २ ॥

नियमितदीपनश^{१२}मनं द्रुतमध्यविलम्बिता^{१३}लमंयुक्तम् ।

रसवत्स्वरोपपन्नं क^{१४}तसाम्यं साधुगाढभिर्गीतम् ॥ ८ ४ ३ ॥

प्रकृतिविशेषावस्थाप्रतिपादकवेषरचनसामय्या ।

अनुकर^{१५}णमभ्यतीतं सिद्धिद्वयसम्पाधा^{१६}रम् ॥ ८ ४ ४ ॥

१ 'सप्ताश्रयः स सहात्मा शारीरस्त्रिः प्रमाणपरिमाणे' इति सु० पा० ।

२ 'यत्राद्विलोक्य छष्टो' इति सु० पा० ।

३ 'सर्गसाराधिक्यक्रियदु' इति सु० पा० ।

४ 'आदाय त्वममर्थ्यभावैः' इति सु० पा० । ५ सुद्रितपुस्तके नास्ति ।

६ 'बृंहित' इति सु० पा० । ७ 'मङ्ग' इति सु० पा० ।

८ 'ते' इति सु० पा० । ९ 'तद्वयवाचकसलकालः' इति सु० पा० ।

१० 'अविभक्ततद्यानस्य काकुपरस्यास्फुटार्थपदम्' इति सु० पा० ।

११ 'निरवद्यभाषासु ॥' इति सु० पा० । १२ 'ग' इति सु० पा० ।

१३ 'तानल्लययुक्तम्' इति सु० पा० ।

१४ 'तत्साम्यं सादिभिर्विहितम्' इति सु० पा० ।

१५ 'अभिनयकरणे नीता' इति सु० पा० । १६ 'चा' इति सु० पा० ।

भरत^१सुतरूपदिष्टं चित्तिपतिनङ्गषावरोधनारीणाम्^२ ।
 'मन्ये ता अपि नाख्ये शोभामन्दोद्दमौदृशं^३ नापुः ॥ ८४५ ॥
 'सुस्निग्धमन्धिवन्धं सर्वत्र सु^४वर्णयोजितं सुभ^५गम् ।
 निपुणपरीचक्रदृष्टं राजति रत्नावलीरत्नम् ॥ ८४६ ॥
 एवंविधगुणकथन^६प्रसंगिनि विभावितात्नृपतनये ।
 पठति स्मार्त्यामन्यः स्मृतिविषयमुपागतां प्रसङ्गेन ॥ ८४७ ॥
 'संग्रामादनपसृतिः प्रेक्षाभिज्ञा सुभाषि^७ताभिरतिः ।
 आच्छोटनाभियोगः कुलविद्या राजपुत्राणाम्' ॥ ८४८ ॥
 एतदस्मृनि या^८ते श्रुतिमार्गं नृपतिनन्दनो रसतः ।
 आरब्ध^९कथाच्छेदकमाखेटकवर्णनं चक्रे ॥ ८४९ ॥
 चलललल्यवेधकौशलमश्वप्रजवे स्थिरासनाभ्यसनम् ।
 भूमिविभागज्ञानं भवंति मृगयाभियोगेन ॥ ८५० ॥
 वहति जवेन तुरंगे निविडस्थितपादकटकपादाद्यः ।
 तिर्थम्विनिहितकायो निम्नोन्नतमग्रतो भुवः पश्यन् ॥ ८५१ ॥

१ 'नवसुरतै' इति मु० पा० ।

२ 'अनुषावबोधकाराणाम्' इति मु० पा० ।

३ 'ता अपि नाख्ये सर्वाः' इति मु० पा० । ४ 'सा' इति मु० पा० ।

५ 'आ' इति मु० पा० । ६ 'सत्यानसुवर्णयो...' इति मु० पा० ।

७ 'सुतराम्' इति मु० पा० ।

८ 'नं यसदादिविभाभितार्था तं पतये' इति मु० पा० ।

९ 'बना' इति मु० पा० ।

१० 'जाते स्मृतिभाषां' ।

११ 'आरब्ध कथा...' इति मु० पा० ।

यावत्प्राणं धावत्याकुलिते विश्वकद्रुभिर्भीत्या ।

गोचरपतिते जीवे लघुक्रियः क्षिरति मार्गणं धन्यः ॥ ८५२ ॥

(संदानितकन्)

मूले स्थितस्य निम्नतं मृगयुभिरुच्चाय्य ढौकितं निकटे ।

पातयतो मृगमुत्प्लुतमव्यपदेशं सुखं किमपि ॥ ८५३ ॥

गीतश्रवणोत्कर्षं निश्चलदणकवल्गुर्भमुखहरिणम् ।

उपवेशितमस्यन्दं स्पृहणीया एव गृह्णन्ति ॥ ८५४ ॥

दावानलसंतापान्निर्यातं गहनवौरुधोऽभिमुखम् ।

यो निरुणद्धि स धन्यः सूकरमेकप्रहारेण ॥ ८५५ ॥

घनकचोदरमुप्रां समुपेत्य खैरमकृतपदशब्दम् ।

व्याधवर एव कुरुते निर्जीवं हेलया शशकम् ॥ ८५६ ॥

दति विदधति सैहभटावाखेटकशक्तिलाघवज्ञाघाम् ।

हृदयागतामगायत्रसंगतो गौतिकामपरः ॥ ८५७ ॥

‘आस्तां व्यापाररसः प्रवर्तिता संकथापि मृगयायाः ।

अन्तरयति तन्मनसामाहारादिक्रियोचितं कालम्’ ॥ ८५८ ॥

अवधार्य गौतिकार्थं दानं प्रति धननियुक्तमभिधाय ।

उत्तस्थौ समरभटो मंजरिकां समवलोकयन्प्रेम्णा ॥ ८५९ ॥

गत्वाथ स्वावसथं निर्वर्तितभोजनादिकर्तव्यः ।

मंजरिकाकृष्टमना अभिदध्यौ सचिवसन्निधावेवम् ॥ ८६० ॥

भ्रूभंगस्मितवौचित्यमृदुवक्त्रवचोऽगह्वरगमनेषु ।

कुसुमप्रहरण एको युगपदिद्विहिताश्रयः कथं तस्याः ॥ ८६१ ॥

सुन्दोपसुन्दनाशः फलमात्मभुवस्तिलोत्तमासृष्टेः ।

अनमृतये तां सृजता किं दृष्टं सुरहितं तेन ॥ ८६२ ॥

सुमनोभिः परिकरिता मृगशावकतरलचक्षुषस्तस्याः ।

कामोचितफलहेतुर्देहभृतां दीर्घिका वेणी ॥ ८६३ ॥

कमलमिव वदनकमलं पिवन्ति तस्यास्त्रिविष्टपभ्रष्टाः ।

मदलिकमपेतदोषं सविभ्रमं मधुमदाताम्रम् ॥ ८६४ ॥

यः शैलेन्द्रनितम्बं सुरताप्यै सेवते तपोनिरतः ।

सहयति सोऽपि नितम्बं सुरताप्यै समवलोक्य तत्त्वंग्याः ॥ ८६५ ॥

त्रिकरो मध्यविभागो बाहोर्युगलं करद्वयोपेतम् ।

जनयति तदपि मृगाक्षौ सहस्रकरतोऽधिकं तापम् ॥ ८६६ ॥

सा स्रग्धरा सुवदना प्रहर्षिणी सैव सैव तनुमध्या ।

न करोति कस्य विस्मयमिति रुचिरा मंजुभाषिणी सैव ॥ ८६७ ॥

अनुकुर्वत्या कन्यां तथा तथा नायकस्तथा दृष्टः ।

येन जरत्स्रप्यटनी धनुषः स्पृष्टा दशार्धबाणेन ॥ ८६८ ॥

रूपं यौवनचिचितमनंगविकृतानि नाश्वदीप्तानि ।

शमिनामपि शमगर्वं मुष्णान्यविकल्पितं तस्याः ॥ ८६९ ॥

दग्धेऽपि वपुषि भौतिं न विमुञ्चति नीललोहितसमुत्थाम् ।

तत्क्षेत्रे वसति यतः प्रमदरूपेण शंबरध्वंभी ॥ ८७० ॥

यदि वः परलोकमतिः शृणुत श्रेयस्तपोधना मत्तः ।

उत्सृज्य यात त्वर्णं वारवधूदूषितं स्थानम् ॥ ८७१ ॥

चिरमपि विकल्प्य निश्चितिरियमेव स्थाप्यते न गतिरन्या ।

तन्निर्माणे जाता लावण्यमयाः कणा विधेरणवः ॥ ८७२ ॥

आसाद्य समुच्छ्रायं तस्याः स्तनयुगलमविहतप्रभरम् ।

चपयति यज्जनमेवं कः सृज्यति तद्विवेकवान्पतितम् ॥ ८७३ ॥

स कथं न स्पृहणीयो विषयस्तेस्तन्निमित्तस्वविन्यासः ।
 शान्तात्मनापि विहितं विश्वसृजा गौरवं यस्य ॥ ८७४ ॥
 स्मरणाद्यस्योत्पत्तिः सुमनस इषवोऽवलायया शक्तिः ।
 सोऽपि व्यंगः प्रहरति धातुरहो चित्रमाचरितम् ॥ ८७५ ॥
 तिष्ठन्त्वन्ये दृष्ट्वा सारं जगतस्तदंगनारत्नम् ।
 नष्टपठनावधानो भवति ब्रह्मा सनिर्वेदः ॥ ८७६ ॥
 यदि पश्यति तां शर्वस्तदपररामाममागमादिमुखः ।
 निन्दति मूर्धनि सोमं स्मराम्निसंधुक्षणं शरीरं च ॥ ८७७ ॥
 केशव इह संनिहितः सापि मनोहारिरूपसम्पन्ना ।
 तद्वक्ष्यन्वनभुवं कथमुज्झति सैधवी शंकाम् ॥ ८७८ ॥
 उदयति न पंडितानां कथमात्मनि कौतुकं गजेन्द्रगतिः ।
 यन्नववयमां पुंसां विना क्रियायोगमुपसर्गः ॥ ८७९ ॥
 श्रुतिकुवलयमौक्षणतां कुवलयतां वा विलोचनं यायात् ।
 हरिणदृशो यदि न स्यात्कनकोज्ज्वलकेसरं मध्ये ॥ ८८० ॥
 ललनास्तदतुल्यतया पुरुषा अपि तदुपभोगविरहेण ।
 गच्छन्ति शोषमनिशं प्रकृतिद्वयवर्जिताः स्वस्थाः ॥ ८८१ ॥
 दुर्वृत्तयोर्न वृत्तं श्लाघास्पदमेति तत्पयोधरयोः ।
 यौ धृत्वामलमूर्तिं मध्ये हारं जनचयं कुरुतः ॥ ८८२ ॥
 भूमण्डलेऽत्र सकले नातः परमपरमद्भुतं किञ्चित् ।
 नो जाता यदपार्था हृशोदरी धार्तराष्ट्रयातापि ॥ ८८३ ॥
 कृश एष मध्यदेशस्तन्या नाहार्यमण्डनं वोढुम् ।
 शक्त इति कृतं विधिना रोमावलिभूषणं सहजम् ॥ ८८४ ॥

साकंपोऽधर ईक्षण्युगलस्याधीरता भ्रुवोर्भंगः ।
 तन्वंग्या बलमौदृज्यति जगत्तदपि निःशेषम् ॥ ८८५ ॥
 वहतु नितम्बः स्थूलो रश्मनां द्वारं च कुचयुगं पौनम् ।
 तद्वाङ्मृणालिकयोः सापायं कटकयोजनमयुक्तम् ॥ ८८६ ॥
 वहलोपायाभिज्ञा गुणविषये सततमाहितप्रीतिः ।
 बलिनः स्थापयति वशे करभोरुर्विग्रहेण मृदुनैव ॥ ८८७ ॥
 इति तत्सुतिमुखरमुखे राजसुते मीनकेतुनाकुलिते ।
 समुपागता प्रगल्भा मंजरिकाचोदिता दूती ॥ ८८८ ॥
 सा सप्रणतिः पुरतः सुमनस्ताम्बूलपटलकं निदधे ।
 व्यज्ञापयच्च तदनु स्वावसरे सहचरौकार्यम् ॥ ८८९ ॥
 सुररिपुनाभिसरोरुहमवतंसौकर्तुमीहते मूढा ।
 नचचराजमण्डलमिच्छति वियतः समादातुम् ॥ ८९० ॥
 निश्चेतनाभिकांचति पौयूषं त्रिदिवमग्ननामग्नम् ।
 अभिलषति शयनमुष्णे नवचन्दनपल्लवास्तरणे ॥ ८९१ ॥
 विदधाति पारिजातकसुमनोनिर्यूहधारणश्रद्धाम् ।
 दुर्यवसिता जिह्वति नारायणवचसो रत्नम् ॥ ८९२ ॥
 अनियतपुरुषसृष्ट्याः पापा वयमन्यथा क्व हीनकुलाः ।
 क्व च यूयमिन्द्रकल्पा अनल्पमनसो गुणाभरणाः ॥ ८९३ ॥
 दुष्प्रकृतेः प्रकृतिरियं तस्य तु दग्धात्मजन्मनः कापि ।
 अगणितयुक्तायुक्तो लगयति चेतो यदस्थाने ॥ ८९४ ॥
 या हसति सरोजवतीं रसान्विता सहजरागरक्तेति ।
 ध्यानधिय आत्मवृत्तिं निन्दत्येकत्र पुरुष आसक्तम् ॥ ८९५ ॥

स्निग्धेति नाभिनन्दति जन्ममतेनापि सर्पिषो धाराम् ।

पञ्चाक्षयुतगतिं नानर्थकरमणमंगतां स्मौति ॥ ८८६ ॥

न स्तौति चन्दनलतां भुजंगपरिवेष्टितां रमाद्र्वेति

न शृणोति कीर्त्यमानां स्वप्नेष्वपि मदनमूर्च्छितां मत्सौम् ॥ ८८७ ॥

विद्वेष्टि करणमध्ये रसनां ताम्बूलरागरक्तेति ।

शंसति मतिं मुमुचोरविशिष्टां शशवृषान्वपुरुषेषु ॥ ८८८ ॥

नो वज्रं मनुते रम्भां नलकृवरमभिसृतेति कामातां ।

गर्हति च देवगणिकामनुरक्तासुर्वशीं पुरुरवसि ॥ ८८९ ॥

हरति मनो नो ह्रियते रंजयति न रज्यते कदाचिदपि ।

गृह्णाति चित्रचरितैरुपकृतिभिर्गृह्यते न वक्त्रौभिः ॥ १००० ॥

प्रेममयीवाभाति प्रेम तु नास्मैव केवलं वेत्ति ।

कण्टकिता भवति गते रतभोगसुखं शृणोति लोकात् ॥ १००१ ॥

कुरुते विविक्तचाटून् शिन्ध्यविशेषेण न तु रमावेशात् ।

अनभिज्ञा मदनरुजामाकल्पकवेदनां समावहति ॥ १००२ ॥

बालैर्वार्जवरहिता स्फुरतीश्वरसेत्य चन्द्रलेखेव ।

इतधनपतिमाहात्म्या प्रवृत्तिरिव रत्नसां पत्युः ॥ १००३ ॥

नरनाथ किं ब्रवीमि त्रिपुरान्तकनयनदाहदग्धोऽपि ।

दुःसाध्यसाधनग्रहमुत्सृजति न पापकुसुमास्त्रः ॥ १००४ ॥

त्वद्दर्शनावकाशं संप्राप्य यतो दुरात्मना तेन ।

चिरसम्भृतकोपेन प्रारब्धा सापि हन्तुमिषुधारैः ॥ १००५ ॥

(कुलकम्)

अवहेलयैव भवता संस्पृष्टा येन वेचदण्डेन ।

जातः स एव तस्या अनन्यभवमार्गणः प्रथमः ॥ १००६ ॥

विज्ञानार्जितदर्पो निभृतं हसितः समानशिक्षाभिः ।

त्वयि सक्तदृशः सख्या विसंष्टुले नाव्यनिर्माणे ॥ १००७ ॥

अवधूयाचार्यरुषं भरतोदितदोषकरणसम्भूताम् ।

विस्तारितः प्रयोगस्त्वदवस्थितिवाञ्छया तग्या ॥ १००८ ॥

भग्नेऽपि प्रेक्षणके तदन्तरभूमिकाश्रयावस्थाः ।

गृह एव निरवसानं वितनोति न नाव्यधर्मेण ॥ १००९ ॥

ध्यायत एकं पुरुषं परमात्मविदः शशंस या न पुरा ।

ताननुकुरुते सैव ध्यायन्ती त्वां महापुरुषम् ॥ १०१० ॥

गतमेवमेवमासितमालोकितामेवमेवमालपितम् ।

इति विस्मृतान्यकार्या स्मरति कृशाङ्गी तदीयलौलानाम् ॥ १०११ ॥

नलकूवरो वराको रतिरमणे रमण एव किं तेन ।

अनिरुद्धोऽपि न बुद्धो विदग्धविहितासु सुरतगोष्ठीषु ॥ १०१२ ॥

न जयन्तोऽनन्तगुणो न कुमारो मारकर्मणोऽवाह्यः ।

येन समतां नयामस्तमिति सखी वहति मानसं क्लेशम् ॥ १०१३ ॥

आगतमागच्छन्तं पुरतः पार्श्वं प्रसन्नमथ कुपितम् ।

पश्यति भवन्तमेकं सङ्कल्पनिवेशितं वाक्ता ॥ १०१४ ॥

रुच्यः शान्तो हृद्यः सुभगः सुखदो मनोहरो रमणः ।

दृष्टः स्वामी दयितः प्राणेशः केलिकरणनिपुण इति ॥ १०१५ ॥

सुक्तान्यसमारम्भा वरतनुरनुपप्लुतेन चित्तेन ।

जपति समीहितसिद्धौ तद्वादशनामकं महास्तोत्रम् ॥ १०१६ ॥

तामेव गच्छ यस्यामासज्य विलम्बितोऽसि गतलज्ज ।

वेलाभियतीमलमलमेतैरधुना शठानुनयैः ॥ १०१७ ॥

वक्ष्यामि सापराधं क्रोधस्फुरदधरमञ्चितभ्रुकम् ।

इति विदधाति सुमध्या हृदयेन मनोरथावृत्तिम् ॥ १०१८ ॥

(मन्दानितकम्)

उत्सहते न द्रष्टुं प्रतिविम्बितमाननं कुतः शशिनम् ।

का संकथा मृणाले क्षिपति भुजौ सर्वतो व्यथिता ॥ १०१९ ॥

दूरे कदलीदण्डा ऊर्वोरपि न सहते समाश्लेषम् ।

करसम्पर्कादिमुखी विश्रान्म्यति पङ्कवेव्विति विरुद्धम् ॥ १०२० ॥

अयि मञ्जरि सैव त्वं विदग्धजनमण्डिता पुरी सैव ।

कुसुमायुधः स एव व्यसनं कुत एतदायातम् ॥ १०२१ ॥

यस्याः कामः कृपणो रागाकृष्टिस्तृणोपलप्रख्या ।

सापि गता भूमिमिमां जीवन्त्या नेक्ष्यते किमिह ॥ १०२२ ॥

अभियोगशिक्षितानामशिक्षितानां च मदनचेष्टानाम् ।

सुतनु विशेषग्रहणे सामर्थ्यं तद्विदासेव ॥ १०२३ ॥

व्यथयन्नपि सच्छायः परिजनचिन्ताकरोऽपि रमणीयः ।

आधत्ते त्वयि लक्ष्मीमभिनवरागाश्रयो रागः ॥ १०२४ ॥

एकः स एव जातो भुवनेऽस्मिन्नसमसायकस्यर्धौ ।

तेन शशिविम्बफलके खजन्मना लेखितं निजं नाम ॥ १०२५ ॥

पादस्तेन सलीलं विन्यस्तः सुभगमानिनां मूर्ध्नि ।

सौभाग्ययशःकुसुमं धनपतिसूनोः कदर्थितं तेन ॥ १०२६ ॥

नरवञ्चनपटुबुद्धिः सम्पादितकपटचाटुसङ्घटना ।

त्वमपि विलासिनि नीता गतिमियतीं येन सुभगेन ॥ १०२७ ॥

(अन्तर्विशोषकम्)

तद्वद तस्य स्थानं यतामहे कार्यसाधनायाशु ।

कुर्वत एव हि यत्नं भिषग्जनाः कृच्छ्रमाध्यरोगेऽपि ॥ १०२८ ॥

इति गदिते सख्या सा तदभिमुखं चक्षुषी समुन्मौल्य ।

वितरति कृच्छ्रेण चिराद्भावितमक्लिष्टजङ्कारम् ॥ १०२९ ॥

का पुरुषार्थसमौहा द्योतयतः शर्वरीं शशाङ्कस्य ।

तर्पयतां भुवमखिलां मलिलमुचां कोऽभिकाञ्चितो लाभः ॥ १०३० ॥

मण्डयितुं विद्यदुदयति पुरुहूतधनुर्विनैव फलवाञ्छाम् ।

अनपेक्षितात्मकार्यः परहितकरणग्रहः सतां सहजः ॥ १०३१ ॥

प्रायेण यन्निदानं तत्सेवनमुपश्रमाय रोगाणाम् ।

स्मरमान्यं तु यदुत्थं तदेव खलु भेषजं यतस्तस्य ॥ १०३२ ॥

तेन स्पृहयति सुतनुस्वत्पादयुगाकरेणुसङ्गतये ।

आशीर्विषयोपेते सम्भोगसुखोदये तु नाकाङ्क्षा ॥ १०३३ ॥

(सन्दानितकम्)

प्रमदमुपैति मयूरी परमं शब्देन वारिवाहस्य ।

अनिमिषविलोकितेन प्राप्नोति झषी कृतार्थतामेव ॥ १०३४ ॥

न वृथास्तुतिमुखरतथा न च युष्मल्लोभनाभियोगेन ।

विदधामि तद्गुणाख्यां स्वरूपमात्रप्रसङ्गेन ॥ १०३५ ॥

सद्भाववद्भूमौ स्मितदृष्टिभ्रूविकारपल्लविते ।

सेवन्ते हृदयरसां रागतरौ मञ्जरीं धन्याः ॥ १०३६ ॥

तिष्ठतु तदंगसङ्गो विलोकिता येन झगिति वरगाञ्ची ।

तस्यान्यो युवतिजनः प्रतिभाति मनुष्यरूपेण ॥ १०३७ ॥

सहृदपि चैरनुभूतस्तत्तनुपरिरम्भसुखरसांखादः ।

विद्धि नराधिप तेषां दूरीभूतं प्रजाकार्यम् ॥ १०३८ ॥

आस्था का खलु तस्या विषयग्रहदुर्वलेषु पुरुषेषु ।

यस्या विलासजालकपतितः शकुनायते कपिलः ॥ १०३८ ॥

दग्ध्वा पुनरपि दग्धो नूनमनङ्गो हरेण तां तन्वीम् ।

दृष्ट्वापि येन तिष्ठमि निराकुलः खल्वृत्तेन ॥ १०४० ॥

अथ विगतोक्तौ तस्यामुल्लासितमानसे च नृपतौ च ।

कश्चिदगायद्गीतिं स्मृतिमङ्गतिमागतां प्रसङ्गेन ॥ १०४१ ॥

‘अन्योन्यगाढरागप्रवलीकृतचित्तजन्मनोर्यूनोः ।

कालात्ययो मनागपि समागमानन्दविभ्रकरः’ ॥ १०४२ ॥

श्रुत्वा सिंहभटसुतः प्रियाप्रियां प्रीतिमान्मृतप्रथमम् ।

निजगाद चारुभाषिणि गीतिकया समयसम्मतं कथितम् ॥ १०४३ ॥

अभिनन्द्य सा तथेति प्रययौ प्रमदावतौ निजं भवनम् ।

अकरोच्च विदितकार्यां युक्तेऽवसरे मनोरमां गणिकाम् ॥ १०४४ ॥

अथ सा कृतसङ्कल्पा सत्वरमादाय रुचिरविच्छित्तिम् ।

आसाद्य नृपनिशान्तं विवेकं सञ्चारिकासहिता ॥ १०४५ ॥

विहितनमस्कृतिरासनमधितष्ठौ नायकेन निर्दिष्टम् ।

पृष्टे च देहकुशले विनयान्वितमभ्यधाद्वतौ ॥ १०४६ ॥

श्रीमन्नद्य श्रेयः सम्पन्ना गुरुजनाग्निषोऽग्नेषाः ।

अद्य मदनः प्रसन्नो भाग्यचयैरद्य परिणतं फलतः ॥ १०४७ ॥

अद्य जननी प्रसूता सौभाग्यगुणोदयोऽद्य निष्णातः ।

त्वयि वितरति सखेहं निरामयप्रश्नभारतीं तस्याः ॥ १०४८ ॥

(सन्दानितकम्)

उत्कलिकाकुलमनशामुद्रिक्तरिरंसयाभिभूतानाम् ।

श्रौदासीन्यं भजतां समा यतो भवति नास्तिका यूनाम् ॥ १०४९ ॥

धृतसुमनःशरधनुषा सहायवांस्त्रिष्ट दयितया सार्धम् ।

यामो वयं न राजति विजनस्थितिमियुनसन्निधावपरः ॥ १०५० ॥

एषा नृत्यश्रान्ता मदनेनायासितातिसुकुमारा ।

त्वमपि रतिसमरशूरः स्वर्गमुवः सन्तु कुशलाय ॥ १०५१ ॥

यावद्यावदशक्तिं प्रथयति ललना हि मोहनाक्रान्ता ।

तावन्तावत्पुंसामुत्साहः पल्लवान्समुत्सृजति ॥ १०५२ ॥

इति शून्यौकतवेश्मनि हरति शनैः सहजमंशुकं तस्मिन् ।

दर्शितसाध्वसलज्जा जगाद् सा किं करोषीति ॥ १०५३ ॥

अयि सुग्धे तत्क्रियते पुरुषार्थचतुष्टयस्य यत्सारम् ।

इति निगदितसस्त्रेरः स्मरविधुरित आततान रतिकलहम् ॥

१०५४ ॥

नानासुरतविशेषैराराध्य चकार भुक्तसर्वस्वम् ।

गणिकासौ राजसुतं त्वगस्थिशेषं सुमोच नातिचिरात् ॥ १०५५ ॥

तद्यन्मयोपदिष्टं कामिजनार्थान्निकारणं तेन ।

महतीं समृद्धिमेव्यमि कामुकलोकाहतेन वित्तेन ॥ १०५६ ॥

इत्युपदेशश्रवणप्रबोधतुष्टा जगाम धाम स्वम् ।

मालत्यपगतमोहा विकरालापादवन्दनां कृत्वा ॥ १०५७ ॥

काव्यमिदं यः शृणुते सम्यक्काव्यार्थपालनेनासौ ।

नो वञ्च्यते कदाचिद्विटवेश्याधूर्तकुट्टनीभिरिति ॥ १०५८ ॥

कुट्टनीमतं काव्यं समाप्तम्¹ ॥

¹ This colophon occurs also after verse 1054 in the Society's MS. after which occurs the line कृतिरियं भट्टदामोदरगुप्तस्य सहाकवेरिति । This is followed by the rest of the text as printed here in a later Newari hand.—Ed.

Each issue bears, besides its issue number, a fascicle number indicating its place in the work and volume to which it belongs.

With the issue of this Notice all previous prices and price-lists are cancelled.

CALCUTTA,

1st January, 1941.

The publications or information about them are obtainable from the Royal Asiatic Society of Bengal, No. 1 Park Street, Calcutta, or from the Society's Agents:—

MESSES. LUZAC & Co., 46 Great Russell Street, London, W.C.

M. PAUL GEUTHNER, 13 Rue Jacob, Paris, VIe.

BUCHHANDLUNG OTTO HARRASSOWITZ, 14 Querstrasse, Leipzig.

MESSES. THACKER, SPINK & Co., LD., 3 Esplanade, East, Calcutta.

MESSES. THE MOORE COTTRELL SUBSCRIPTION AGENCIES, New York, U.S.A.

Residents of Europe should order from the Agents.

When ordering direct from the Society the following rules should be observed:—

Orders should be addressed to the Royal Asiatic Society of Bengal and not to any Official by name or title.

All Cheques, Money Orders, etc., should be made payable to the "Treasurer, Royal Asiatic Society of Bengal".

Orders for books should be accompanied by a full name and address, legibly written, and should be sent on a separate sheet of paper containing no other communication.

In India, books are supplied by V.-P.P.

CALCUTTA:—Published by the Royal Asiatic Society of Bengal, 1 Park Street,
and Printed by G. E. Bingham, Baptist Mission Press,
41A Lower Circular Road.

